

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ**

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ(ΑΓΓΛΙΚΑ)

THE ROLE OF BANKS IN THE ECONOMY OF A COUNTRY

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ:

ΣΟΥΡΛΙΓΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΡ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΒΟΛΟΣ, 2019

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Κυριαζή Νικόλαο, καθηγητή του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Εφαρμοσμένη Οικονομική στην Τραπεζική και Χρηματοοικονομική, του Οικονομικού Πανεπιστημίου Βόλου, για τις γνώσεις και την καθοδήγηση του. Ειδικότερα θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες για τη βοήθεια και τις κριτικές του παρατηρήσεις κατά τη συγγραφή της παρούσας μελέτης.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, για την συμπαράσταση που μου προσέφερε και μου προσφέρει σε όλη την μέχρι τώρα πορεία μου, μοιραζόμενη μαζί μου όλες τις αγωνίες στηρίζοντας πάντα τις επιλογές μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει τον ρόλο που διαδραματίζει το τραπεζικό σύστημα σε μια χώρα και ειδικότερα την συνεισφορά του μέσα από τις αλληλεπιδράσεις που δέχεται τόσο από την εγχώρια όσο και από τη παγκόσμια αγορά, πάντα με γνώμονα τη δυναμική της οικονομίας μιας χώρας. Επιπρόσθετα αναφέρεται σε πολιτικές που θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί αλλά και σε αυτές που θα μπορούσαν να είχαν ακολουθηθεί.

Το έτος 2008 η έλευση της κρίσης δημιούργησε πολλά προβλήματα στην οικονομία όπως επίσης στο τραπεζικό σύστημα της χώρας μας και όχι μόνο. Οι επιπτώσεις της ήταν δυσμενείς για όλους τους τομείς και φορείς της οικονομίας (Δημόσιο, Τράπεζες, Επιχειρήσεις, Ιδιώτες). Το δυσμενές περιβάλλον που δημιούργησε η κρίση καθώς και οι χρόνιες παθολογίες του πολιτικού συστήματος, διόγκωσαν το δημόσιο χρέος της χώρας. Επίσης, το χρηματοπιστωτικό σύστημα εξαιτίας της κατάστασης αυτής, αντιμετώπισε προβλήματα ρευστότητας καθώς και προβλήματα κεφαλαιακής επάρκειας και έτσι η μόνη λύση ήταν η στήριξη από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Είναι ευρέως γνωστό ότι οι τραπεζικοί οργανισμοί συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη της οικονομίας μέσω των χρηματοδοτήσεων διαφόρων τομέων αλλά και μέσα από τη δική τους δραστηριότητα (φόροι που αποδίδονται στο κράτος, εισφορές). Ωστόσο, όλες αυτές οι δανειοδοτήσεις ενέχουν πολλούς κινδύνους για τις τράπεζες, λόγω του ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να μην αποπληρωθούν, και αυτό οφείλεται στην μη ορθή ή ελλιπή εξέταση των οικονομικών στοιχείων των εν δυνάμει δανειοληπτών και εσκεμμένα από την πλευρά των τραπεζών με σκοπό το κέρδος, χωρίς να προβλέψουν μια μελλοντική ζημία.

Τέλος, στην παρούσα εργασία προτείνονται τρόποι προκειμένου οι τράπεζες να γίνουν ακόμα πιο ισχυρές, αλλά με γνώμονα την ανάπτυξη της οικονομίας να οργανωθούν καλύτερα, να είναι πιο αξιόπιστες και πιο ανεξάρτητες ώστε να αποφύγουν μελλοντικούς κινδύνους ή ακόμα και αν η χώρα περιέλθει πάλι σε μια δυσμενή θέση, να είναι σε θέση να την αντιμετωπίσουν αλλά και να βοηθήσουν το κράτος να ορθοποδήσει, δηλαδή να αποτελούν τη «κρυφή δύναμη» για το κράτος.

Λέξεις-Κλειδιά: τραπεζικό σύστημα, κίνδυνοι, συμβολή στην οικονομία, χρηματοπιστωτική κρίση

SUMMARY

The purpose of this paper is to present the role of the banking system in a country and, in particular, its contribution through the interactions it receives both on the domestic and the global market, always in the light of the dynamics of the economy of a country. In addition, it refers to policies that could have been avoided but also to those that could have been followed.

In 2008, the coming of the crisis has created many problems, not only in our country, but also in all over the world. Its effects were unfavorable for all sectors and institutions of the economy (Public, Banking, Enterprise, Individual). The unfavorable environment which was created by the crisis as well as the chronic pathogens of the political system have exacerbated the country's public debt. Furthermore, due to this situation, the financial system faced liquidity problems as well as capital adequacy problems, so the only solution was the support from the European Central Bank.

It is well known that banking organizations contribute to the economic development of the economy through the financing of various sectors but also through their own activities (taxes attributable to the state, contributions). However, all of these lending involves many risks to banks due to the high probability of non-repayment, due to the inappropriate or incomplete examination of the financial data of potential borrowers and deliberately on the part of banks for profit without to anticipate a future loss.

Finally, this paper proposes ways to make banks even stronger but more economically oriented to organize themselves better, be more credible and more independent to avoid future dangers, or even if the country again gets into a disadvantage to be able to cope with it, but also to help the state retreat, that is to say it is the "hidden power" for the state.

Keywords: Banking System, Risks, Contributions to the economy, Financial Crisis

ΣΥΝΤΟΜΕΥΣΕΙΣ

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΙΟΝ (ΑΕΠ)

ΑΥΤΟΜΑΤΗ ΤΑΜΕΙΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΜΗΧΑΝΗ (ΑΤΜ)

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ (ΔΝΤ)

ΕΘΝΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (ΕθνΚΤ)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ (Ε.Τ.Β.Α.)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (Ε.Τ.Ε.Β.Α.)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ (Ε.Ε. Ή ΕΕ)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (ΕΚΤ)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (ΕΚ)

ΊΔΡΥΜΑ ΕΚΤΥΠΩΣΗΣ ΤΡΑΠΕΖΟΓΡΑΜΜΑΤΙΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΩΝ (ΙΕΤΑ)

ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ (Ν.Π.Δ.Δ.)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (ΟΝΕ)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΟΟΣΑ)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (Ο.Τ.Α Ή ΟΤΑ)

ΤΑΜΕΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ (ΤΧΣ)

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ (ΧΑΑ)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	9
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	9
1.2 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	9
1.3 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	10
1.4 ΟΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	11
2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	11
2.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	12
2.3 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	13
2.3.1 ΡΟΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	15
2.3.2 ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ.....	16
2.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	18
2.5 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	21
2.5.1 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	21
2.5.2 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.....	26
2.5.3 ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	28
2.5.4 ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	29
2.5.5 ΚΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	30
2.5.6 ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	30
2.5.7 ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	30
2.5.8 ΕΙΔΙΚΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ.....	31
2.5.9 ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	32
2.6 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ.....	33
2.7 ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ Ή ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	34
2.8 Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	37
2.9 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	44
2.10 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ.....	45
2.11 ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	58
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ.....	58
3.2 ΒΑΣΙΛΕΙΑ I.....	59
3.3 ΒΑΣΙΛΕΙΑ II.....	60
3.4 ΒΑΣΙΛΕΙΑ III.....	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	65

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΥΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ	65
4.2 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΓΟΡΑΣ	66
4.3 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ	66
4.4 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ.....	67
4.5 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ	68
4.6 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	69
4.7 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	73
5.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	73
5.2 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	74
5.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	75
5.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ	79
5.5 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	81
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	85
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	95

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τραπεζικός τομέας αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες της οικονομίας μιας χώρας. Για να είναι ισχυρή μια οικονομία πρέπει και το χρηματοπιστωτικό της σύστημα να είναι εξίσου ισχυρό. Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί την «ραχοκοκαλιά» του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας. Είναι καθοριστικός παράγοντας για την ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας, εξασφαλίζοντας ρευστότητα για την χρηματοδότηση δυναμικών κλάδων της οικονομίας και καινοτόμων επενδυτικών πρωτοβουλιών. Μια χώρα δεν μπορεί να έχει αναπτυγμένη οικονομία δίχως ένα αναπτυγμένο τραπεζικό σύστημα, καθώς επίσης δεν μπορεί να υφίσταται υγιές τραπεζικό σύστημα όταν η οικονομία της χώρας εμφανίζει προβλήματα και δεν στηρίζεται σε γερά θεμέλια.

Το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα και η διεθνής οικονομία ήρθαν αντιμέτωπες με την οικονομική κρίση που είχε κάνει την εμφάνισή της από το 2006, ωστόσο δεν είχε δοθεί η απαραίτητη προσοχή. Η χρηματοοικονομική κρίση ήταν ορατή από το καλοκαίρι του 2007 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής με την χαμηλή εξασφάλιση των στεγαστικών δανείων, όπως επίσης με την κήρυξη πτώχευσης το 2008 της Lehman Brothers Holdings Inc μιας παγκοσμίου φήμης εταιρείας χρηματοοικονομικών υπηρεσιών δηλαδή της τέταρτης μεγαλύτερης επενδυτικής τράπεζας, αλλά και με την κατάρρευση και άλλων τραπεζών. Ραγδαία λοιπόν η κρίση αυτή μετατράπηκε σε παγκόσμια κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος όπου όλες οι χώρες επηρεάστηκαν.

Είναι σαφές ότι η ελληνική οικονομία όχι μόνο δεν έμεινε ακλόνητη από το παγκόσμιο αυτό γεγονός αλλά επλήγη ίσως και περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη χώρα. Στην περίπτωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και ενώ οι ελληνικές τράπεζες εμφάνιζαν σημαντική ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια ως προς τα προϊόντα και τις παροχές που πρόσφεραν, η κρίση χρέους που ξέσπασε στην Ελλάδα ισοπέδωσε την όλη προσπάθεια που είχαν καταβάλλει. Ωστόσο, κανένας δεν μπορούσε να φανταστεί ότι η χώρα μας θα αντιμετώπιζε μια κρίση τέτοιου μεγέθους.

Παρόλο που ελληνικές τράπεζες, αν και δεν ήταν εκτεθειμένες σε παράγωγα προϊόντα υψηλού ρίσκου, επηρεάστηκαν αρνητικά από την αύξηση του κόστους χρηματοδότησής τους από την Ευρωζώνη, με αποτέλεσμα τη μείωση της ρευστότητάς τους. Προς αντιμετώπιση των προβλημάτων και κυρίως της έλλειψης ρευστότητας, κατευθύνθηκαν σε αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίων, εκδόσεις ομολογιακών δανείων, αύξηση των προβλέψεων μη αποπληρωθέντων δανείων, μείωση των λειτουργικών τους εξόδων, ενώ πολλές από αυτές χρησιμοποίησαν και τον κρατικό μηχανισμό στήριξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Όλες αυτές οι ενέργειες συνέβαλαν στην διατήρηση ενός ικανοποιητικού επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας. Πέραν των προβλημάτων που καλούνται να επιλύσουν, την αυστηρή εποπτεία από τους θεσμούς και τη Βασιλεία III έχουν να διατηρήσουν την αξιοπιστία τους και να εξασφαλίσουν οικονομική σταθερότητα και ρευστότητα.

Είναι φανερό πως οι τράπεζες εν μέσω κρίσης, παρόλο που έχουν υποστεί βαθιές πληγές όπως π.χ.

στον περιορισμό ρευστότητας αλλά και στα προβλήματα αντιμετώπισης για την αποπληρωμή των δανείων, εξακολουθούν να διαδραματίζουν αξιοσημείωτο ρόλο με την συνεισφορά τους στην οικονομία. Αυτό αποδεικνύεται μέσα από τις επενδύσεις που πραγματοποιούν σε επιφανείς φορείς αλλά και οργανισμούς της χώρας, όπως η τράπεζα Πειραιώς μέσω του προγράμματος (future project).

Επιπρόσθετα, μπορεί οι δανειοδοτήσεις να έχουν περιοριστεί, ωστόσο δεν έπαψε ποτέ το χρηματοπιστωτικό μας σύστημα μέσω των τραπεζών, να χρηματοδοτεί επιχειρήσεις προς όφελος βέβαια της οικονομίας. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως οι τράπεζες προσπαθούν όχι μόνο να αναπτυχθούν αλλά κυρίως να βοηθήσουν στην «αναστήλωση» της οικονομίας. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα θεωρείται ως ο ακρογωνιαίος λίθος της οικονομίας, διότι εάν θέσουμε την οικονομία μιας χώρας, ως ένα τεράστιο δέντρο τότε οι τράπεζες βρίσκονται στην κορυφή, επηρεάζοντας βέβαια και όλα τα υπόλοιπα κλαδιά (κλάδοι) της οικονομίας, όμως βέβαια δέχεται και τις επιδράσεις από αυτά.

Κλείνοντας την αναφορά για την καθοριστική συμβολή των τραπεζών στην οικονομία, αξίζει να σημειώσουμε και να εκτιμήσουμε την συνεισφορά του, στην προσπάθεια οριστικής εξόδου από τη βαθιά και επώδυνη οικονομική και κοινωνική κρίση των τελευταίων ετών. Συνακόλουθα και στην θωράκιση από τη μια πλευρά της οικονομικής προόδου της χώρας και, από την άλλη πλευρά, της κοινωνικής συνοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα ορίζεται ως ένα οικονομικό σύστημα, στηριγμένο στο χρηματικό αντίκρισμα και την βαθμολόγηση της εμπιστοσύνης της διαθεσιμότητας των φυσικών και άυλων πόρων, που χρησιμοποιεί τη διαμεσολάβηση στην ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών στις αγορές με σκοπό την ελάττωση του κόστους των ατελειών που εμφανίζονται κατά τις συναλλαγές. Σκοπός του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι:

- η βελτίωση της κατανομής των πόρων στο χώρο και το χρόνο μέσα σε ένα αβέβαιο περιβάλλον συναλλαγών.
- Διαμεσολάβηση μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων
- Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες όπως ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά προγράμματα
- Ένας μηχανισμός πληρωμών
- Διευκολύνσεις διαμόρφωσης και εξομάλυνσης χαρτοφυλακίου

Για να γίνει περισσότερο κατανοητή η έννοια του χρηματοπιστωτικού συστήματος θα προσπαθήσουμε να το αναλύσουμε όσο το δυνατόν με πιο απλά λόγια. Οι συμμετέχοντες σε μια οικονομία δηλαδή οι οικονομικές οντότητες, οι ιδιώτες, το δημόσιο πραγματοποιούν κάποια έξοδα που κάποιες φορές είναι μεγαλύτερα από τα έσοδα και παρουσιάζουν έλλειμμα, ενώ άλλες φορές είναι μικρότερα τα οποία παρουσιάζουν πλεόνασμα στο τέλος του οικονομικού έτους. Όταν προκύπτει έλλειμμα είναι αναμενόμενο οι ενδιαφερόμενοι να αναζητούν πηγές χρηματοδότησης, το απαιτούμενο κεφάλαιο προκειμένου να καλύψουν το έλλειμμα αυτό αλλά και για να καλύψουν τα έξοδα τους.¹

1.2 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελείται από:

✚ Χρηματοπιστωτικά προϊόντα

Χρηματοπιστωτικό προϊόν είναι ένα προϊόν το οποίο υποδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο κανείς διαχειρίζεται και χρησιμοποιεί τα χρήματά του, όπως ένας τραπεζικός λογαριασμός, ένα ομόλογο, ένα δάνειο κλπ.

✚ Χρηματοπιστωτικές αγορές

Οι χρηματοπιστωτικές αγορές απαρτίζονται από άτομα και επιχειρήσεις που αγοράζουν και πωλούν δύο μόνο ειδών περιουσιακά στοιχεία, νομίσματα και χρεόγραφα (χρηματοπιστωτικά προϊόντα).

✚ Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

¹ <https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroi/xrimatopistwtiko-sustima>

Χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ονομάζεται κάθε επιχείρηση που συντελεί στη διοχέτευση κεφαλαίων από τους αποταμιευτές στους επενδυτές. Κλασσικό παράδειγμα χρηματοπιστωτικού ιδρύματος είναι οι τράπεζες

1.3 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η ύπαρξη ενός καλού και αποτελεσματικού χρηματοπιστωτικού συστήματος αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη μιας οικονομίας. Συγκεκριμένα συμβάλλει:

- ❖ στην ορθολογικότερη κατανομή των διαθέσιμων κεφαλαίων μέσω κατάλληλων μηχανισμών, όλοι οι εν δυνάμει δανειολήπτες αξιολογούνται και τα διάφορα κεφάλαια διατίθενται στις πιο παραγωγικές μονάδες.
- ❖ στη δημιουργία νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων
- ❖ στη μείωση του κινδύνου

Αυτό μπορεί να συμβεί με διάφορους τρόπους. Με την κατάθεση των χρημάτων τους στην τράπεζα, για παράδειγμα, οι αποταμιευτές δεν διατρέχουν πλέον τον κίνδυνο της κλοπής τους. Επίσης, το χρηματοπιστωτικό σύστημα παρέχει χρήσιμες πληροφορίες και ποικιλία χρηματοπιστωτικών προϊόντων, με τη χρήση των οποίων μπορεί να γίνει αντιστάθμιση του κινδύνου πολλών επενδύσεων.

- ❖ στη μείωση του κόστους συναλλαγών και πληροφόρησης

Ο χρόνος και ο κόπος της κατάθεσης σε μία τράπεζα, είναι για παράδειγμα, πολύ μικρότεροι αυτών που απαιτούνται για την εύρεση ενός προσώπου κατάλληλου για αντίστοιχο δανεισμό του χρηματικού αυτού ποσού.²

1.4 ΟΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Οι χρήστες των χρηματοπιστωτικών προϊόντων για άντληση ή τοποθέτηση κεφαλαίων, διακρίνονται σε:

- ιδιώτες επενδυτές
- επιχειρήσεις
- θεσμικοί επενδυτές (όπως συνταξιοδοτικά ταμεία)
- χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί
- κεντρικές τράπεζες

² <https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroi/xrimatopistwtiko-sustima>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο Ιωάννης Καποδίστριας γνωρίζοντας τις πολιτικοοικονομικές συνθήκες και τα προβλήματα που επικρατούσαν εκείνη την εποχή είχε ως στόχο την ανοικοδόμηση της χώρας. Η χώρα βρισκόταν σε άθλια οικονομική κατάσταση τα ταμεία ήταν άδεια, οι δανειακές υποχρεώσεις έτρεχαν και η τοκογλυφία είχε γιγαντωθεί. Για αυτό το λόγο ο Ιωάννης Καποδίστριας είχε έτοιμο το σχέδιό του για την ίδρυση τράπεζας, που θα αναλάμβανε την ανασυγκρότηση της χώρας. Με ψήφισμα του και με τη βοήθεια του Ελβετού Φιλέλληνα Ιωάννη Εϋνάρδου, προχώρησε στην σύσταση της πρώτης τράπεζας του νεοσύστατου ελληνικού κράτους στις 2 Φεβρουαρίου 1828 στην Αίγινα με την επωνυμία Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα σε μια προσπάθεια του να εκλογικεύσει την τραπεζική πίστη. Το πρώτο πιστωτικό ίδρυμα του νεοελληνικού κράτους παράλληλα με τις τραπεζικές εργασίες ασκούσε και αρμοδιότητες του Υπουργείου Οικονομικών, επικεφαλής της τράπεζας τέθηκε ο ηπειρώτης έμπορος Γεώργιος Σταύρου, μετέπειτα πρώτος διοικητής της Εθνικής Τράπεζας.³

Ο Καποδίστριας επιδίωξε την άμεση κινητοποίηση των λίγων κεφαλαίων του εσωτερικού, αλλά και την προσέλευση κεφαλαίων του εξωτερικού, με το δέλεαρ της επικερδούς τοποθετήσεώς τους, που προσέφερε ο ετήσιος τόκος του 8%. Η νέα τράπεζα άρχισε τις εργασίες της με καλούς οιωνούς, παρά την αντίδραση σημαντικών ντόπιων κεφαλαιούχων, που αντιπολιτεύονταν τον Κυβερνήτη. Μέτοχοί της έγιναν επιφανείς Έλληνες και φιλέλληνες (Εϋνάρδος, Λουδοβίκος της Βαυαρίας κ.ά.), ενώ ένα ποσό από την περιουσία του συνεισέφερε και ο Καποδίστριας. Στις 28 Ιουλίου 1828 ο Καποδίστριας προχώρησε ένα ακόμη βήμα μπροστά, με την υιοθέτηση του Φοίνικα ως του πρώτου νομίσματος του κράτους.

Η νέα τράπεζα δεν κατάφερε να ευδοκιμήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα επειδή το κράτος απορροφούσε όλα τα διαθέσιμά της λόγω των ανυπέρβλητων ταμειακών του αναγκών και για να καλύψει τα απύθμενα ελλείμματα του προϋπολογισμού. Έτσι, αναγκάστηκε να κλείσει το 1834 χωρίς να έχει κατορθώσει σε όλη την εξεστέρτη ζωή της να προβεί σε οποιαδήποτε τραπεζική συναλλαγή τουλάχιστον από εκείνες που προέβλεπε το καταστατικό της αλλά και να υποστούν σημαντικές ζημιές οι μέτοχοι της. Πάντως, η Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα συνεισέφερε σημαντικά στην ανασυγκρότηση του στρατού, στην κίνηση του στόλου και την καταστολή της πειρατείας, στην πρώτη οργάνωση της διοίκησης, στη συντήρηση πλήθους φτωχών οικογενειών, καθώς και σε έργα γεωπονικά και ανοικοδομήσεως.

³<http://eranistis.net/wordpress/2013/05/26/%CE%BF%CE%B9%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82%CE%BA%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%B4%CE%AF%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7%CF%80%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%B7%CF%84%CF%81%CE%AC-2/>

Μετά από πολλά χρόνια το 1841 ιδρύθηκε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ) που πήρε τη θέση της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας, ιδρυτής της ήταν ο Σταύρου Γεώργιος ο οποίος υπήρξε και ο πρώτος διευθυντής της. Στη συγκεκριμένη περίπτωση αρκετοί στήριζαν αυτή την προσπάθεια και αυτό φαίνεται και από τον αριθμό των μετόχων (ελληνικό κράτος, Ζωσιμάς Νικόλαος, Ιωάννης-Γαβριήλ Εϋνάρδος, Βασιλιάς Λουδοβίκος Β΄ της Βαυαρίας, Βράνης Κωνσταντίνος, Ράλλης Θεόδωρος, Ιούλιος Έσσλιν κ.ά. Η συγκεκριμένη τράπεζα διατηρούσε το προνόμιο έκδοσης χαρτονομισμάτων στην Ελλάδα ως το 1928.

Επί πρωθυπουργίας Ελευθερίου Βενιζέλου ιδρύθηκε το 1927 η Τράπεζα της Ελλάδος, ωστόσο η λειτουργία της ξεκίνησε το Μάιο του 1928. Βάσει της Συνθήκης του Μάαστριχτ, συμμετέχει στο σύστημα κεντρικών τραπεζών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μαζί με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Είχε το αποκλειστικό εκδοτικό προνόμιο χαρτονομισμάτων στην Ελλάδα από το 1928 έως την εισαγωγή του ευρώ το 2002 και ήταν υπεύθυνη για τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής της χώρας.⁴

Από τον Ιανουάριο 2001 η Τράπεζα της Ελλάδος αποτελεί αναπόσπαστο μέλος του Ευρωσυστήματος, που απαρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ. Έκτοτε η Τράπεζα της Ελλάδος συμβάλλει με τη δράση της στην επίτευξη των στόχων και την εκτέλεση των καθηκόντων του Ευρωσυστήματος, το οποίο χαράσσει και εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ. Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι αρμόδια για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος στην Ελλάδα και τη διαφύλαξη της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ως πρωταρχικός σκοπός ορίζεται από το Καταστατικό της η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών. Στο βαθμό που δεν επηρεάζεται η επίτευξη του πρωταρχικού της σκοπού, η Τράπεζα στηρίζει τη γενική οικονομική πολιτική της κυβέρνησης. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, έχει κατοχυρωθεί η θεσμική, προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία της, αλλά και η άσκηση δημοκρατικού ελέγχου εκ μέρους της Βουλής.⁴

2.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Τα πιστωτικά ιδρύματα χαρακτηρίζονται από το πλήθος και την ποικιλία των χρηματοπιστωτικών στοιχείων που απαρτίζουν το ενεργητικό και το παθητικό τους. Η ποικιλία αυτή διαμορφώθηκε από τις συνεχείς αλλαγές της πολιτικής διαχείρισης των στοιχείων του παθητικού τους, που αποτελούνται από τα στοιχεία άντλησης κεφαλαίων και τα στοιχεία του ενεργητικού τους, που αποτελούνται από τις τοποθετήσεις κεφαλαίων τους. Οι αλλαγές αυτές των πιστωτικών ιδρυμάτων γίνονται στην προσπάθεια τους να ανταπεξέλθουν στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό περιβάλλον για εξασφάλιση της ρευστότητας και της κερδοφορίας τους.

⁴ <https://www.bankofgreece.gr/pages/el/bank/history/foundation.aspx>

Τα πιστωτικά ιδρύματα μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1960, συνήθιζαν να διαχειρίζονται τα στοιχεία του ενεργητικού τους, για να εξασφαλίσουν την αναγκαία ρευστότητα, καθώς τα στοιχεία του παθητικού αποτελούνταν από σταθερού ύψους καταθέσεις. Σε περιπτώσεις μεγάλης ανάγκης η ρευστότητα εξασφαλιζόταν με την χρήση των μέσων νομισματικής πολιτικής, όπως για παράδειγμα την μέθοδο του προεξοφλητικού επιτοκίου των κεντρικών τραπεζών. Κατά την διάρκεια του 1960 και με τη διεθνοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχουμε και την αλλαγή του τρόπου διαχείρισης των στοιχείων του παθητικού για την εξασφάλιση της ρευστότητας.

Η πολιτική διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν γενικά τους στόχους της τράπεζας, όπως την αύξηση των κερδών της ή την ανάπτυξη της, τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, την ανάπτυξη του ανταγωνισμού, καθώς και το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο, όπως θεσμικά πλαίσια που διαμορφώνουν την κεφαλαιακή επάρκεια και τις υποχρεωτικές καταθέσεις. Παράλληλα, ειδικότερα θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν το είδος και το κόστος των στοιχείων του παθητικού, το είδος και την απόδοση των στοιχείων του ενεργητικού, το χρονικό ορίζοντα των δύο αυτών στοιχείων, καθώς και την αλληλεπίδραση τους, στη λήξη τους. Ακόμα, θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν την αναγκαιότητα ορισμένων στοιχείων του παθητικού για τη χρηματοδότηση στοιχείων του ενεργητικού για όσο το δυνατόν καλύτερη και συνεπής διαχείριση, το είδος και το βαθμό του κινδύνου που έχει αναληφθεί για κάθε στοιχείου του ενεργητικού και παθητικού, καθώς και τους κινδύνους που επηρεάζουν το εισόδημα και την καθαρή θέση της τράπεζας. Τα πιστωτικά ιδρύματα κάνουν κάποιες ενέργειες και παίρνουν μέτρα για την ελαχιστοποίηση ή ακόμα και το μηδενισμό των αρνητικών επιπτώσεων που μπορεί να προκληθούν από τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους.⁵

Η αλλαγή της πολιτικής διαχείρισης των στοιχείων του ενεργητικού-παθητικού οδήγησε στην ανάπτυξη νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων και σε συνδυασμό με την απελευθέρωση των αγορών αυξήθηκαν σε πλήθος και ένταση οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι. Η ανάπτυξη των κινδύνων είχε ως αποτέλεσμα και την ανάπτυξη των εργαλείων αντιστάθμισης τους, τα οποία ονομάζονται παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα και χρησιμοποιήθηκαν ως επενδυτικά.

2.3 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το Τραπεζικό Σύστημα αποτελεί την καρδιά του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας. Σε αυτό εντάσσονται οργανισμοί που κατέχουν τον ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα σε αποταμιευτές και πιστούχους, εξασφαλίζοντας τον μετασχηματισμό της ρευστότητας. Το τραπεζικό σύστημα συμβάλλει στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας με την τόνωση της εγχώριας ζήτησης, την χρηματοδότηση δυναμικών κλάδων της οικονομίας και καινοτόμων επενδυτικών πρωτοβουλιών. Η αποτελεσματικότητα

⁵Αγγελόπουλος Π.(2010), Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Γ Ανανεωμένη Έκδοση)

της συμβολής τους εξαρτάται από την ύπαρξη αξιόπιστου θεσμικού πλαισίου, το οποίο ρυθμίζει την λειτουργία της κοινωνίας σε οικονομικό επίπεδο και στηρίζει τις αναπτυξιακές διαδικασίες.

Οι τράπεζες, που ονομάζονται και «πιστωτικά ιδρύματα» δέχονται καταθέσεις χρηματικών ποσών και ταυτόχρονα χορηγούν χρηματικά ποσά με τη μορφή δανείων. Οι καταθέσεις στις τράπεζες προέρχονται από ιδιώτες, ιδιωτικές επιχειρήσεις, δημόσιους οργανισμούς κ.λπ., και διακρίνονται σε καταθέσεις όψεως, καταθέσεις ταμειωτηρίου και προθεσμιακές καταθέσεις.

Για να καλύψουν οι τράπεζες το κόστος λειτουργίας τους (μισθούς υπαλλήλων, ενοίκια, ηλεκτρικό ρεύμα, τόκους καταθέσεων κ.λπ.) και να έχουν κέρδος, χορηγούν δάνεια με μεγαλύτερο επιτόκιο από αυτό των καταθέσεων. Η χορήγηση δανείων γίνεται σε ιδιώτες, σε επιχειρήσεις και στο κράτος. Όπως, κάθε επιχείρηση, έτσι και μια τράπεζα έχει ως αντικειμενικό στόχο τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Όσο αυξάνονται τα δάνεια που χορηγεί, τόσο αυξάνονται οι τόκοι που εισπράττει και, επομένως, τα κέρδη της. Συνεπώς, μεγιστοποίηση του κέρδους θα σήμαινε, ουσιαστικά, μεγιστοποίηση των χρηματικών ποσών που χορηγεί η τράπεζα.

Υπάρχουν, ωστόσο, δύο σοβαροί περιορισμοί στις δανειοδοτήσεις. Ο ένας προέρχεται από την πολιτική και τους κανονισμούς που επιβάλλει η Κεντρική Τράπεζα, όπως ο καθορισμός του ποσοστού των ρευστών διαθεσίμων. Τα ρευστά διαθέσιμα είναι ένα απόθεμα χρημάτων που οφείλει να κρατάει η εμπορική τράπεζα στο ταμείο της. Ο άλλος περιορισμός προέρχεται από τις ίδιες τις εμπορικές τράπεζες, που επιδιώκουν να εξασφαλίσουν την επιστροφή των χρηματικών κεφαλαίων που δανείζουν μαζί με του τόκους. Γι' αυτό τον λόγο, όταν μια τράπεζα χορηγεί κάποιο δάνειο, φροντίζει να ερευνά την οικονομική κατάσταση του δανειοδοτούμενου και τη δυνατότητα της αποδοτικής χρησιμοποίησης του δανείου, επιδιώκει δηλαδή, την εξασφάλιση των κεφαλαίων της.

Οι δύο παραπάνω επιδιώξεις είναι σε κάποιο βαθμό αντίθετες. Όσο μεγαλύτερος είναι ο όγκος των δανείων που δίνει μια τράπεζα, τόσο πιο πολλά είναι τα έσοδά της και, συνεπώς, τα κέρδη της, αλλά τόσο πιο μεγάλος είναι και ο κίνδυνος απώλειας χρηματικών κεφαλαίων. Τελικά, η πολιτική των δανειοδοτήσεων είναι τέτοια, ώστε να επιτυγχάνονται υψηλά κέρδη, χωρίς υπερβολικούς κινδύνους.

Η κλασσική λειτουργία των συμμετεχόντων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μιας χώρας είναι η άσκηση πίστης. Ως πίστη χαρακτηρίζεται η μεταβίβαση δύναμης εξουσίας οικονομικών πόρων, με τον όρο επιστροφής τους μετά την παρέλευση ορισμένου χρονικού διαστήματος.⁶

Με την πίστη μεταβιβάζονται έναντι ανταλλάγματος, περιουσιακά στοιχεία από οικονομικές μονάδες που τα αποταμιεύουν, σε οικονομικές μονάδες που τα εκμεταλλεύονται για την άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων. Γίνεται φανερό ότι η σπουδαιότητα του ρόλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος βρίσκεται σε δύο κυρίως τομείς της οικονομικής ζωής. Πρώτο, στο γεγονός ότι με την παρέμβασή του γίνεται δυνατή η αξιοποίηση των χρηματικών πόρων που διαθέτει η οικονομία και που αλλιώς, ίσως

⁶ Αγγελόπουλος Π.(2010), Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Γ' Ανανεωμένη Έκδοση)
Peter Howells-Keith Bain(2009), Χρήμα Πίστη Τράπεζες Μια Ευρωπαϊκή Προσέγγιση

έμεναν αδρανείς. Δεύτερο, στην ευνοϊκή επίδραση που ασκεί στη συνολική αποταμίευση της οικονομίας.

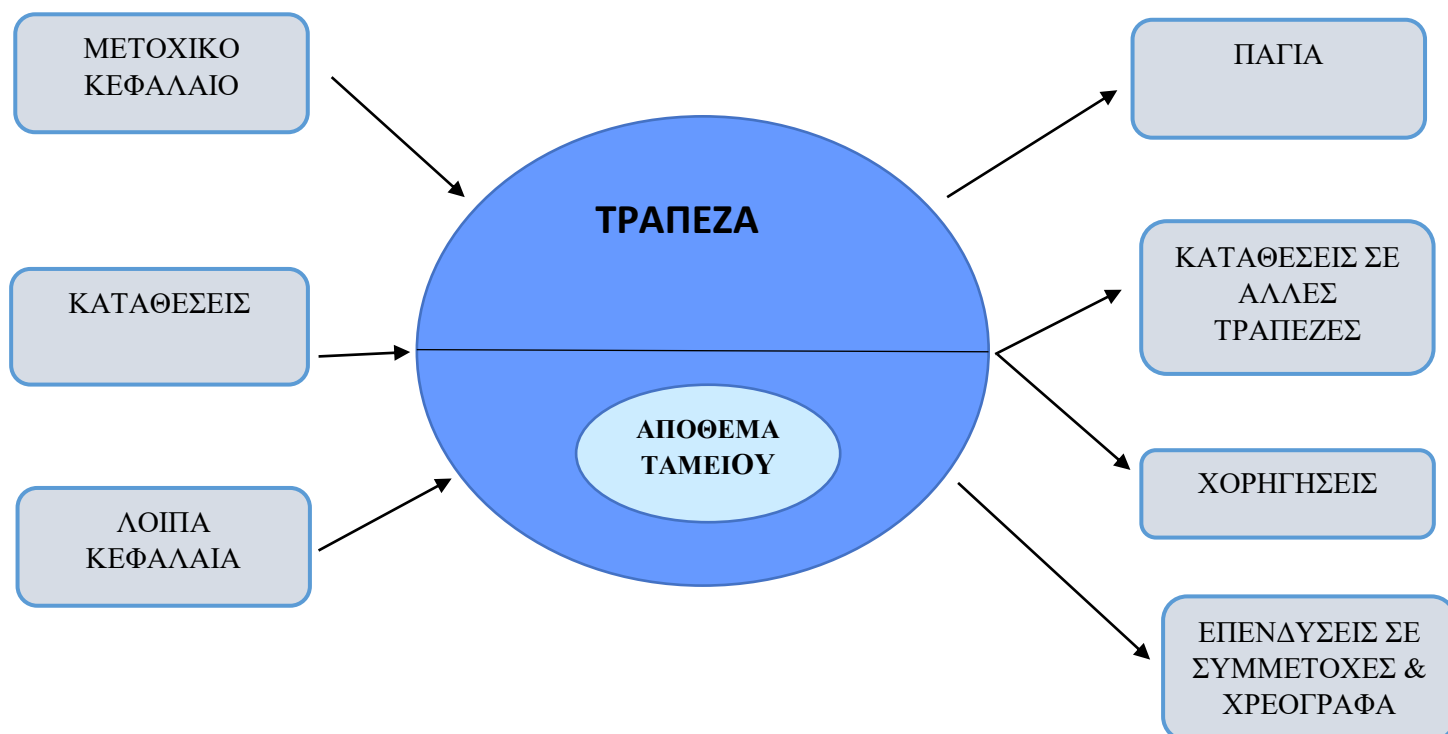
Στα πλαίσια αυτά, οι λειτουργίες που επιτελεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα μπορούν να διακριθούν σε:

- ❖ Διάθεση των απαιτούμενων κεφαλαίων για την πραγματοποίηση επενδυτικών σχεδίων.
- ❖ Μείωση του κινδύνου του μεμονωμένου δανειστή να απωλέσει τους χρηματικούς του πόρους, με άμεση συνέπεια τη μείωση του κόστους κεφαλαίου.
- ❖ Αποτροπή καταστάσεων στενότητας ρευστού χρήματος, άρα άρση της πιθανότητας ρευστοποίησης παγίων στοιχείων που συνήθως αποτελεί ζημιά και ανασταλτικό παράγοντα στη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- ❖ Διάθεση πείρας και ειδικών γνώσεων με στόχο την επιλογή των οικονομικών εκείνων δραστηριοτήτων που θα είναι και οι πλέον παραγωγικές.
- ❖ Παροχή δυνατότητας στις οικονομικές μονάδες, χρονικής κατανομής των δαπανών. Πρόκειται για βασική υπηρεσία που προσφέρεται σε άτομα και επιχειρήσεις, αφού τους επιτρέπει να προσδιορίζουν αυτά και όχι ο χρόνος κτήσης των αγαθών, το χρονικό σημείο στο οποίο θα προβούν σε μία δαπάνη.

2.3.1 ΡΟΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Όπως προαναφέραμε, οι τράπεζες αντλούν κεφάλαια, κυρίως από τους καταθέτες (φυσικά και νομικά πρόσωπα) και τους μετόχους, τα οποία στη συνέχεια τα χορηγούν σε τρίτους για ίδιον όφελος.

Στο κατώτερο διάγραμμα εμφανίζεται, συνοπτικά η ροή κεφαλαίων των τραπεζών.

2.3.2 ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

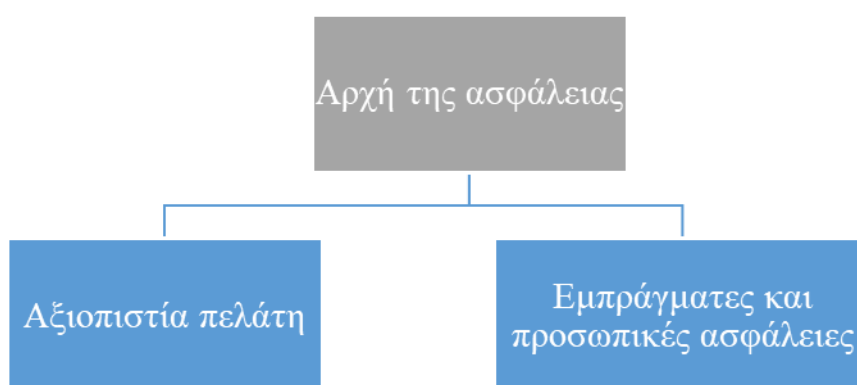
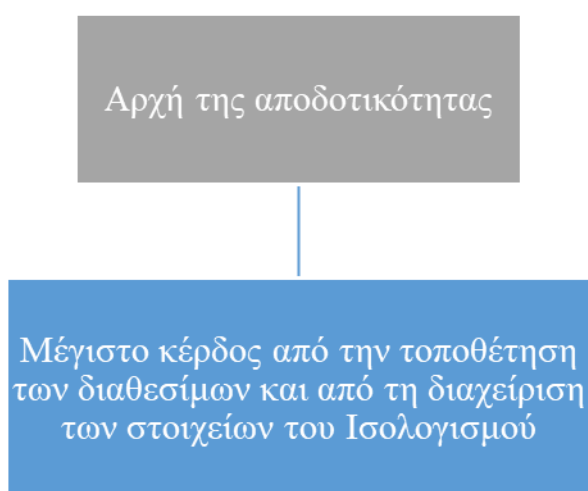
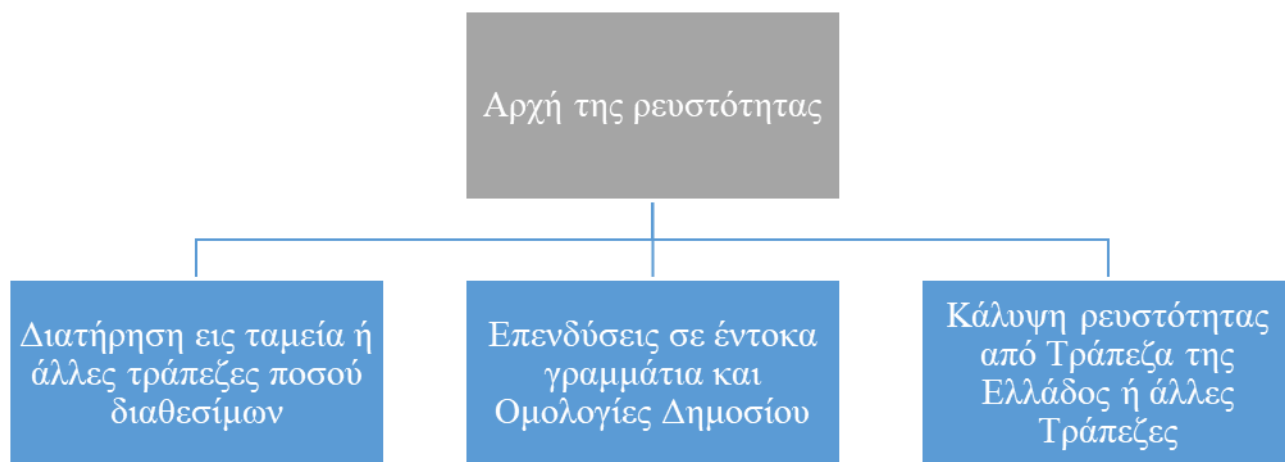
Οι βασικές εργασίες των τραπεζών είναι η άντληση κεφαλαίων από καταθέτες, η χορήγηση των κεφαλαίων αυτών σε πιστούχους καθώς και η διενέργεια μεσολαβητικών εργασιών. Στο κατωτέρω διάγραμμα εμφανίζονται, συνοπτικά, οι εργασίες αυτές.

Ειδικότερα για τις μεσολαβητικές εργασίες, σημειώνονται τα εξής:

- Είναι εργασίες χωρίς σημαντικούς κινδύνους (εκτός της περίπτωσης των εγγυητικών επιστολών και παραγώγων προϊόντων).
- Διενεργούνται μέσω των τραπεζών, επειδή οι τράπεζες παρέχουν εμπορική πίστη, κεφάλαια και οργανωμένες υπηρεσίες.
- Εισπράττονται σημαντικές προμήθειες και παράλληλα γίνεται εκμετάλλευση κεφαλαίων τρίτων για ορισμένο χρονικό διάστημα χωρίς αντίστοιχο κόστος (π.χ. κίνηση κεφαλαίων, είσπραξη αξιών τρίτων κ.λπ.). ⁷Για την αποτελεσματικότερη λειτουργία των Τραπεζών, θα πρέπει οι τραπεζικές εργασίες να διέπονται από τις κατωτέρω βασικές αρχές:

⁷ Λουμιώτης Β. (2010) Ειδικά Θέματα Εφαρμοσμένης Λογιστικής και Ελεγκτικής των Τραπεζών , Εκδόσεις ΙΕΣΟΕΛ

2.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κάθε κράτος και η αντίστοιχη εποπτική αρχή του, μπορούν να έχουν τον δικό τους ορισμό και τα δικά τους κριτήρια για το τι μπορεί να οριστεί ως τράπεζα, αλλά υπάρχει ένας κοινός παρονομαστής που καθορίζει λειτουργικά το τι είναι μια τράπεζα. Βάσει αυτού, τράπεζα είναι ένα ίδρυμα που δέχεται καταθέσεις και παρέχει δάνεια. Αυτός ο απλός ορισμός χαρακτηρίζει τις βασικές λειτουργίες της τράπεζας και είναι αρκετός ώστε η κεντρική τράπεζα ενός κράτους (ή ο αντίστοιχος εποπτικός μηχανισμός) να δικαιούται να απαιτεί από κάθε ίδρυμα που παρέχει αυτές τις υπηρεσίες και να ακολουθεί κάποιους αυστηρούς κανόνες.

Η τράπεζα δανείζεται χρήματα κυρίως μέσω των καταθέσεων και με τη σειρά της τα δανείζει σε εταιρείες και ιδιώτες που έχουν ανάγκη ρευστότητας για επενδυτικούς ή καταναλωτικούς σκοπούς, αναλαμβάνοντας έτσι έναν ενδιάμεσο, διαμεσολαβητικό ρόλο. Η τράπεζα έχει διάφορα μέσα για να αποκτήσει ρευστότητα, πέραν των καταθέσεων, όπως το βραχυπρόθεσμο δανεισμό στη διατραπεζική αγορά ή τον πιο μακροπρόθεσμο με την έκδοση ομολόγων. Γενικά όμως, μεγάλο μέρος των κεφαλαίων που χρησιμοποιεί για να παρέχει δάνεια προέρχονται από τις καταθέσεις των νοικοκυριών και των εταιρειών. Ο συνδυασμός της λήψης καταθέσεων και της χρήσης τους για την παροχή δανείων είναι αυτός που δημιουργεί και τις απαιτήσεις για αυστηρό κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών. Υπάρχουν χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν κάθε μία από τις παραπάνω υπηρεσίες ξεχωριστά, όπως τα αμοιβαία κεφάλαια που δέχονται χρήματα, με σκοπό να τα επενδύσουν σε χρηματιστηριακές αξίες ή οι εξειδικευμένοι οργανισμοί που παρέχουν καταναλωτικά δάνεια σε ιδιώτες, αλλά κανένα από αυτά δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως τράπεζα.

Μέσω των βασικών τους λειτουργιών, οι τράπεζες προσφέρουν και άλλες υπηρεσίες στο ευρύτερο κοινό. Οι καταθέτες έχουν ένα ασφαλές μέρος για τα χρήματά τους, μέσω του οποίου μπορούν να έχουν άμεση πρόσβαση - σε αυτά, ενώ μπορούν να μεταφέρουν χρήματα με ασφάλεια μέσω τραπεζικού συστήματος πληρωμών. Η παροχή άμεσης ρευστότητας και η ανάπτυξη συστημάτων διεκπεραίωσης ασφαλών πληρωμών και εκκαθάρισης εντολών πληρωμών, χαρακτηρίζει επίσης τις λειτουργίες των τραπεζών κυρίως των εμπορικών τραπεζών. Όπως αναφέρθηκε, στην πλειονότητά τους οι καταθέτες των τραπεζών απαιτούν δυνατότητα άμεσης πρόσβασης στα χρήματά τους. Από την άλλη, οι εταιρείες αντλούν ρευστότητα από την τράπεζα μέσω τραπεζικών δανείων, που σκοπό έχουν να χρησιμοποιηθούν σε επενδυτικές δραστηριότητες, οι οποίες, συνήθως, έχουν αρκετά μακρύ χρονικό ορίζοντα. Υπάρχει, επομένως, μια ασυνέχεια μεταξύ του χρονικού ορίζοντα του καταθέτη και εκείνου του δανειζόμενου. Η τράπεζα λειτουργεί ως διαμεσολαβητής ώστε να γεφυρωθεί αυτό το χρονικό χάσμα και να «μετατραπεί» ο βραχυπρόθεσμος ορίζοντας της κατάθεσης σε μακροπρόθεσμο επενδυτικό ορίζοντα. Για το λόγο αυτόν, θεωρείται ότι οι τράπεζες έχουν άμεσα ρευστοποιήσιμες υποχρεώσεις στο παθητικό τους (τις καταθέσεις τρίτων) και λιγότερο ρευστές απαιτήσεις στο ενεργητικό τους (τις υποχρεώσεις

τρίτων προς αυτούς). Μέσω της διαδικασίας έγκρισης δανείων, οι τράπεζες εκτελούν και μια άλλη, εξίσου σημαντική λειτουργία: την επεξεργασία πληροφοριών για την αξιολόγηση και την εποπτεία των δανειοληπτών. Χωρίς τις τράπεζες, ένας αποταμιευτής που θα επιθυμούσε να καταθέσει τα χρήματά του, ώστε αυτά να μην χάνουν την αξία τους με το χρόνο, θα έπρεπε να συλλέξει πληροφορίες για διάφορες εταιρείες που θα είχαν ανάγκη ρευστότητας, να αξιολογήσει τα επενδυτικά σχέδια των εταιρειών αυτών και τον κίνδυνό τους και στο τέλος, να αποφασίσει πού θα δανείσει τα χρήματά του και με ποιο επιτόκιο, ώστε να ανταμείβεται ανάλογα με τον κίνδυνο που ανέλαβε. Η ταλαιπωρία του, όμως, δεν θα σταματούσε εδώ, γιατί θα έπρεπε να ελέγχει συνέχεια κατά πόσο η εταιρεία, στην οποία δάνεισε τα χρήματά του, τα χρησιμοποιεί με βάση τα σχέδια που αρχικά παρουσίασε.

Το πρόβλημα της ανεπαρκούς πληροφόρησης για τους δανειολήπτες το οποίο θα έπρεπε να λύσει ο καταθέτης-δανειοδότης, αν δεν υπήρχαν οι τράπεζες, μεταφράζεται σε μεγάλο κόστος (Agency costs- κόστος πρακτόρευσης), τόσο σε χρόνο όσο και σε χρήμα, το οποίο θα ήταν απαγορευτικό για έναν ιδιώτη. Η τράπεζα, όμως, αναλαμβάνει ως διαμεσολαβητής τη λειτουργία αυτή, κατά την έγκριση δανείων. Για το σκοπό αυτόν, η τράπεζα επενδύει σε τεχνολογία που θα της επιτρέψει να αποθηκεύει και να ενημερώνει τις πληροφορίες για την πιστοληπτική ικανότητα των πελατών της. Με τον τρόπο αυτό, αναπτύσσει και πιο μακροχρόνιες σχέσεις με κάποιες εταιρείες και ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο κατάχρησης χρημάτων από την εταιρεία. Από την άλλη πλευρά, λεπτομέρειες για κάποια δάνεια που παραμένουν στον ισολογισμό μιας τράπεζας μπορεί να μην γίνονται γνωστά στο επενδυτικό κοινό, όπως θα γινόταν με κάποιο εταιρικό ομόλογο, με αποτέλεσμα η αγορά να μην μπορεί να αποτιμήσει σωστά το δάνειο.

Με την ιδιότητα του διαμεσολαβητή, η τράπεζα αναλαμβάνει αρκετούς κινδύνους που θα πρέπει να διαχειριστεί. Αν και οι κίνδυνοι αυτοί αναλύονται σε επόμενα κεφάλαια, ήδη από τα παραπάνω εύκολα διαφαίνονται κάποιοι. Η τράπεζα πρέπει να διαθέτει πάντα τα απαιτούμενα κεφάλαια, ώστε να καλύπτει τις ταμειακές ανάγκες της και να ελαχιστοποιείται ο τυχόν κίνδυνος έλλειψης ρευστότητας (liquidity risk). Αναλαμβάνοντας την παροχή δανείων, η τράπεζα επωμίζεται και τον πιστοληπτικό κίνδυνο (credit risk) κάθε δανειολήπτη. Επίσης, προσπαθώντας να γεφυρώσει τις διαφορετικές απαιτήσεις καταθετών και δανειοληπτών και κρατώντας τις απαιτήσεις αυτές στους ισολογισμούς της, η τράπεζα επιβαρύνεται και με τον κίνδυνο μεταβολής των επιτοκίων ή των ισοτιμιών των νομισμάτων (συγκεντρωτικά, όπως θα δούμε οι κίνδυνοι αυτοί λέγονται κίνδυνοι αγοράς-market risks). Με την εξέλιξη των χρηματοοικονομικών αγορών, κάποια νέα προϊόντα, όπως κάποια είδη παραγώγων, δεν εμφανίζονται άμεσα στους ισολογισμούς της τράπεζας (off-balance-sheet products), χωρίς αυτό όμως να μειώνει τους κινδύνους αγοράς των προϊόντων αυτών (το αντίθετο μάλιστα).

Τέλος, η τράπεζα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη μετάδοση και υλοποίηση της νομισματικής πολιτικής της Κεντρικής Τράπεζας. Εξαιτίας της άμεσης ρευστότητάς τους και των συστημάτων πληρωμών που έχουν αναπτύξει οι τράπεζες, οι τραπεζικές καταθέσεις χρησιμοποιούνται ευρέως από

εταιρείες και νοικοκυριά για την ασφαλή και άμεση διεκπεραίωση συναλλαγών. Για το λόγο αυτόν, οι τραπεζικές καταθέσεις εμπεριέχονται στους δείκτες χρήματος M1 M2 και M3 που χρησιμοποιούν οι Κεντρικές Τράπεζες, για να ελέγχουν την ποσότητα του χρήματος στην οικονομία. Επίσης, οι τράπεζες, μέσω της συμμετοχής τους στις δημοπρασίες ομολόγων από τις Κεντρικές Τράπεζες, συμμετέχουν άμεσα στην εισροή ή άντληση ρευστότητας από την οικονομία. Αποτελούν, επομένως, βασικούς συντελεστές της υλοποίησης της νομισματικής πολιτικής της Κεντρικής Τράπεζας.⁸

ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΩΝ M1 M2 M3

ΔΕΙΚΤΗΣ M1

Νομισματική βάση: Χαρτονομίσματα και κέρματα μη τραπεζικού κοινού

Περιλαμβάνει: Καταθέσεις όψεως

Επιταγές

Διαθέσιμα εμπορικών τραπεζών

Ημερήσιες καταθέσεις (overnight deposits)

ΔΕΙΚΤΗΣ M2

Νομισματική βάση: Χαρτονομίσματα και κέρματα μη τραπεζικού κοινού

Περιλαμβάνει: Καταθέσεις όψεως

Επιταγές

Διαθέσιμα εμπορικών τραπεζών

Ημερήσιες καταθέσεις (overnight deposits)

Προθεσμιακές καταθέσεις

ΔΕΙΚΤΗΣ M3

Νομισματική βάση: Χαρτονομίσματα και κέρματα μη τραπεζικού κοινού

Περιλαμβάνει: Καταθέσεις όψεως

Επιταγές

Διαθέσιμα εμπορικών τραπεζών

Ημερήσιες καταθέσεις (overnight deposits)

Προθεσμιακές καταθέσεις

Καταθέσεις ταμειυτηρίων

Συμφωνίες επαναγοράς (repos)

Μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων χρηματαγοράς

Τίτλοι χρηματαγοράς και χρεόγραφα διάρκειας έως δυο ετών και τραπεζικά ομόλογα.

⁸ Σπαρτιώτης Δ. - Στουρνάρας Γ.(2010) Τα Θεμελιώδη Αίτια της Κατάρρευσης των Τραπεζών & των Χρηματοπιστωτικών αγορών, Η εμπειρία 2007-2008 Εκδόσεις: Gutenberg

2.5 Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η διάκριση των Τραπεζών δεν μπορεί να γίνει πάρα μόνο με το κριτήριο της επιλογής δραστηριοποίησης και εξειδίκευσης μιας τράπεζας σε συγκεκριμένο τομέα τραπεζικών εργασιών ή επενδυτικών υπηρεσιών. Μια επιπλέον εφικτή διάκριση έχει ως βάση το φορέα και τη διοικητική δομή των τραπεζών και κατατάσσει τις τράπεζες σε δημόσιες, ιδιωτικές και συνεταιριστικές. Διακριτός και διαφορετικός είναι ο ρόλος των Κεντρικών Τραπεζών οι οποίες αποτελούν τις εποπτικές αρχές των πιστωτικών ιδρυμάτων.

2.5.1 Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Πρώτο βήμα προς την ίδρυση της ΕΚΤ αποτέλεσε η απόφαση που ελήφθη το 1988 σχετικά με τη δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης: ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων εντός της Ευρώπης, κοινή νομισματική αρχή και ενιαία νομισματική πολιτική σε όλες τις χώρες της ζώνης του ευρώ.

Τον Ιούνιο του 1988 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαίωσε τον στόχο της σταδιακής υλοποίησης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) και ανέθεσε σε μια επιτροπή, υπό την προεδρία του Jacques Delors, τότε Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, να μελετήσει και να προτείνει συγκεκριμένα στάδια που θα οδηγούσαν στην εν λόγω ένωση.

Η επιτροπή απαρτιζόταν από τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΚ), τον Alexandre Lamfalussy, ο οποίος κατείχε εκείνη την περίοδο τη θέση του γενικού διευθυντή της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, τον Niels Thygesen, καθηγητή Οικονομικών στη Δανία, και τον Miguel Boyer, τότε πρόεδρο της Banco Exterior de España.

Αποτέλεσμα των εργασιών αυτής της επιτροπής ήταν η «Έκθεση Delors», σύμφωνα με την οποία η οικονομική και νομισματική ένωση θα έπρεπε να επιτευχθεί σε τρία ξεχωριστά, αλλά εξελικτικά στάδια.⁹

Τα στάδια που αναφέρθηκαν ανωτέρω συνοπτικά είναι τα εξής:

ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ από την 1η Ιουλίου 1990	Πλήρης απελευθέρωση των συναλλαγών κεφαλαίου
	Αυξημένη συνεργασία μεταξύ των κεντρικών τραπεζών
	Ελεύθερη χρήση του ECU (Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα, πρόδρομος του ευρώ)
	Βελτίωση της οικονομικής σύγκλισης

⁹ <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.el.html>

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΔΙΟ από την 1η Ιανουαρίου 1994	Ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ)
	Απαγόρευση της χορήγησης δανείων από τις κεντρικές τράπεζες στον δημόσιο τομέα
	Αυξημένος συντονισμός των νομισματικών πολιτικών
	Ενίσχυση της οικονομικής σύγκλισης
	Ολοκλήρωση της διαδικασίας με σκοπό την ανεξαρτησία των εθνικών κεντρικών τραπεζών το αργότερο μέχρι την ημερομηνία ίδρυσης του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών
	Προπαρασκευαστικές εργασίες για το Τρίτο Στάδιο
ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ από την 1η Ιανουαρίου 1999	Αμετάκλητος καθορισμός των συντελεστών μετατροπής
	Εισαγωγή του ευρώ
	Άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών
	Έναρξη ισχύος του ενδοκοινοτικού μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών
	Έναρξη ισχύος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες εκτελούν από κοινού τα καθήκοντα που τους έχουν ανατεθεί και αποτελούν από κοινού το Ευρωσύστημα, το σύστημα κεντρικών τραπεζών της ζώνης του ευρώ. Ο κύριος στόχος του Ευρωσυστήματος είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών για το κοινό καλό αλλά και η διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και η προώθηση της χρηματοπιστωτικής ενοποίησης στην Ευρώπη.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι υπεύθυνη για την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία είναι εγκατεστημένα στη ζώνη του ευρώ και στα συμμετέχοντα κράτη μέλη που δεν ανήκουν στη ζώνη του ευρώ, στο πλαίσιο του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, ο οποίος περιλαμβάνει και τις εθνικές αρμόδιες αρχές. Επίσης, έχει δεσμευθεί να εκτελεί σε τέτοιο βαθμό τα καθήκοντα της που η αξιοπιστία της, η ακεραιότητα της, η ικανότητα της και η αποδοτικότητα της να μην αμφισβητούνται. Κατ' αυτόν τον τρόπο συμβάλλει στην ασφάλεια και την ευρωστία του τραπεζικού συστήματος και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε κάθε συμμετέχον κράτος μέλος.

Χρηματοπιστωτική σταθερότητα και μακροπροληπτική πολιτική

Η ΕΚΤ παρακολουθεί τις εξελίξεις στους τραπεζικούς τομείς της ζώνης του ευρώ και της ΕΕ ως σύνολο, καθώς και σε άλλους χρηματοπιστωτικούς τομείς, προκειμένου να εντοπίζει τυχόν αδυναμίες και να ελέγχει την ανθεκτικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η ΕΚΤ εκτελεί αυτά τα

καθήκοντα από κοινού με τις λοιπές κεντρικές τράπεζες του Ευρωσυστήματος και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών. Η εμφάνιση πιθανών συστημικών κινδύνων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα αντιμετωπίζεται με την άσκηση μακροπροληπτικών πολιτικών. Πρωταρχικός στόχος της μακροπροληπτικής πολιτικής είναι η διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Οι μακροπροληπτικές πολιτικές έχουν στόχο:

- να προλαμβάνουν την υπέρμετρη συσσώρευση κινδύνων που οφείλονται σε εξωτερικούς παράγοντες και σε αστοχίες του μηχανισμού της αγοράς, προκειμένου να εξομαλύνεται ο χρηματοπιστωτικός κύκλος (χρονική διάσταση),
- να καθιστούν τον χρηματοπιστωτικό τομέα ανθεκτικότερο και να περιορίζουν τα φαινόμενα μετάδοσης αρνητικών επιδράσεων (δια τομεακή διάσταση), και
- να ενθαρρύνουν στο πλαίσιο της κανονιστικής ρύθμισης του χρηματοπιστωτικού συστήματος μια θεώρηση σε επίπεδο συστήματος, προκειμένου να παρέχονται τα κατάλληλα κίνητρα στους συμμετέχοντες στην αγορά (διαρθρωτική διάσταση).

Χρηματοπιστωτική σταθερότητα

Στον τομέα της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας η ΕΚΤ έχει δύο βασικά καθήκοντα:

Εντοπισμός κινδύνων

Η ΕΚΤ, από κοινού με τις λοιπές κεντρικές τράπεζες του Ευρωσυστήματος και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών, παρακολουθεί τις κυκλικές και διαρθρωτικές εξελίξεις στους τραπεζικούς τομείς της ζώνης του ευρώ και της ΕΕ ως σύνολο, καθώς και σε άλλους χρηματοπιστωτικούς τομείς.

Αξιολόγηση κινδύνων

Ο ενδεχόμενος αντίκτυπος των συστημικών κινδύνων στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος της ζώνης του ευρώ/της ΕΕ και στον βαθμό ανθεκτικότητάς του αξιολογείται με τη χρήση ποσοτικών εργαλείων, όπως το πλαίσιο της ΕΚΤ όσον αφορά τις μακροοικονομικές ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, η ανάλυση δικτύων και άλλα συναφή εργαλεία κατασκευής υποδειγμάτων. Το πλαίσιο μακροοικονομικών ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων χρησιμοποιείται συχνά για να αξιολογηθεί με μελλοντική προοπτική η ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα έναντι (δυσμενών) μακροοικονομικών και χρηματοπιστωτικών εξελίξεων.

Στον τομέα της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας η ΕΚΤ παρέχει επίσης υποστήριξη σε επίπεδο διενέργειας αναλύσεων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου.

Μακροπροληπτική πολιτική

Από τις 4 Νοεμβρίου 2014, οπότε τέθηκε σε ισχύ ο κανονισμός ΕΕΜ, η ΕΚΤ διαθέτει μακροπροληπτικά εργαλεία για την αντιμετώπιση των πιθανών συστημικών κινδύνων που εμφανίζονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Στον τομέα της μακροπροληπτικής πολιτικής η ΕΚΤ έχει δύο εντολές:

Εφαρμογή αυστηρότερων μέτρων

Η ΕΚΤ μπορεί να εφαρμόζει υψηλότερες απαιτήσεις για τα κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας από ό,τι οι εθνικές αρχές, καθώς και αυστηρότερα μέτρα για την αντιμετώπιση συστημικών ή μακροπροληπτικών κινδύνων, βάσει των διαδικασιών που προβλέπει η σχετική ενωσιακή νομοθεσία. Για παράδειγμα, η ΕΚΤ μπορεί, κατόπιν κοινοποίησης στις εθνικές αρχές, να εφαρμόζει υψηλότερες απαιτήσεις για τις τράπεζες όσον αφορά:

- τα αντικυκλικά κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας
- τα αποθέματα ασφαλείας συστημικού κινδύνου (εάν εφαρμόζονται στο εθνικό δίκαιο)
- τις προσαυξήσεις των κεφαλαιακών απαιτήσεων των συστημικώς σημαντικών ιδρυμάτων
- τους συντελεστές στάθμισης κινδύνου για τα ανοίγματα στον τομέα των ακινήτων και για τα ανοίγματα εντός του χρηματοπιστωτικού τομέα
- τα όρια για μεγάλα ανοίγματα
- τις πρόσθετες απαιτήσεις δημοσιοποίησης

Διατύπωση σχολίων και ενστάσεων

Οι εθνικές αρχές έχουν την υποχρέωση να ενημερώνουν την ΕΚΤ όταν προτίθενται να εφαρμόσουν ή να αλλάξουν κάποιο μακροπροληπτικό μέτρο. Η ΕΚΤ αξιολογεί τα προτεινόμενα μέτρα και μπορεί να διατυπώσει ένσταση. Προτού προχωρήσουν στην έκδοση απόφασης, οι εθνικές αρχές λαμβάνουν υπόψη τα σχόλια της ΕΚΤ.

Στρατηγική μακροπροληπτικής πολιτικής

Ο απώτερος σκοπός της μακροπροληπτικής πολιτικής είναι η διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Αυτό περιλαμβάνει την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και τον περιορισμό της συσσώρευσης ευπαθειών, ώστε να μετριάζονται οι συστημικοί κίνδυνοι και να διασφαλίζεται ότι οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες εξακολουθούν να παρέχονται με αποτελεσματικό τρόπο στην πραγματική οικονομία.

Περιορισμός συστημικών κινδύνων

Οι συστημικοί κίνδυνοι μπορεί να προκύψουν από σοβαρές μακροοικονομικές διαταραχές, χρηματοπιστωτικές ανισορροπίες, όπως μεταξύ άλλων η υπέρμετρη πιστωτική επέκταση, η μόχλευση και οι αναντιστοιχίες ληκτότητας, καθώς και από τη μετάδοση αρνητικών επιδράσεων. Προκειμένου να περιορίζουν τους συστημικούς κινδύνους, οι μακροπροληπτικές πολιτικές επιδιώκουν τα εξής:

- να προλαμβάνουν την υπέρμετρη συσσώρευση κινδύνων που οφείλονται σε εξωτερικούς παράγοντες και σε αστοχίες του μηχανισμού της αγοράς, ώστε να εξομαλύνεται ο χρηματοπιστωτικός κύκλος (χρονική διάσταση),

- να καθιστούν τον χρηματοπιστωτικό τομέα ανθεκτικότερο και να περιορίζουν τα φαινόμενα μετάδοσης αρνητικών επιδράσεων (διατομεακή διάσταση), και
- να ενθαρρύνουν μια θεώρηση από τη σκοπιά του συστήματος συνολικά, όσον αφορά την κανονιστική ρύθμιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ώστε να παρέχονται τα κατάλληλα κίνητρα στους συμμετέχοντες στην αγορά (διαρθρωτική διάσταση).

Μέσα

Ο κανονισμός EEM αναθέτει εξουσίες μακροπροληπτικού χαρακτήρα τόσο στις εθνικές αρχές όσο και στην ΕΚΤ, επομένως η ευθύνη για τις μακροπροληπτικές πολιτικές είναι κοινή (άρθρο 5). Τα μέσα μακροπροληπτικής πολιτικής μπορούν να ταξινομηθούν σύμφωνα με τις ακόλουθες τρεις κατηγορίες:

- μέτρα με βάση το κεφάλαιο
- μέτρα με βάση τον δανειολήπτη
- μέτρα με βάση τη ρευστότητα

Τα μέσα αυτά καθιστούν το χρηματοπιστωτικό σύστημα ανθεκτικότερο αυξάνοντας τα κεφαλαιακά αποθέματα ασφάλειας και τα αποθέματα ασφάλειας ρευστότητας. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται τα κεφαλαιακά αποθέματα ασφάλειας για τα παγκόσμια και τα λοιπά συστημικώς σημαντικά ιδρύματα, ο δείκτης κάλυψης ρευστότητας και ο δείκτης καθαρής σταθερής χρηματοδότησης. Οι εθνικές αρχές και η ΕΚΤ μπορούν να επιβάλλουν αντικυκλικά αποθέματα ασφαλείας για την αντιμετώπιση της κυκλικής συσσώρευσης των συστημικών κινδύνων. Εφόσον προβλέπεται από το εθνικό πλαίσιο, οι εθνικές αρχές δύνανται επίσης να επιβάλλουν μέτρα με βάση τον δανειολήπτη. Τα μέτρα αυτά περιορίζουν τη χορήγηση δανείων, και συγκεκριμένα στεγαστικών δανείων, σε επίπεδο μεμονωμένου δανειολήπτη.

Αρμοδιότητες της ΕΚΤ και των ΕθνΚΤ

Από νομική άποψη, δικαίωμα έκδοσης τραπεζογραμματίων ευρώ έχουν τόσο η ΕΚΤ όσο και οι ΕθνΚΤ. Στην πράξη όμως, μόνο οι ΕθνΚΤ εκδίδουν και αποσύρουν από την κυκλοφορία τα τραπεζογραμμάτια ευρώ. Η ΕΚΤ δεν διαθέτει ταμεία και δεν διενεργεί ταμειακές συναλλαγές. Όσον αφορά τα κέρματα ευρώ, οι μόνοι νόμιμοι εκδότες είναι οι χώρες της ζώνης του ευρώ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συντονίζει όλα τα θέματα που αφορούν τα κέρματα σε επίπεδο ζώνης ευρώ.

Ακόμα μία αρμοδιότητα της ΕΚΤ είναι η επίβλεψη των δραστηριοτήτων των ΕθνΚΤ και η προώθηση της περαιτέρω εναρμόνισης των υπηρεσιών ταμειακών συναλλαγών εντός της ζώνης του ευρώ, ενώ οι ΕθνΚΤ είναι αρμόδιες για τη λειτουργία των συστημάτων διανομής χρήματος στις χώρες τους. Οι ΕθνΚΤ θέτουν σε κυκλοφορία τα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα μέσω του τραπεζικού συστήματος και, σε μικρότερο βαθμό, του λιανικού εμπορίου. Η ΕΚΤ δεν μπορεί να εκτελέσει αυτές τις εργασίες, καθώς δεν διαθέτει αντίστοιχες τεχνικές υπηρεσίες (μονάδες διανομής, μονάδες επεξεργασίας

τραπεζογραμματίων, θησαυροφυλάκια, κ.λπ.).

2.5.2 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η Τράπεζα της Ελλάδος είναι η κεντρική τράπεζα της χώρας μας και από τον Ιανουάριο 2001 αποτελεί αναπόσπαστο μέλος του Ευρωσυστήματος, που απαρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ. Έκτοτε η Τράπεζα της Ελλάδος συμβάλλει με τη δράση της στην επίτευξη των στόχων και την εκτέλεση των καθηκόντων του Ευρωσυστήματος, το οποίο χαράσσει και εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ.

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι αρμόδια για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος στην Ελλάδα και τη διαφύλαξη της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ως πρωταρχικός σκοπός ορίζεται από το Καταστατικό της η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών. Στο βαθμό που δεν επηρεάζεται η επίτευξη του πρωταρχικού της σκοπού, η Τράπεζα στηρίζει τη γενική οικονομική πολιτική της κυβέρνησης. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, έχει κατοχυρωθεί η θεσμική, προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία της, αλλά και η άσκηση δημοκρατικού ελέγχου εκ μέρους της Βουλής.¹⁰

Οι αρμοδιότητες της Τράπεζας διακρίνονται σε αυτές που εντάσσονται στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος και σε άλλες αρμοδιότητες, και συνοπτικά είναι οι εξής:

Αρμοδιότητες στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος

- Συμμετέχει στη χάραξη της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ και την εφαρμόζει στην Ελλάδα.
- Διαχειρίζεται για λογαριασμό της ΕΚΤ μέρος των σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθεσίμων της τελευταίας, σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΚΤ.
- Ασκεί την επίβλεψη των συστημάτων και των μέσων πληρωμών, με σκοπό τη διασφάλιση της σταθερότητας, της αξιοπιστίας και της αποδοτικότητάς τους. Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας αυτής, παρακολουθεί και επιβλέπει, μεταξύ άλλων, το σύστημα πληρωμών ΔΙΑΣ και το Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών. Από τις 19 Μαΐου 2008, συμμετέχει στο Target2, το νέο διευρωπαϊκό σύστημα ταχείας μεταφοράς κεφαλαίων και διακανονισμού σε συνεχή χρόνο.
- Προωθεί ρυθμίσεις για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποτελεσματική διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων.
- Συλλέγει στατιστικά στοιχεία από νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δηλαδή, τις τράπεζες και τα αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων).

¹⁰ <https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/responsibilities.aspx>

- Εκδίδει τραπεζογραμμάτια ευρώ, τα οποία κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα, μετά από έγκριση της ΕΚΤ, και είναι αρμόδια για την κυκλοφορία και διαχείριση των τραπεζογραμμάτων και κερμάτων ευρώ στην Ελλάδα.
- Φροντίζει για την προμήθεια των αναγκαίων ποσοτήτων ανά αξία, είτε από το Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμμάτων και Αξιών (ΙΕΤΑ), είτε από διασυνοριακές χρηματοποστολές, καθώς και για την ασφαλή αποθήκευση, διακίνηση και την επανακυκλοφορία ή την καταστροφή τους και μεριμνά για τον ομαλό εφοδιασμό της οικονομίας.

Άλλες Αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος

- Εποπτεύει τα πιστωτικά ιδρύματα καθώς και ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας.
- Εποπτεύει και ελέγχει τις ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις καθώς και τους διαμεσολαβητές στις ασφαλίσεις.
- Έχει την ευθύνη για τη διαχείριση και τη λειτουργία του Συστήματος Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή (Άυλοι Τίτλοι).
- Έχει την ευθύνη της λειτουργίας της Ηλεκτρονικής Δευτερογενούς Αγοράς Τίτλων (ΗΔΑΤ).
- Κατέχει και διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας στα οποία περιλαμβάνονται τα σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθέσιμα της Τράπεζας της Ελλάδος και του Ελληνικού Δημοσίου.
- Εξυπηρετεί το Ελληνικό Δημόσιο ως ταμίας και εντολοδόχος τού.
- Καταρτίζει και δημοσιεύει στατιστικά στοιχεία που αφορούν την ελληνική οικονομία και διενεργεί εξειδικευμένες στατιστικές έρευνες.
- Δημοσιεύει εκθέσεις και διεξάγει ερευνητικό έργο στο πλαίσιο της παρακολούθησης και ανάλυσης της οικονομικής συγκυρίας και της νομισματικής πολιτικής.

Όπως έχει επισημανθεί και σε προηγούμενες μελέτες της ΕΕΤ λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων, επιχειρήσεων και κεφαλαίων και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία επικοινωνιών, οι Έλληνες συναλλασσόμενοι μπορούν σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων, και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα δημοσιεύει τακτικά η Τράπεζα της Ελλάδος.¹¹

¹¹ <https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/responsibilities.aspx>

2.5.3 ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Οι εμπορικές τράπεζες αποτελούν το πιο σημαντικό και δυνατό κομμάτι του χρηματοπιστωτικού συστήματος κυρίως λόγω των προσφερόμενων υπηρεσιών και προϊόντων. Η εμπειρία των εμπορικών τραπεζών σε συνδυασμό με το μέγεθος τους, αποτελεί το συγκριτικό τους πλεονέκτημα στις σημερινές απελευθερωμένες αγορές με αποτέλεσμα την άμεση υιοθέτηση και προσφορά υπηρεσιών άλλων χρηματοοικονομικών οργανισμών. Η αναφορά προηγουμένως στην εμπειρία των εμπορικών τραπεζών, έχει να κάνει τόσο με την άντληση όσο και με τη διοχέτευση κεφαλαίων στην οικονομία με τη μορφή χρηματοδότησης όσο και επένδυσης. Με την πάροδο των ετών, οι εμπορικές τράπεζες προέβησαν σε κάποιες ενέργειες που αφορούν την άντληση και τοποθέτηση κεφαλαίων. Οι ενέργειες αυτές είναι:

- η διαχείριση του ενεργητικού
- η διαχείριση του παθητικού
- το εξελιγμένο μοντέλο διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού

Οι εμπορικές τράπεζες είναι ο πιο αντιπροσωπευτικός τύπος των τραπεζικών ιδρυμάτων όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, διεξάγουν το μεγαλύτερο αριθμό των τραπεζικών εργασιών και έχουν μετεξελιχθεί σε σύγχρονα πιστωτικά ιδρύματα παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Στην χώρα μας οι μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες είναι οι παρακάτω:

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η ΕΤΕ κατέχει τη θέση της μεγαλύτερης τράπεζας της Ελλάδος, ιδρύθηκε το 1841 από τον Γεώργιο Σταύρου και η έδρα της βρίσκεται την Αθήνα. Εξαγόρασε την τράπεζα Αθηνών το 1953 και έως τον Απρίλιο του 1958 έφερε την ονομασία Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και Αθηνών. Είναι εισηγμένη στο ΧΑΑ. Το δικαίωμα έκδοσης χαρτονομισμάτων το κατείχε έως και το 1928. Το δίκτυο καταστημάτων της ανέρχεται στα 542 με πάνω από 1441 ATM.¹²

ALPHA BANK

Η Alpha bank ή τράπεζα πίστεως, ιδρύθηκε το 1879 από τον Ιωάννη Φ. Κωστόπουλο. Είναι Ανώνυμη Εταιρία και η έδρα της βρίσκεται στην Λ. Σταδίου Αθήνα. Είναι εισηγμένη στο ΧΑΑ. Τα προϊόντα που προσφέρει αναφέρονται στην εμπορική τραπεζική, επενδυτική τραπεζική, χρηματοοικονομικά και ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων των χρηματιστηριακών εργασιών και της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας. Θεωρείται μία από τις πλέον σπουδαίες και μεγάλες τράπεζες στην Ευρώπη με τους δείκτες

¹²https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%A4%CF%81%CE%AC%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%82

κεφαλαιακής επάρκειας να κατέχουν υψηλή θέση. Το δίκτυο εξυπηρέτησης της είναι περισσότερα από 1.000 καταστήματα.¹³

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Η τράπεζα ιδρύθηκε το 1916 στην Αθήνα. Για πολλές δεκαετίες λειτούργησε ως ιδιωτική Τράπεζα και το 1975 πέρασε υπό κρατικό έλεγχο, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1991. Από τον Δεκέμβριο του 1991 που ιδιωτικοποιήθηκε έχει παρουσιάσει μεγάλη ανάπτυξη εργασιών, μεγεθών και δραστηριοτήτων. Οι υπηρεσίες που προσφέρει είναι: τραπεζικές υπηρεσίες για τον καταναλωτή, αγροτικές υπηρεσίες, μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, μισθώσεις και αγορές κεφαλαίου, κτηματομεσιτικές υπηρεσίες δανειοδοτήσεις στον ναυτιλιακό τομέα, πράσινη και ηλεκτρονική τραπεζική. Έχει εξαγοράσει τις ATEbank, της Γενικής Τράπεζας, των εγχώριων τραπεζικών δραστηριοτήτων των Τράπεζας Κύπρου, Cyprus Popular Bank και Ελληνικής Τράπεζας αλλά και την Millennium Bank Ελλάδας. Το εργατικό δυναμικό του ομίλου ανέρχεται στους 28.495 υπαλλήλους.¹⁴

ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK

Η **Eurobank** (Eurobank Ergasias) είναι η τρίτη μεγαλύτερη τράπεζα στην Ελλάδα από το σύνολο του ενεργητικού και τέταρτη με βάση τη κεφαλαιοποίηση αγοράς που ανερχόταν στα 1.6 δισ. ευρώ στις 6 Οκτωβρίου 2017, με περισσότερα από 860 υποκαταστήματα παγκοσμίως και περισσότερα από 350 σε όλη τη χώρα. Η τράπεζα ιδρύθηκε το 1990 επίσης αγόρασε το 75% των μετοχών της *EFG Private Bank (Luxembourg) S. A.* και αυτό το τμήμα εντάχθηκε το 1994. Το 1997, η Ευρωεπενδυτική Τράπεζα άλλαξε το όνομά της σε "EFG Eurobank A.E." και το 2000 σε "EFG Eurobank Ergasias A.E." μετά την ανάληψη της γνωστής τράπεζας Ergasias. Η θυγατρική χρηματοοικονομικών προϊόντων δημιουργήθηκε το 2007 (όπου το 49.9% της θυγατρικής ανήκει στους εργαζομένους).¹⁵

2.5.4 ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Οι αγροτικές τράπεζες ιδρύθηκαν με σκοπό την χρηματοδότηση και την ανάπτυξη του Γεωργικού Τομέα. Το 1929 στη χώρα μας ιδρύθηκε η Αγροτική Τράπεζα (ATE Bank). Από το 1990 οι δραστηριότητές της απελευθερώθηκαν και δραστηριοποιούνταν όχι μόνο στην χρηματοδότηση και άλλων κλάδων της οικονομίας αλλά και στο σύνολο των κύριων επενδυτικών υπηρεσιών. Το 1991 μετατράπηκε σε ανώνυμη εταιρεία και το 2000 οι μετοχές της εισήχθησαν στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Είναι προφανές ότι κατείχε ένα σημαντικό πλεονέκτημα λόγω της συνεργασίας της με επιχειρήσεις και φορείς του πρωτογενούς τομέα της οικονομίας. Ωστόσο κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης 2007-

¹³ <https://www.alpha.gr/el/omilos/alpha-bank/istoria> & https://el.wikipedia.org/wiki/Alpha_Bank

¹⁴ https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CF%81%CE%AC%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B1_%CE%A0%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CF%82

¹⁵ <https://el.wikipedia.org/wiki/Eurobank>

2012 δημιουργήθηκαν μεγάλα προβλήματα με αποτέλεσμα την απορρόφηση του υγιούς τμήματος της, τον Ιούλιο του 2012 από την Τράπεζα Πειραιώς.

2.5.5 ΚΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Η κύρια δραστηριότητα των κτηματικών τραπεζών είναι η χορήγηση στεγαστικών δανείων, δηλαδή η χρηματοδότηση ιδιωτών για αγορά ή ανέγερση κατοικίας. Στην Ελλάδα, οι κτηματικές τράπεζες με τη συνεργασία του δημοσίου, κάλυψαν τις ανάγκες αγοράς ή ανέγερσης πρώτης κατοικίας με επιδότηση του επιτοκίου των δανείων. Παράλληλα, οι τράπεζες αυτές δραστηριοποιούνται στη χρηματοδότηση παγίων εγκαταστάσεων. Τέλος τα κεφάλαια τους πρέπει να είναι μακροπρόθεσμου χαρακτήρα. Σήμερα όλα τα πιστωτικά ιδρύματα χορηγούν στεγαστικά για πρώτη κατοικία, για κατοικία προς εκμετάλλευση ή για επένδυση. Στην Ελλάδα οι Κτηματικές Τράπεζες ή αλλιώς Στεγαστικές Τράπεζες που λειτούργησαν ήταν η Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος και η Εθνική Στεγαστική Τράπεζα. Το 1998 απορροφήθηκαν από την Εθνική Τράπεζα αφού πρώτα η Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος είχε συγχωνευτεί με την Εθνική Στεγαστική Τράπεζα.¹⁶

2.5.6 ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Οι ναυτιλιακές τράπεζες εξειδικεύονται στη χρηματοδότηση της ναυτιλίας και της ακτοπλοΐας. Σε αυτά τα πλαίσια, εξυπηρετούν τις ανάγκες των ναυτιλιακών εταιρειών και των ναυτικών. Η νομική μορφή των ναυτιλιακών εταιρειών διαφέρει σε πολλά σημεία από τις υπόλοιπες εταιρείες και γι' αυτόν το λόγο απαιτείται μεγάλη εξειδίκευση σε περίπτωση ανάγκης για χρηματοδότηση τους. Τέτοιες περιπτώσεις, για παράδειγμα, είναι η χρηματοδότηση για κατασκευή ή αγορά πλοίων και η χρηματοδότηση για κεφάλαια κινήσεως. Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις, στις διαδικασίες χρηματοδότησης και στις σχετικές συμβάσεις, παρεμβάλλεται το δίκαιο όχι μόνο μίας χώρας.

2.5.7 ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Κύρια δραστηριότητα των επενδυτικών τραπεζών είναι η χρηματοδότηση μεγάλων επιχειρήσεων μέσω κοινοπρακτικών ή ομολογιακών δανείων αλλά και με άλλες μορφές μακροπρόθεσμων δανειοδοτήσεων καθώς και ως ανάδοχος για την εισαγωγή μετοχών στο χρηματιστήριο και για τη χρηματοδότηση μεγάλων έργων. Επιπροσθέτως, λειτουργούν και ως σύμβουλοι επιχειρήσεων, τόσο σε εξαγορές-συγχωνεύσεις επιχειρήσεων όσο και στο κομμάτι διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού.

Οι τράπεζες επενδύσεων που έχουν λειτουργήσει στην Ελλάδα είναι οι εξής:

¹⁶ Αγγελόπουλος Π.(2010), Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Γ Ανανεωμένη Έκδοση), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.

1. Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως (Ε.Τ.Β.Α.)

Ιδρύθηκε το 1964 με συγχώνευση των Οργανισμών Βιομηχανικής Αναπτύξεως Χρηματοδότησεως Οικονομικής Αναπτύξεως και Τουριστικής Πίστεως και το 2001 εξαγοράστηκε από την Τράπεζα Πειραιώς από την οποία απορροφήθηκε το 2003.

2. Ελληνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Ε.Β.Α.)

Ιδρύθηκε το 1961 και το 2002 συγχωνεύτηκε με την Εθνική Τράπεζα

3. Τράπεζα Επενδύσεων

Ιδρύθηκε το 1962 και το 2004 συγχωνεύτηκε με την Εμπορική Τράπεζα

Επιπλέον λόγω των μεταβολών που παρουσιάζονται στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και ιδιαίτερα στην ουσιαστική, θεσμική κατάργηση αλλά και στην διαφοροποίηση της εμπορικής και επενδυτικής τραπεζικής, οι υπηρεσίες προσφέρονται πλέον από κάθε πιστωτικό ίδρυμα.

2.5.8 ΕΙΔΙΚΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Στην Ελλάδα λειτουργούν δυο ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί που καλύπτουν ο κάθε ένας συγκεκριμένες ανάγκες της οικονομίας και οι οποίοι είναι εκτός της εφαρμογής του Ν.2076/92. Εξαιτίας των συνθηκών που επικρατούν, τόσο η μείωση συμμετοχής του δημοσίου όσο και η διαφοροποίηση των ειδικών αυτών ιδρυμάτων σε σύγχρονα μοντέλα, είναι προ των πυλών. Οι δύο αυτές κατηγορίες είναι οι παρακάτω:

A) Το ταμείο παρακαταθηκών και δανείων

Ιδρύθηκε το 1919 είναι Ν.Π.Δ.Δ. και βρίσκεται υπό την εποπτεία του υπουργείου οικονομικών. Οι βασικές του δραστηριότητές του είναι οι παρακάτω.

- Αποδοχή, προφύλαξη και διαχείριση των κάθε είδους παρακαταθηκών
- Ταμειακή διαχείριση των κεφαλαίων διάφορων Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α.
- Δανειοδοτήσεις έργων κοινής ωφέλειας όσο και για την απόκτηση κατοικίας δημοσίων υπαλλήλων

Βασικός σκοπός του είναι τόσο η περιφερειακή ανάπτυξη διαμέσου των δανειοδοτήσεων, όσο και η τεχνική υποστήριξη της τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης όπως δημοτικών επιχειρήσεων και άλλων Ν.Π.Δ.Δ.

B) Το Ταχυδρομικό ταμιευτήριο

Ιδρύθηκε το 1900 στην Κρήτη και ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1902, ενώ το 1909 επεκτάθηκε σε όλη την Ελλάδα. Το 1915 η έδρα του μεταφέρθηκε στην Αθήνα.

Ο απώτερος σκοπός του ήταν αρκετά σημαντικός και αναφέρονταν στον όρο της αποταμίευσης. Οι βασικοί πυλώνες της κύριας δραστηριότητάς του, ήταν οι εισροές καταθέσεων ταμιευτηρίου, η

δανειοδότηση των δημοσίων υπαλλήλων για την απόκτηση κατοικίας και η χρηματοδότηση των δημοσίων οργανισμών. Το 2002 έχουμε την μετατροπή του σε Α.Ε. και διέπεται το Ν. 2190/21920 και τις διατάξεις της τραπεζικής νομοθεσίας (Ν.3601/2007). Με βάση τον συγκεκριμένο νόμο, δόθηκε η δυνατότητα του να προσφέρει εργασίες και να δραστηριοποιηθεί σε θέματα που μέχρι πρότινος κατείχαν τα άλλα πιστωτικά ιδρύματα. Ύστερα άρχισε να χορηγεί στεγαστικά δάνεια και σε ιδιώτες. Το 2006 πραγματοποιήθηκε η εισαγωγή του στο χρηματιστήριο Αθηνών, ενώ το 2013 ο Όμιλος Eurobank ενέταξε το «Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος » στο δυναμικό του αποκτώντας το 100% των μετοχών του.¹⁷

2.5.9 ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Οι Συνεταιριστικές τράπεζες χαρακτηρίζονται πλέον από τους πιο διαδεδομένους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, σε παγκόσμια κλίμακα το 2010 έφταναν τις 50.000. Στην Ευρώπη οι συγκεκριμένες τράπεζες εμφανίστηκαν για πρώτη φορά περίπου πριν από 150 χρόνια. Στην εποχή μας υπολογίζεται ότι λειτουργούν περίπου 11.000 μέσα σε 22 χώρες εντός της ευρωπαϊκής ένωσης, με καταστήματα που ξεπερνούν τα 55.000 και το εργατικό δυναμικό ανέρχεται περίπου σε 35.000.000.

Το κυρίαρχο όργανο των Συνεταιριστικών Τραπεζών είναι η Γενική Συνέλευση, ενώ το Διοικητικό Συμβούλιο έχει εκτελεστικό χαρακτήρα και απαρτίζεται από εκλεγμένα μέλη. Ο σκοπός της Συνεταιριστικής Τράπεζας είναι η εξυπηρέτηση και η προώθηση των συμφερόντων των μελών της. Τα συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα δραστηριοποιούνται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, δηλαδή αντλούν κεφάλαια από τις αποταμιεύσεις της περιοχής τους και με τη χρηματοδότηση των μελών τους, τα οποία και χρησιμοποιεί για την ανάπτυξη της περιοχής, μέσω της επιχειρηματικής δραστηριότητας της. Οι Συνεταιριστικές Τράπεζες συναλλάσσονται αποκλειστικά με τα μέλη της, άλλα πιστωτικά ιδρύματα και το Ελληνικό Δημόσιο. Εάν πάρει έγκριση από τη Τράπεζα της Ελλάδος, τότε μπορεί να συναλλάσσεται και με μη μέλη ή να διενεργεί μεσολαβητικές εργασίες μαζί τους. Επίσης υπάρχουν διάφοροι ποσοτικοί περιορισμοί σε περιπτώσεις χρηματοδότησης ή πίστωσης προς τα μέλη της.

Στην Ελλάδα οι συνεταιριστικές τράπεζες άρχισαν την ανοδική τους πορεία τη δεκαετία του 1990 έχοντας την μορφή του πιστωτικού συνεταιρισμού περιορισμένης ευθύνης. Τόσο η ίδρυση όσο και η λειτουργία τους καθορίζεται από τον Ν.1667/86 και τον Ν. 3601/2007, όσο και από τις διατάξεις των Π.Δ.Τ.Ε. 2285/02.11.93, 2413/97 και Ν. 2471/01.¹⁸

¹⁷ Αγγελόπουλος Π.(2010), Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Γ Ανανεωμένη Έκδοση), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.

¹⁸ Αγγελόπουλος Π.(2010), Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Γ Ανανεωμένη Έκδοση), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.

2.6 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ

Έπειτα από μια δεκαετή πορεία της οικονομικής κρίσης, το ΔΝΤ δημοσίευσε τις εξελίξεις σχετικά με την ανοδική τάση που ακολουθεί η οικονομία μας έπειτα από μια μακρά περίοδο σκληρής ύφεσης αλλά και τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Σημειώθηκε αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσμα-τος εκφρασμένο σε ποσοστό του ΑΕΠ στο 4,2% το έτος 2017, με θετικό πρόσημο από το 2013 που διαρκεί μέχρι και σήμερα. Παράλληλα όμως το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών περιορίστηκε ελάχιστο δηλαδή -0,8% του πραγματικού ΑΕΠ, με στόχο να εξαλειφτεί πλήρως το 2023.

Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθεί ότι ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί κύριο πυλώνα ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας μέσα από τη διαμεσολάβηση στην παροχή κεφαλαίων. Ευρύτερα η πίστωση σε επιχειρήσεις, νοικοκυριά καθίσταται εποικοδομητική τόσο στη δημιουργία νέων επενδύσεων όσο και στην ιδιωτική κατανάλωση, με τελικό αποτέλεσμα την ανάκαμψη του ΑΕΠ.

Οι τράπεζες, γενικότερα, μετά από όλα αυτά που έχουν υποστεί, θα πρέπει να είναι σε θέση να ανακάμψουν και να διαχειριστούν καλύτερα και με βέλτιστο τρόπο τα στοιχεία του ενεργητικού τους αλλά και όλες αυτές τις παθογένειες που έχουν δημιουργηθεί ανά έτη προκειμένου να μην επαναληφθούν τα ίδια λάθη.

Οι ελληνικές τράπεζες επανακτούν σταδιακά πρόσβαση στη διατραπεζική αγορά και αυτό οφείλεται στο νέο δανεισμό (από τα 9,8 δις το 2017 στα 19,9 δις το 2018) αλλά και του κλίματος εμπιστοσύνης που έχει δημιουργηθεί από την ολοκλήρωση των stress tests και την σταδιακή χαλάρωση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων (Capital controls). Η εκ νέου χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας διευκολύνεται και από τη σταδιακή επιστροφή καταθέσεων, καθώς περίπου 5 δις. ευρώ επέστρεψαν στις τράπεζες το 2017 ενώ η θετική τάση συνεχίστηκε και το πρώτο τρίμηνο του 2018, με τις καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα στα τέλη Μαρτίου 2018 να εμφανίζονται αυξημένες κατά 5,8% σε σύγκριση με πέρυσι. Συνέπεια των όσων αναφέρθηκαν ήταν να μειωθεί η εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα από τα 159,2 δις. ευρώ τον Μάρτιο του 2012 στα μόλις 20,9 δις. ευρώ τον Μάιο 2018.

Ο στόχος των ελληνικών τραπεζών είναι η άμεση επανεκκίνηση των διαδικασιών παροχής νέων πιστώσεων σε υγιείς και φερέγγυες επιχειρήσεις και νοικοκυριά, που αφενός θα τις επαναφέρει σε καθεστώς επαναλαμβανόμενης λειτουργικής κερδοφορίας και αφετέρου θα αποτελέσει την κινητήρια δύναμη της οικονομίας ωθώντας την σε τροχιά ανάπτυξης. Τα λάθη και οι αστοχίες του παρελθόντος σε όλα τα επίπεδα (εταιρικής διακυβέρνησης, διαδικασιών ανάληψης κινδύνων, οργανωτικών δομών, στρατηγικής κ.λπ.) πρέπει εφεξής να αποφευχθούν, αξιοποιώντας τις πολύτιμες σωρευμένες εμπειρίες από την κρίση (εγχώρια και διεθνή) αλλά και το νέο εποπτικό και κανονιστικό πλαίσιο που θωρακίζουν τον κλάδο από τις σοβαρές ανεπάρκειες του παρελθόντος.

Η χορήγηση νέων δανείων θα πρέπει να γίνει, πάντοτε σε ευθυγράμμιση με τα επιχειρηματικά μοντέλα και τη μακροχρόνια στρατηγική του κάθε ιδρύματος, στοχευμένα σε υγιείς επιχειρήσεις που θα χρησιμοποιήσουν τα κεφάλαια αυτά για νέες επενδύσεις, ενισχύοντας περαιτέρω την ανταγωνιστικότητά τους, τον κύκλο εργασιών και την κερδοφορία τους. Ομοίως, τα νοικοκυριά που θα λάβουν τις νέες χρηματοδοτήσεις θα συμβάλουν στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, θέτοντας όμως πάντα ως προτεραιότητα την αποπληρωμή των δανειακών τους υποχρεώσεων.

Οι αυστηρές πολιτικές χορήγησης νέων πιστώσεων μαζί με τα εργαλεία ανάληψης, παρακολούθησης και αντιμετώπισης κινδύνων που οι τράπεζες έχουν πλέον στη διάθεσή τους, επιτρέπουν σήμερα στα πιστωτικά μας ιδρύματα να εμφανίζονται ικανά να επιτύχουν τη χρηστή διαχείριση των διαθέσιμων κεφαλαίων προς όφελος της οικονομίας και των μετόχων τους. Παράλληλα, οι βελτιώσεις στην εταιρική διακυβέρνηση των ελληνικών τραπεζών, ξεκινώντας από το επίπεδο των διοικητικών συμβουλίων, σε συνδυασμό με τη διαμόρφωση της κατάλληλης και ισχυρής «κουλτούρας διαχείρισης κινδύνων», αποτελούν εχέγγυο πως οι νέες χρηματοδοτήσεις θα κατευθυνθούν στους κατάλληλους δανειολήπτες (σε αυτούς δηλαδή που είναι πρόθυμοι και ικανοί να τις αποπληρώσουν μελλοντικά).

Τέλος, σε μια οικονομία που οι πληγές της κρίσης είναι ακόμη ορατές ένα ισχυρό και εξωστρεφές τραπεζικό σύστημα μπορεί, μέσω του ορθολογικού δανεισμού των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών (βάσει βέλτιστων πολιτικών δανειοδότησης και ανάληψης κινδύνων) να συμβάλλουν στην αποφυγή σφαλμάτων που θα οδηγήσουν σε μία νέα κρίση και να συμβάλει αποφασιστικά στην ταχεία ανάπτυξη που τόσο ανάγκη έχει η εθνική οικονομία.

2.7 ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ Ή ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Το τραπεζικό σύστημα είναι βασικό συστατικό στοιχείο της νομισματικής οικονομίας, κύριος μοχλός και ουσιαστικός παράγοντας της οικονομικής ζωής. Οι τράπεζες αποτελούν επιχειρήσεις που δεν εμπορεύονται αγαθά, αλλά το κυρίαρχο οικονομικό μέσο για τη διενέργεια συναλλαγών, το χρήμα. Διαθέτουν μάλιστα το αποκλειστικό μονοπώλιο της δημιουργίας του, μέσω της πίστωσης, δηλαδή της χορήγησης δανείων. Με αυτή τους τη λειτουργία, οι τράπεζες βρίσκονται στον πυρήνα του οικονομικού και του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ασκούν μια κοινωνικά αναγκαία λειτουργία, αφού έχουν την ικανότητα να μεταβάλλουν την προσφορά χρήματος, να επιδρούν στην αγοραστική δύναμη και στη ρευστότητα της οικονομίας, να ενοποιούν την οικονομική διαδικασία της παραγωγής, της διανομής και της κατανάλωσης.

Με όποια μορφή λειτουργίας κι αν εμφανίζεται ιστορικά το πιστωτικό σύστημα, οι τράπεζες δεν αποτέλεσαν ποτέ άμεσες και απλές οντότητες. Σε αντίθεση με τις κοινές επιχειρήσεις, οι τράπεζες δεν αξιοποιούν μόνο τα κεφάλαια των μετόχων τους, αλλά και τις αποταμιεύσεις των πολιτών, του δημοσίου, των επιχειρήσεων αναδεικνύοντας την έννοια της «παροχής πίστωσης» που προσφέρουν ως αγαθό και υπηρεσία.

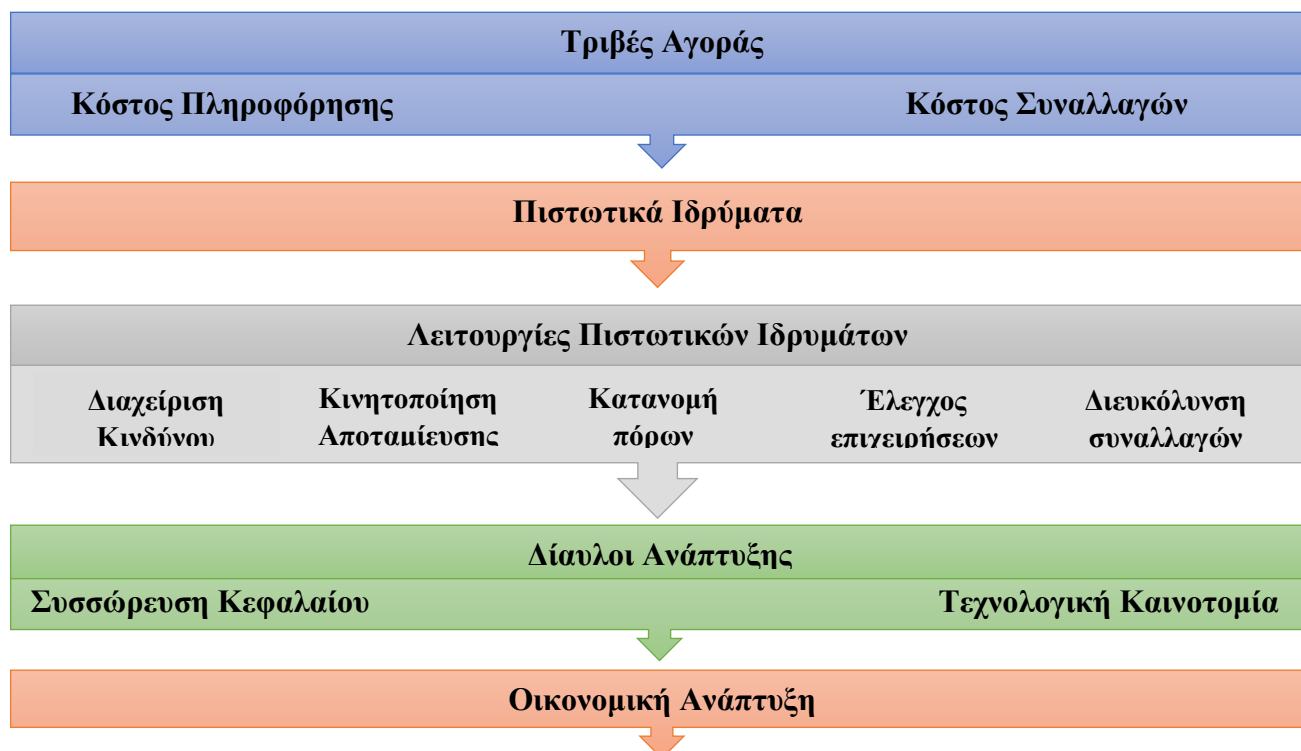
Ένας τέτοιος καθοριστικός ρόλος τις καθιστά, πρωταγωνίστριες στην εγχώρια αναπτυξιακή διαδικασία και λειτουργία, με τις ανάλογες εταιρικές, κοινωνικές και οικονομικές ευθύνες για την ποιότητα και αποτελεσματικότητα της λειτουργίας τους, τόσο απέναντι στους οικονομικούς φορείς με τους οποίους συναλλάσσονται, όσο και απέναντι στη συνολικότερη οικονομική και παραγωγική κατεύθυνση της κάθε χώρας.

Αποτελεί γενικά παραδεκτή αρχή, ότι η ασκούμενη, χρηματοπιστωτική πολιτική και ο βαθμός ανάπτυξης του πιστωτικού συστήματος, επηρεάζουν καθοριστικά την κατανομή και το κόστος των πιστώσεων και των κεφαλαίων ανάμεσα στους επιμέρους τομείς της οικονομίας (μεταποίηση - υπηρεσίες, ιδιώτες - δημόσιο - κοινωνικός τομέας, κέντρο - περιφέρεια). Γι' αυτό το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί βασικό εργαλείο άσκησης της συνολικής οικονομικής πολιτικής από την εκάστοτε κυβέρνηση. Βέβαια, η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού τομέα δεν αποτελεί αυτοσκοπό, είναι όμως κομβικό μέσο για την επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης των κοινωνιών.

Κατά την τελευταία, ωστόσο, τριακονταετία οι χρηματοπιστωτικές αγορές αναπτύχθηκαν δημιουργώντας ένα εκτεταμένο και περίπλοκο δίκτυο αξιώσεων και ανταξιώσεων, εμπορεύσιμων περιουσιακών στοιχείων και κινδύνων. Ο μετασχηματισμός που οι τράπεζες υπέστησαν κατά τους προηγούμενους αιώνες μέχρι τη διαμόρφωση των σύγχρονων, παγκοσμιοποιημένων ανοικτών αγορών, έχει καταστήσει εξαιρετικά δύσκολη και γεμάτη προκλήσεις κάθε προσπάθεια να καταστούν αυτές οι αγορές ασφαλείς.

Για τη θετική συμβολή των Τραπεζών στη λειτουργία του οικονομικού συστήματος και τον ειδικό τους ρόλο ως αποφασιστικού παράγοντα στη μακροχρόνια διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης και μεγέθυνσης έχει αναπτυχθεί μια ογκώδης βιβλιογραφία από πολλούς οικονομολόγους.

Θεωρητική Προσέγγιση Χρηματοπιστωτικής Ανάπτυξης και Οικονομικής Ανάπτυξης

Το ερώτημα της αιτιώδους σχέσης, κατά πόσον δηλαδή είναι η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος αυτή που προκαλεί ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη ή το αντίστροφο, δεν έχει απαντηθεί πειστικά μέχρι σήμερα. Υπάρχουν ωστόσο αρκετές εμπειρικές μελέτες που συμπεραίνουν ότι το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι αυτό που προσδιορίζει τον ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης, την τεχνολογική πρόοδο και τη συσσώρευση κεφαλαίου, αναβαθμίζοντας τη συνολική παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής και τη διάρθρωση της οικονομίας.

Η πιστωτική επέκταση (δηλ. η αύξηση της χρηματοδότησης) είναι κρίσιμος παράγοντας σε μια οικονομία, όχι μόνο για την άμεση ανάκαμψή της μετά από μια ύφεση, αλλά και για την βιωσιμότητά της μεσοπρόθεσμα και κατ' επέκταση για την επίτευξη μακροπρόθεσμα βιώσιμης ανάπτυξης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν έχει ακόμα ενεργοποιηθεί ο βασικός μηχανισμός σύνδεσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και της αναπτυξιακής διαδικασίας, που θα απομακρύνει την εσωστρέφεια στην χρηματοδότηση από τον σημερινό τρόπο λειτουργίας των τραπεζών, η οποία επιτείνεται αφ' ενός από την ευρύτερη οικονομική κατάσταση αυξημένης ανεργίας, αποπληθωρισμού και ύφεσης, αφετέρου από τη σταδιακή εφαρμογή των νέων κανόνων εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Η πολιτική ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας πρέπει να είναι μια δυναμική διαδικασία, κατά συνέπεια μια διαδικασία εισαγωγής νέων θεσμών και φορέων. Η τρέχουσα συγκυρία τόσο για την οικονομία όσο και για τις τράπεζες, φαίνεται να αποτελεί πρώτης τάξεως ευκαιρία για τη δημιουργία μιας νέας δυναμικής δομής στο χρηματοοικονομικό σύστημα της χώρας.

Η νέα χρηματοοικονομική δομή θα είναι αποτελεσματική, εάν καταφέρει να μεταφέρει στην οικονομία, στην κοινωνία και την επιχειρηματικότητα τη φιλοσοφία ότι εφεξής η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα των δημόσιων ή των ιδιωτικών χρηματοοικονομικών και χρηματοπιστωτικών οργανισμών, δεν θα στηρίζεται σε αυτορρυθμιζόμενα μοντέλα ισορροπίας που εξυπηρετούν μονοδιάστατα την χρηματοοικονομική σταθερότητα. Θα στηρίζεται σε στρατηγικούς αναπτυξιακούς κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους, που θα δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας, θα προωθούν την καινοτομία και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου.¹⁹

Η καταπολέμηση της ανεργίας, που πρέπει να αποτελεί πρώτη προτεραιότητα, δεν θα καταστεί δυνατή παρά μόνο με την εφαρμογή ενός νέου παραγωγικού, αναπτυξιακού προτύπου, που θα στοχεύει σε υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Αυτό προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, τη χορήγηση σημαντικού ύψους νέων κεφαλαίων από τα πιστωτικά ιδρύματα στον ιδιωτικό τομέα, με χαμηλό σχετικά κόστος και μακροπρόθεσμη διάρκεια, με σκοπό να υποστηριχθεί και προωθηθεί η παραγωγή

¹⁹ https://www.otoe.gr/uploads/files/otoe_xrimatopistotiko.pdf

ανταγωνιστικών, υψηλής ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών και να οδηγηθεί η ελληνική οικονομία σε μακροπρόθεσμα βιώσιμη αναπτυξιακή πορεία.

Η ορθή και άμεση αντιμετώπιση των προκλήσεων του τραπεζικού συστήματος, ενταγμένη σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αναγκαίων αλλαγών και προσαρμογής του επιχειρηματικού μοντέλου λειτουργίας των τραπεζών στην εσωτερική αναπτυξιακή τροχιά της χώρας, θα προασπίσει τις ανάγκες του πραγματικού τομέα της οικονομίας για επαρκή χρηματοδότηση. Παράλληλα, θα τροφοδοτήσει τη χρηματοπιστωτική και την χρηματοοικονομική σταθερότητα, με τη δημιουργία ενός ενάρετου κύκλου ανάπτυξης, στηριγμένου στις πραγματικές ανάγκες της ελληνικής οικονομίας. Μιας οικονομίας που εδώ και καιρό αναζητά εναγωνίως μια νέα βιώσιμη αναπτυξιακή, οικονομική και παραγωγική κατεύθυνση.

Στην εποχή μιας βαθιάς οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής κρίσης, ως συνέπεια των αδιεξόδων της οικονομίας του άκρατου ανταγωνισμού και της ανεξέλεγκτης αγοράς, προέχει η ικανοποίηση των βασικών και πραγματικών ανθρώπινων αναγκών σε αγαθά και υπηρεσίες, μέσα από μια αναπτυξιακή επιχειρηματική δράση, που να δημιουργεί θέσεις εργασίας, να προστατεύει το περιβάλλον και να ενισχύει την κοινωνική συνοχή. Αυτός πρέπει να είναι ο στόχος της ζητούμενης αναπτυξιακής πορείας της ελληνικής οικονομίας.

Η χώρα μας χρειάζεται μια νέα κατεύθυνση για να χτίσει ένα Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο που θα αποτελεί και πρότυπο για τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, διασφαλίζοντας ότι όλοι οι λαοί που ζουν στην Ευρώπη και όχι μόνο, θα έχουν πρόσβαση σε κοινωνική προστασία, σε δωρεάν παιδεία, σε επαρκή στέγη, σε βιώσιμους μισθούς και συντάξεις και σε ενεργές πολιτικές αγοράς εργασίας για ποιοτικές θέσεις εργασίας.²⁰

2.8 Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Το βασικό σκεπτικό της επέκτασης των τραπεζών στα χρόνια της ευφορίας ήταν ότι οι χώρες των Βαλκανίων μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου και την υιοθέτηση του οικονομικού μοντέλου της ελεύθερης αγοράς, θα ακολουθούσαν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Οι τράπεζες μέσω μεγάλων επενδύσεων στις γειτονικές χώρες απέκτησαν ισχυρή παρουσία στις ανέγγιχτες αυτές αγορές πιστεύοντας ότι, όταν η εγχώρια αγορά έφτανε σε στάδιο ωρίμανσης, τότε θα ξεκινούσε η έντονα αναπτυξιακή πορεία των «νέων» αγορών εξασφαλίζοντάς τους μεγάλα κέρδη για πολλά χρόνια. Όλες οι μεγάλες εγχώριες τράπεζες προχώρησαν σε ένα «επεκτατικό» μπαράζ από το 2000 και μετά δεν υπήρχε χρονιά χωρίς κάποια ελληνική τράπεζα να εξαγοράζει μια ξένη ή να ιδρύει μια τράπεζα στο εξωτερικό.

Στα μέσα της δεκαετίας του 2000 η επέλαση απέκτησε πυρετικά χαρακτηριστικά, καθώς οι διοικήσεις ενθουσιασμένες από τα υπερκέρδη στην Ελλάδα και με τις προσδοκίες για τις προοπτικές

²⁰ https://www.otoe.gr/uploads/files/otoe_xrimatopistotiko.pdf

των Βαλκανίων να βρίσκονται στο ζενίθ προχώρησαν σε ένα μαπράζ εξαγορών. Η επέκταση στις νέες αγορές κορυφώθηκε το 2006 με την εξαγορά 7 ξένων τραπεζών σε Βουλγαρία, Ουκρανία, Ρουμανία, Σερβία και Τουρκία οι οποίες διέθεταν δίκτυο 800 καταστημάτων και απασχολούσαν 13.890 εργαζομένους. Στο τέλος του 2007 οι εγχώριες τράπεζες βρέθηκαν να ελέγχουν τράπεζες σε 15 χώρες, έχοντας παρουσία σε μια αχανή περιοχή που οριοθετούνταν ανατολικά από την Ουκρανία και την Πολωνία, περιλάμβανε το σύνολο των χωρών της Βαλκανικής Χερσονήσου, την Τουρκία, με νοτιοανατολικό σύνορο την Αίγυπτο. Ωστόσο οι προσδοκίες και τα σχέδια των τραπεζών όχι μόνο δεν επαληθεύθηκαν αλλά η πραγματικότητα ακολούθησε μια εντελώς διαφορετική διαδρομή, με τις εγχώριες τράπεζες τα τελευταία χρόνια να παλεύουν για την επιβίωσή τους.

Επίσης πολλές ελληνικές επιχειρήσεις κατά την περίοδο της κρίσης επεκτάθηκαν στο εξωτερικό διότι στη χώρα μας έχουν σταματήσει η ανάπτυξη και οι επενδύσεις. Ειδικά τα τελευταία χρόνια, πολλές ελληνικές επιχειρήσεις από τον κλάδο των παιχνιδιών, της εστίασης και των καλλυντικών ως τα τεχνικά έργα επεκτείνονται δυναμικά από την Ταιβάν ως τη Ρωσία, το Κατάρ και νησιά στον Ινδικό Ωκεανό, προκειμένου να επιβιώσουν, να αυξήσουν τον τζίρο τους και να αναπτυχθούν σε ένα πιο υγιές αλλά και ανταγωνιστικό περιβάλλον και να χρηματοδοτηθούν πιο εύκολα και με πιο ευνοϊκούς όρους. Όμως δεν είναι λίγες και οι εταιρείες που μετέφεραν την έδρα τους στο εξωτερικό με σκοπό τη μείωση του κόστους (μικρότερη φορολογία, φθηνό εργατικό δυναμικό). Καθοριστικός ρόλος για την επεκτατική αυτή πολιτική των εταιρειών ήταν το γεγονός ότι υπήρχαν σε πολλές χώρες ελληνικές Τράπεζες για την διακίνηση κεφαλαίων για συναλλαγές μεταξύ των μητρικών με τις θυγατρικές, για πληρωμές προμηθευτών χωρίς επιβάρυνση(έξοδα).

Διαπιστώνουμε ότι από το έτος 2003 έως και το 2007 όλο και περισσότερες ελληνικές τράπεζες κάνουν βήματα για να αποκτήσουν ένα μερίδιο στην διεθνή αγορά και αυτό φαίνεται από την αύξηση των καταστημάτων την περίοδο αυτή. Όπως φαίνεται τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα έχουν εδραιωθεί και κατακτήσει ένα μεγάλο μερίδιο αγοράς στις χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου.

Ωστόσο, έπειτα από ένα σημείο βλέπουμε μια πτωτική τάση που οφείλεται στην εύθραυστη κεφαλαιακή επάρκεια των συστημικών τραπεζών μετά την εκδήλωση της κρίσης που δεν επέτρεπε τη διατήρηση του διευρυμένου δικτύου τους στο εξωτερικό. Με την εμφάνιση της κρίσης αναγκάστηκαν οι τράπεζες να συρρικνωθούν και να μειώσουν τον αριθμό των καταστημάτων τους όχι μόνο στο εξωτερικό αλλά και εγχώρια. Τα τραπεζικά ιδρύματα εισήλθαν σε φάση περιορισμού της διεθνούς τους δραστηριότητας η οποία και επιταχύνθηκε το 2015, στο πλαίσιο της νέας ανακεφαλαιοποίησης, με στόχο την άντληση αναγκαίων κεφαλαίων μέσω της πώλησης θυγατρικών σε άλλες οικονομίες. Δυστυχώς αναγκάστηκαν να πουλήσουν τις θυγατρικές τους σε αυστριακούς και ιταλικούς τραπεζικούς ομίλους, που είχαν ουσιαστικά εκτοπιστεί από την ατμομηχανή των Βαλκανίων, λόγω της επικράτησης των ελληνικών τραπεζών. Στον παρακάτω πίνακα περιλαμβάνονται στοιχεία σχετικά με τα μερίδια αγοράς που κατέχουν οι ελληνικές τράπεζες στο εξωτερικό, συγκεκριμένα θα εξετάσουμε τον αριθμό

καταστημάτων και τον αριθμό προσωπικού που απασχολείται στις συγκεκριμένες τράπεζες από το 2003 έως και το 2017.

ΤΡΑΠΕΖΑ	ΚΑΤ/ΤΑ 2003	ΚΑΤ/ΤΑ 2004	ΚΑΤ/ΤΑ 2005	ΚΑΤ/ΤΑ 2006	ΚΑΤ/ΤΑ 2007	ΚΑΤ/ΤΑ 2008	ΚΑΤ/ΤΑ 2009	ΚΑΤ/ΤΑ 2010	ΚΑΤ/ΤΑ 2011	ΚΑΤ/ΤΑ 2012	ΚΑΤ/ΤΑ 2013	ΚΑΤ/ΤΑ 2014	ΚΑΤ/ΤΑ 2015	ΚΑΤ/ΤΑ 2016	ΚΑΤ/ΤΑ 2017
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	253	260	265	780	1.071	1.181	1.158	1.134	1.085	1.156	1.215	1.195	1.164	515	217
ALPHA BANK	55	55	151	214	306	447	453	416	386	358	302	318	289	255	187
EFG-EUROBANK	282	208	322	601	723	864	763	736	902	588	549	506	378	407	410
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	24	33	33	49	69	88	88	100	84	0	0	0	0	0	0
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	22	46	159	234	423	536	536	521	498	447	410	370	291	259	256
ΕΓΝΑΤΙΑ BANK	1	1	3	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NOVA BANK	12	12	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
MARFIN EGNATIA	0	0	0	0	19	27	27	0	0	0	0	0	0	0	0
ATE Bank	0	0	0	0	16	27	0	31	31	0	0	0	0	0	0

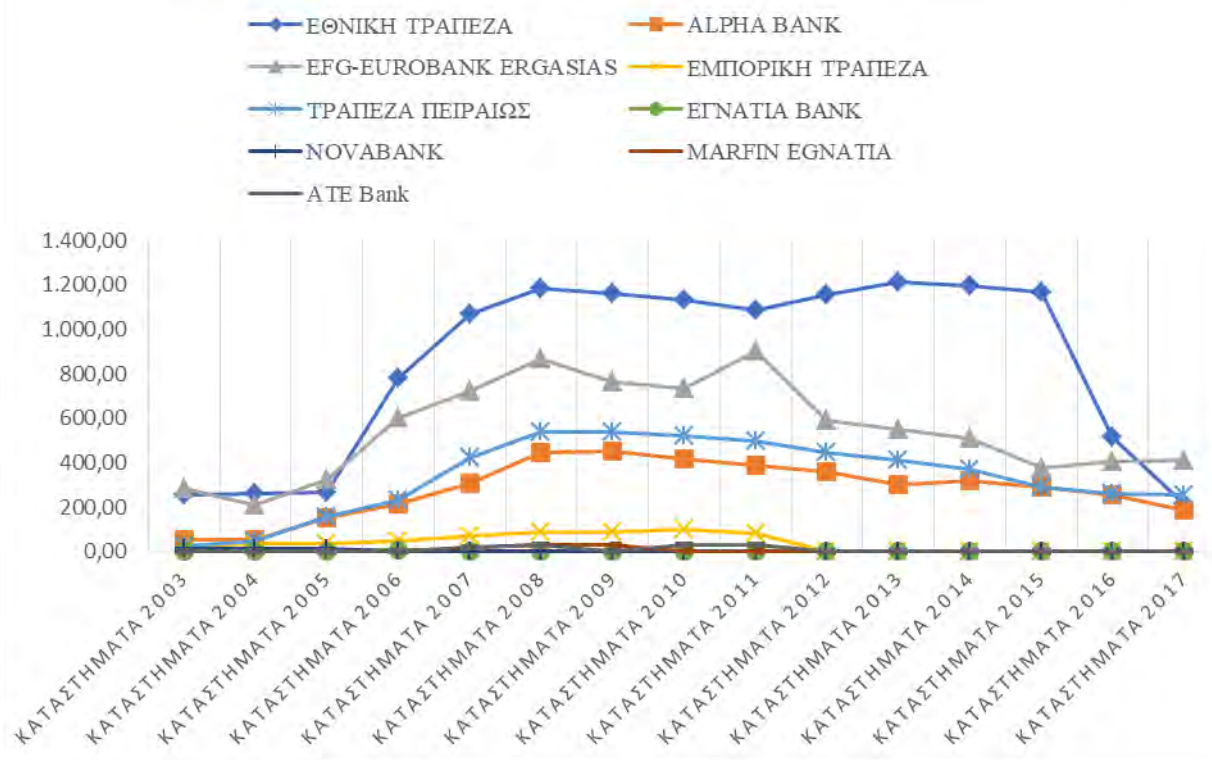
ΠΗΓΗ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΤΡΑΠΕΖΑ	ΠΡ/ ΚΟ 2003	ΠΡ/ ΚΟ 2004	ΠΡ/ ΚΟ 2005	ΠΡ/ ΚΟ 2006	ΠΡ/ ΚΟ 2007	ΠΡ/ ΚΟ 2008	ΠΡ/ ΚΟ 2009	ΠΡ/ ΚΟ 2010	ΠΡ/ ΚΟ 2011	ΠΡ/ ΚΟ 2012	ΠΡ/ ΚΟ 2013	ΠΡ/ ΚΟ 2014	ΠΡ/ ΚΟ 2015	ΠΡ/ ΚΟ 2016	ΠΡ/ ΚΟ 2017
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	5309	5142	5126	14314	18365	19128	19203	19744	17965	19594	22866	20108	20181	7041	2893
ALPHA BANK	1319	1412	2875	3496	4170	5689	5421	5295	5193	4927	4653	4747	4350	3750	2993
EFG- EURO BANK	4642	4819	5169	7914	8882	10882	10342	9626	11795	7817	7481	7298	6171	5900	6118
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	486	508	468	552	740	1097	1097	1089	1068	0	0	0	0	0	0
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	386	607	2376	3399	5591	6824	6824	6931	6619	6226	5938	5105	3838	3465	3524
ΕΓΝΑΤΙΑ BANK	31	38	61	111	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NOVA BANK	200	215	260	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
MARFIN EGNATIA	0	0	0	0	221	297	297	0	0	0	0	0	0	0	0
ATE Bank	0	0	0	0	261	360	0	325	317	0	0	0	0	0	0

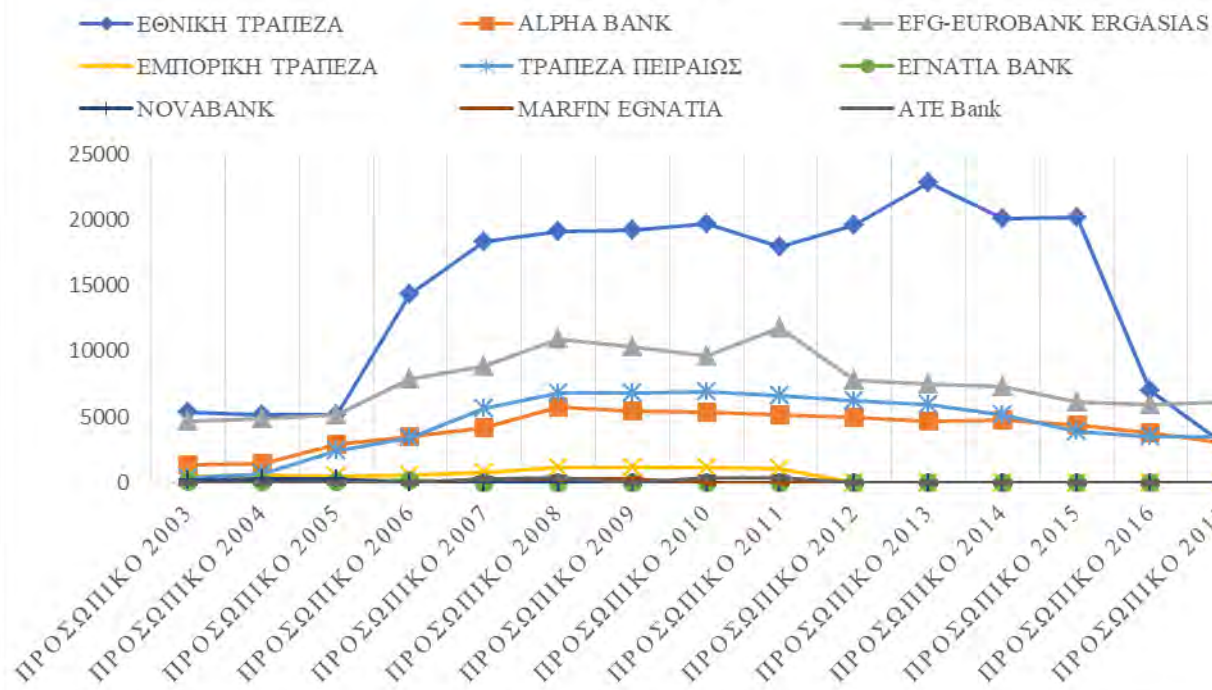
ΠΗΓΗ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Οι ανωτέρω πίνακες απεικονίζονται καλύτερα στα διαγράμματα που ακολουθούν, είναι πιο διακριτή η πορεία των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό και η πολιτική που ακολουθούν σχετικά με τα υποκαταστήματα και τον αριθμό του προσωπικού που απασχολούν. Επιπλέον θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε και να κατανοήσουμε την πολιτική που ακολουθεί η κάθε τράπεζα, τους κινδύνους και τους παράγοντες που τις επηρεάζουν.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Ξεκινώντας από την **Εθνική Τράπεζα**, η οποία ανήκει στις κορυφαίες ελληνικές τράπεζες, γνώρισε τεράστια ανάπτυξη και φήμη στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, επεκτείνοντας τη δράση της και στο εξωτερικό (Βαλκάνια, Κύπρος, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής). Παρόλα αυτά διαπιστώνουμε πως σε αυτή την ανοδική της πορεία, έχει επέλθει ένας κορεσμός, φυσικά αυτό όμως δε την εμποδίζει να ασκήσει το έργο της και γενικότερα το πλήθος των δραστηριοτήτων της. Ο κορεσμός που αναφέρθηκε αφορά τόσο στη μείωση του αριθμού των καταστημάτων της στο εξωτερικό και αργότερα και στο εσωτερικό, όσο και στη μείωση του εργατικού δυναμικού. Παρατηρούμε ότι η αναπτυξιακή τάση που ακολούθησε ανά τα χρόνια, στο κομμάτι των δύο μεταβλητών που αναφέραμε τερμάτισε κατά την περίοδο (2008-2010). Αυτό ήταν αναμενόμενο μετά από την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος στις ΗΠΑ αλλά και από την κατάρρευση της τέταρτης μεγαλύτερης επενδυτικής τράπεζας την λεγόμενη Lehman Brothers. Έκτοτε, μετά από αυτά τα γεγονότα η παγκόσμια οικονομική κρίση άρχισε να ισχυροποιείται και όπως ήταν αναμενόμενο επηρέασε ολόκληρο τον κόσμο όπως και την Ελλάδα. Με αυτό τον τρόπο από τις αρχές του 2010 μέχρι και σήμερα η εθνική τράπεζα έχει υποστεί μία μακρά συσσώρευση που αναφέρεται στον αριθμό των εργαζομένων της, αλλά και στο σύνολο των καταστημάτων της. Συμπερασματικά αξίζει να αναφέρουμε πως την πορεία προς την ευημερία έως και το 2008, ακολούθησε μια μακρά και συνεχόμενη ύφεση που διαρκεί μέχρι και σήμερα. Αυτό αποδεικνύεται περίτρανα μελετώντας τη διακύμανση που σημειώθηκε όλα αυτά τα χρόνια μέσα από μια ενδελεχή ματιά στα ανωτέρω διαγράμματα.

Ο Όμιλος της **Alpha Bank** αποτελεί μια από τις σπουδαιότερες ελληνικές τράπεζες με αξιοσημείωτο έργο στη διεθνή αγορά. Το έργο της καταγράφεται στην Αλβανία, στην Κύπρο, τη Μεγάλη Βρετανία και τη Ρουμανία. Προσφέρει ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών, όπως της λιανικής τραπεζικής, της τραπεζικής μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων, της διαχείριση κεφαλαίων και private banking, της διανομής ασφαλιστικών προϊόντων, της επενδυτικής τραπεζικής, των χρηματιστηριακών εργασιών και της διαχείρισεως ακίνητης περιουσίας. Όπως ήταν φυσικό την ευημερία του ομίλου ακολούθησε η έξοδος στην Ευρώπη με ένα αρκετά μεγάλο δίκτυο καταστημάτων. Είναι φανερό πως τόσο η ίδια όσο και οι υπόλοιπες τράπεζες με δραστηριότητα και στο εξωτερικό ακολούθησαν μια εκπληκτική πορεία. Το ξεκίνημα όμως της παγκόσμιας κρίσης την περίοδο 2008-2009, ήταν αρχή του τέλους όσος αφορά τη συρρίκνωσή τους (στο εξωτερικό και στο εσωτερικό) και όχι στην καθοδική του πορεία, καθώς μέσω των αναπτυξιακών προγραμμάτων καθίστανται στην κορυφή της πυραμίδας. Το φαινόμενο της συρρίκνωσης εντοπίζεται στη μείωση των καταστημάτων της συναρτήσει του αριθμού των εργαζομένων της την τελευταία δεκαετία όπως αποτυπώνεται και στα διαγράμματα. Είναι η πρώτη από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες που έχει ρευστοποιήσει σχεδόν πλήρως το δίκτυό της και έχει κατακτήσει σχεδόν το 100% του στόχου της. Η Alpha Bank έχει ήδη αποχωρήσει από τις αγορές Βουλγαρίας και FYROM και τον Ιανουάριο πούλησε και τη θυγατρική της στη Σερβία, ολοκληρώνοντας την αποεπένδυσή της στη χώρα. Πέραν των πωλήσεων, η Alpha μείωσε

τα τελευταία χρόνια το δίκτυο και τον αριθμό του προσωπικού της στις δραστηριότητες εξωτερικού. Αυτή τη στιγμή διατηρεί παρουσία στη Ρουμανία, την Αλβανία και την Κύπρο.

Η **Τράπεζα Πειραιώς** εντάσσεται και αυτή ως μια από τις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες με μακρά και επιτυχημένη πορεία τόσο εγχώρια όσο και στη διεθνή αγορά. Για δεκαετίες λειτούργησε ως ιδιωτική Τράπεζα και το 1975 πέρασε υπό κρατικό έλεγχο, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1991. Από τον Δεκέμβριο του 1991 που ιδιωτικοποιήθηκε έχει παρουσιάσει μεγάλη ανάπτυξη εργασιών, μεγεθών και δραστηριοτήτων. Στις διεθνείς αγορές έχει αναπτύξει σπουδαίο έργο σε περιοχές της Νοτιοδυτικής Ευρώπης και την Ανατολική Μεσόγειο, καθώς και στα οικονομικά κέντρα του Λονδίνου της Νέας Υόρκης και της Φρανκφούρτης. Η Τράπεζα παρέχει υπηρεσίες στους εξής τομείς: τραπεζικές υπηρεσίες απευθείας προς τον καταναλωτή, μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, αγροτική πίστη, αγορές κεφαλαίου, μισθώσεις (leasing), κτηματομεσιτικές υπηρεσίες, χρηματοδοτήσεις του ναυτιλιακού τομέα, πράσινη τραπεζική, ηλεκτρονική τραπεζική. Η παρουσία του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς στο εξωτερικό εστιάζεται στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και Ανατολική Μεσόγειο, παρόλα αυτά όπως ήταν αναμενόμενο έχει υποστεί και η ίδια τις πληγές μέσα από την κρίση που είχε σαν αποτέλεσμα να περιορίσει το δίκτυο καταστημάτων της που αναπόφευκτα σήμαινε και περιορισμό του εργατικού της δυναμικού. Ωστόσο αυτό όμως δε την εμπόδισε να εισάγει νέα αναπτυξιακά προγράμματα.

Η **Eurobank** έρχεται να προστεθεί και να κλείσει την τετράδα των ελληνικών τραπεζών που αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι της οικονομίας μας, αλλά και διαδραματίζοντας αξιοσημείωτο ρόλο με την παρουσία της στο εξωτερικό. Οι χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται είναι το Λουξεμβούργο, η Βουλγαρία, η Τουρκία, η Ουκρανία, η Σερβία η Κύπρος η Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Με πιο αργά και λιγότερο πρόθυμα βήματα προχωρά η Eurobank στην αποεπένδυσή της από τις βαλκανικές χώρες. Το 2016 αποχώρησε οριστικά από την Ουκρανία και ξεκίνησε τη διαδικασία διερεύνησης των στρατηγικών επιλογών για την Bancpost στη Ρουμανία. Η διοίκηση της τράπεζας αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο να διατηρήσει ένα ποσοστό στη ρουμανική θυγατρική. Με την πρόσφατη αποεπένδυση από τις θυγατρικές στη Ρουμανία, η Eurobank έχει εκπληρώσει πλήρως τη σχετική δέσμευσή της για μείωση του ενεργητικού της στο εξωτερικό, κάτι που υπαγορεύουν σε όλες τις ελληνικές τράπεζες τα πλάνα αναδιάρθρωσης μετά την ανακεφαλαιοποίηση του 2015. Σε αντίθεση, όμως, με τις άλλες ελληνικές τράπεζες, οι οποίες αναμένεται έως και να εκμηδενίσουν την εκτός Ελλάδος παρουσία τους, η Eurobank μπορεί να τη διατηρήσει και να την ενισχύσει μελλοντικά, καθώς ανακεφαλαιοποιήθηκε πλήρως με ιδιωτικά κεφάλαια το 2015. Κατόπιν αυτού, μετά την πώληση των θυγατρικών στη Ρουμανία - μία συναλλαγή κεφαλαιακά θετική για την Τράπεζα, η Eurobank εστιάζει στην ανάπτυξη των εργασιών της στις υπόλοιπες χώρες που διατηρεί παρουσία, παραμένοντας στο μέλλον μία διεθνής ελληνική τράπεζα με στρατηγική παρουσία σε Βουλγαρία και Κύπρο και σημαντική παρουσία στο Λουξεμβούργο και τη Σερβία.

2.9 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το τραπεζικό σύστημα θεωρείται «ο μοχλός» της οικονομίας, φυσικά δεν είναι ακλόνητο, ασκεί τεράστια επίδραση αλλά δέχεται και τις πιέσεις μέσα από το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται. Οι παράγοντες που το επηρεάζουν χωρίζονται αρχικά σε ενδογενείς όπως π.χ. είναι οι επενδύσεις που πραγματοποιεί, δάνεια και η πορεία της στο χρηματιστήριο. Εξωγενείς όπως οι αλληλεπιδράσεις της τόσο εγχώρια όσο και στα πλαίσια της παγκόσμιας αγοράς. Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθεί τα συστήματα αυτοματισμού αλλά και το νομοθετικό περιβάλλον μέσα από το οποίο αναπτύσσετε ένα τραπεζικό σύστημα βοηθούν πολύ για την πορεία προς την ευημερία.

Τεχνολογικό Περιβάλλον

Είναι φανερό ότι με το πέρασμα των ετών η τεχνολογία αναπτύχθηκε ριζικά οδηγώντας το πιστωτικό σύστημα της χώρας μας στην ευημερία. Στα πλαίσια βέβαια της τεχνολογικής αναδιάρθρωσης, της οργάνωσης αλλά και της παραγωγής, αξιοσημείωτη ήταν η συνεισφορά της τεχνολογίας στο κομμάτι της αυτοματοποίησης αλλά και των συναλλαγών μέσω απόστασης. Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών επηρεάζει τόσο την εσωτερική λειτουργία όσο και τα προϊόντα και τις αγορές των τραπεζών.

Επιπρόσθετα η τεχνολογική πρόοδος σε συνδυασμό με τη τάση για επενδύσεις, οδηγεί σε καινοτόμα εργαλεία και μεθόδους που αποβλέπουν στην βελτίωση της ποιότητας παροχής υπηρεσιών και τον εκσυγχρονισμό των εσωτερικών επιχειρησιακών λειτουργιών, σε αντιδιαστολή με τις δαπάνες συντήρησης ή αντικατάστασης εξοπλισμού όπως είναι π.χ. η 24ωρη τηλεφωνική εξυπηρέτηση (phone banking), την οποία παρέχουν αρκετές τράπεζες, αλλά και η ηλεκτρονική τραπεζική (e-banking). Όσο αφορά τα ΑΤΜ, φανερώνουν μια μοναδική παροχή υπηρεσιών όπως μεταφορά κεφαλαίων σε λογαριασμούς τρίτων, πληρωμή πιστωτικών καρτών και λογαριασμών κοινής ωφέλειας, πέραν των παραδοσιακών υπηρεσιών.

Οικονομικό Περιβάλλον

Η ιδιομορφία του οικονομικού περιβάλλοντος στο οποίο ανήκει η κάθε τράπεζα φανερώνει της σπουδαιότητα της, καθώς μέσου αυτού εξαρτάται η ομαλή λειτουργία της. Όροι όπως καθαρό εισόδημα, ανεργία και απασχόληση διαδραματίζουν έναν σημαντικό ρόλο μέσα στον κλάδο των τραπεζών. Οι όροι αυτοί βέβαια είναι αλληλένδετοι, που συνεπάγεται ότι το τραπεζικό σύστημα επηρεάζεται και επηρεάζει την οικονομία όπως και το αντίθετο.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η τεχνολογία στην ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος, βοήθησε εποικοδομητικά στην ανάπτυξη της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών. Όλη αυτή η κατάσταση βοήθησε κατά πολύ τους κλάδους της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών να εκμεταλλευτούν θετικά την δημιουργία οικονομιών κλίμακας. Αυτές οι συνθήκες, οδήγησαν αρκετές ναυτιλιακές

επιχειρήσεις να στραφούν σε ελληνικές τράπεζες και να δραστηριοποιηθούν και στην Ελλάδα. Κλείνοντας αξίζει να αναφέρουμε ότι, οι τράπεζες δημιουργούν τις συνθήκες για την ανάπτυξη άλλων κλάδων της οικονομίας. Δημιουργούν την απαραίτητη ζήτηση για την ανάπτυξη ορισμένων προϊόντων και την προσφορά για την επάνοδο άλλων κλάδων. Σε αντίθεση όμως με την υγιή ανάπτυξη και πορεία της οικονομίας που επηρεάζει όλους τους κλάδους, όπως και τον τραπεζικό.

Νομικό και Κοινωνικό Περιβάλλον

Ο νομοθέτης μέσα από την θέσπιση των νόμων γύρω από το τραπεζικό σύστημα, προσπαθεί να ενισχύσει αλλά και να διασφαλίσει τόσο την διαφάνεια όσο και την ειλικρίνεια κατά τις συναλλαγές και κυρίως την εδραίωση πνεύματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης στις σχέσεις των τραπεζών μεταξύ τους καθώς και με τους συναλλασσόμενους με αυτές. Οι νόμοι αυτοί λοιπόν ευνοούν και προωθούν την ανάπτυξη του υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη λειτουργία των δυνάμεων της αγοράς ώστε να επιτυγχάνεται η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων προς όφελος των πελατών. Η νομοθεσία επιβάλλει σε πρώτο στάδιο υιοθέτηση εσωτερικών κανόνων, για την απαγόρευση κοινοποίησης εμπιστευτικών πληροφοριών. Και σε δεύτερο στάδιο τη σχολαστική τήρηση των εγκυκλίων και κανονιστικών διατάξεων, σχετικά με την πρόληψη νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, καθώς και άλλες υποχρεώσεις που σχετίζονται με νομότυπους και ασφαλείς τρόπους εκτέλεσης των τραπεζικών εργασιών.

Στο κομμάτι όμως της κοινωνικής ευθύνης, η νομοθεσία, δεν στηρίζεται μόνο στην εκπλήρωση των θεσμοθετημένων διατάξεων αλλά και σε άλλες δραστηριότητες που ενισχύουν το κοινωνικό προφίλ των τραπεζών. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ενστερνίζεται απόλυτα τον όρο «κοινωνική ευθύνη» με την προσφορά παροχών στους εργαζομένους της. Ενισχύουν μέσω χορηγιών, ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, οι οποίες έχουν ανάγκη οικονομικής βοήθειας παράλληλα στηρίζουν προγράμματα τοπικών φορέων που έχουν ως αντικείμενο την παιδική μέριμνα και την υγεία, στηρίζουν ερευνητικά προγράμματα, υποστηρίζουν πολιτιστικές εκδηλώσεις και συνεισφέρουν στη χρηματοδότηση αθλητικών ομάδων και εκδηλώσεων-γεγονότων.

2.10 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ

Μέσα σε ελάχιστα χρόνια, η ποικιλία των πιστωτικών προϊόντων και η ποιότητα των τραπεζικών υπηρεσιών έχουν αυξηθεί με γεωμετρική πρόοδο. Το ίδιο και η ευκολία πρόσβασης του πελάτη σε αυτά. Και, στο ίδιο ελάχιστο διάστημα, ο ανταγωνισμός μεταξύ τραπεζών πήρε διαστάσεις πρωτοφανείς για τη χώρα μας. Και επιπλέον, τα σημερινά τραπεζικά επιτόκια, σε σύγκριση με τα επιτόκια παλαιότερων χρόνων, έχουν μειωθεί στο ένα τέταρτο.

Είναι γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες έχουν αναμορφώσει εκ βάθρων την εσωτερική δομή και οργάνωση, τους προσανατολισμούς και στόχους, τη στρατηγική και τις μεθόδους, τις εξωτερικές σχέσεις και συνεργασίες τους. Και η μεγάλη προσπάθεια συνεχίζεται προς όλες αυτές τις κατευθύνσεις, με οφέλη που είναι ήδη ορατά και έχουν ευνοήσει όλους τους άλλους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

Οι πελάτες των τραπεζών καθώς και κάποιοι οικονομολόγοι, αναγνωρίζουν τα ωφέληματα που προέκυψαν από τις μεγάλες αυτές αλλαγές. Όμως υπάρχουν και αρκετοί που απαξιώνουν την πρόοδο του τραπεζικού μας συστήματος. Αυτό οφείλεται αφενός μεν ότι το τραπεζικό σύστημα ήταν απροετοίμαστο να αντιμετωπίσει μια δυσμενή για την οικονομία κατάσταση και αφετέρου διότι έχει και ένα μερίδιο ευθύνης για την οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η χώρα. Παρόλα αυτά οι ελληνικές τράπεζες καταβάλλουν μεγάλη προσπάθεια για να ορθοποδήσουν, να οργανωθούν καλύτερα αλλά και για να εκσυγχρονισθούν ώστε να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι ξένων τραπεζών.

Υπό την πίεση του ανταγωνισμού οι τράπεζες μετασχηματίζονται για να ανταποκριθούν στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και επιθυμίες των πελατών. Και διαρκώς καινοτομούν, για να συνδυάσουν τις παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες με τις ολοένα και πιο σύνθετες πιστωτικές υπηρεσίες και εργαλεία που απαιτεί η κοινωνία.

Η θετική συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας αποτυπώνεται ως εξής:

- ✓ Οι ελληνικές τράπεζες παρέχουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών σε ιδιώτες, επιχειρήσεις αλλά και το Ελληνικό Δημόσιο, στο πλαίσιο της διαμεσολαβητικής τους λειτουργίας, στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών πληρωμών και στο πλαίσιο της παροχής του συνόλου των επενδυτικών υπηρεσιών στις κεφαλαιαγορές, ικανοποιώντας τη ζήτηση που εκδηλώνει η πελατεία τους.
- ✓ Ειδικά στον τομέα της χρηματοδότησης ιδιωτών και επιχειρήσεων, η συμβολή αυτή είναι σημαντική όχι μόνον διότι καθιστά εφικτή τη χρηματοδότηση των επενδύσεων και της κατανάλωσης (και συνεπώς συνεισφέρει στην αύξηση του ΑΕΠ της χώρας), αλλά και διότι περιορίζει την προσφυγή στη σχετική παραοικονομική δραστηριότητα, η οποία κατά τη διάρκεια προηγούμενων δεκαετιών ήταν, όπως είναι γνωστό, ιδιαίτερα σημαντική.
- ✓ Η χρηματοδοτική δραστηριότητα των τραπεζών στην Ελλάδα, ελληνικών και αλλοδαπών, συνέβαλε, επίσης, στην προώθηση του εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων, ιδίως δε των μικρομεσαίων, και συνακόλουθα στη δημιουργία προϋποθέσεων για την περαιτέρω ανάπτυξη δυναμικών κλάδων της οικονομίας.
- ✓ Οι τράπεζες στην Ελλάδα παρέχουν στους θετικούς αποταμιευτές της οικονομίας ένα ευρύ φάσμα εναλλακτικών επιλογών σε ότι αφορά τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου τους, με την προσφορά εναλλακτικών τραπεζικών, επενδυτικών και ασφαλιστικών προϊόντων που ανταποκρίνονται στις

εκάστοτε ανάγκες της πελατείας τους και με επενδύσεις που γίνονται τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

- ✓ Τέλος, στον τομέα των μαζικών πληρωμών, μέσω της χρήσης των υπηρεσιών πληρωμών των τραπεζών (που παρέχονται είτε σε διμερή είτε σε διατραπεζική βάση) κατέστη δυνατή η δραστική μείωση του συναφούς κόστους υπηρεσιών του Δημοσίου, αλλά και πολλών μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεων, τόσο σε ότι αφορά την είσπραξη απαιτήσεων (π.χ. είσπραξη εργοδοτικών εισφορών) όσο και σε ότι αφορά την πληρωμή οφειλών (π.χ. καταβολή μισθών, συντάξεων και μερισμάτων).

Οι τράπεζες στην Ελλάδα, και οι επιχειρήσεις των ομίλων τους, λειτουργούν σε ένα περιβάλλον υψηλής φερεγγυότητας, σύμφωνα με τις διατάξεις του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου, διασφαλίζοντας στους καταθέτες τους τις αναγκαίες συνθήκες ασφάλειας, και καθιστώντας ελκυστική την επένδυση σε μετοχές τους από Έλληνες και ξένους, θεσμικούς και ιδιώτες, επενδυτές. Επέδειξαν υψηλό βαθμό προσαρμοστικότητας στις νέες συνθήκες της διεθνοποιημένης οικονομίας και ανέπτυξαν ευρύ δίκτυο καταστημάτων σε νέες αγορές στο εξωτερικό. Παρέχουν τις υπηρεσίες τους με όλο και περισσότερο ευνοϊκό κόστος και με όρους διαφάνειας που ανταποκρίνονται απόλυτα στις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων του καταναλωτή.

Παράλληλα, οι τράπεζες στην Ελλάδα επένδυσαν ικανά κεφάλαια στην τεχνολογία και σε εξειδικευμένο προσωπικό, ώστε να είναι σε θέση να παρέχουν τις ολοκληρωμένες υπηρεσίες που απολαμβάνει η πελατεία τους. Ανέπτυξαν και συνεχίζουν να αναπτύσσουν αποτελεσματικά συστήματα διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου, του λειτουργικού κινδύνου και των κινδύνων της αγοράς που ανταποκρίνονται στις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, ώστε να διασφαλίζουν τα συμφέροντα των μετόχων τους και να συμβάλλουν περαιτέρω στη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Ενίσχυσαν, επιπλέον, τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου της δραστηριότητάς τους και υιοθέτησαν πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης που, επίσης, ανταποκρίνονται τόσο στις απαιτήσεις της νομοθεσίας όσο και στις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές. Η συμβολή, όμως, των τραπεζών στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, αλλά και στην ενίσχυση της ελληνικής κοινωνίας, δεν εξαντλείται σε αυτές τις παραμέτρους. Οι τράπεζες στην Ελλάδα:

- απασχολούν έναν πολύ μεγάλο αριθμό εργαζομένων και προβαίνουν σε σημαντικές παροχές, αυξητικά κατά την τελευταία πενταετία.
- καταβάλλουν ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό επί του συνόλου των φόρων και μάλιστα προκαταβάλλοντάς τους.
- διανέμουν υψηλό ποσοστό των καθαρών κερδών τους στους μετόχους τους.
- έχουν σημαντική κοινωνική συνεισφορά.

Οι ταχείς ρυθμοί ανάπτυξης των ελληνικών τραπεζών αποτυπώνονται και στη διάρθρωση του ανθρώπινου δυναμικού. Οι λόγοι αύξησης των άμεσα απασχολούμενων στις τράπεζες ανάγονται, αφενός μεν στις πρόσθετες ανάγκες που προέκυψαν από τη διαρκή επέκταση του τραπεζικού δικτύου

και αφετέρου στην περιορισμένη το 2005 αναπλήρωση του προσωπικού ορισμένων τραπεζών που είχε αποχωρήσει στο πλαίσιο προγραμμάτων εθελουσίας εξόδου κατά τη διάρκεια του 2004.

Ωστόσο, η κρίση και η ύφεση που πλήττει την ελληνική οικονομία, πέρα από τις αρνητικές επιπτώσεις στα μακροοικονομικά μεγέθη, επηρεάζει δυσμενώς και τον τραπεζικό τομέα. Οι τράπεζες είναι αντιμέτωπες με προβλήματα άντλησης ρευστότητας από τις διεθνείς αγορές λόγω της υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας του Ελληνικού Δημοσίου. Παράλληλα, το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων εμφανίζει ανοδική πορεία, γεγονός που έχει αρνητικές επιπτώσεις στους τραπεζικούς ισολογισμούς. Υπό τις συνθήκες αυτές, η διοχέτευση πόρων στην πραγματική οικονομία καθίσταται δυσχερής.

Τα προβλήματα που αφορούν το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν είναι μονοσήμαντα. Αντανακλούν τους μηχανισμούς αλληλεπίδρασης μεταξύ του χρηματοπιστωτικού τομέα και της πραγματικής οικονομίας που λειτουργούν με ιδιαίτερη ένταση υπό τις συνθήκες της παρούσας οικονομικής κρίσης. Η έξοδος από την οικονομική κρίση ευνοεί την αξιοποίηση νέων ευκαιριών. Κατά τη νέα αυτή πορεία, το εγχώριο τραπεζικό σύστημα μπορεί να αποτελέσει τον κινητήριο μοχλό για την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και να διαδραματίσει πρωτεύοντα ρόλο στην ενεργοποίηση των αναπτυξιακών παραγόντων. Στον τομέα της επιχειρηματικής πίστης θα υπάρξουν προκλήσεις για μια πιο επιλεκτική πολιτική χρηματοδότησης, προς κλάδους που ανταποκρίνονται στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της ελληνικής οικονομίας. Οι επιχειρήσεις που θα ευνοηθούν μέσα από τη διαδικασία αυτή θα είναι εκείνες που συνδυάζουν τα παραδοσιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα με καινοτομία και ποιότητα.²¹

Οι τράπεζες όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω έχουν επηρεάσει θετικά αλλά και αρνητικά την οικονομία. Το κυριότερο πρόβλημα που αφορά όλες τις τράπεζες είναι τα κριτήρια που είχαν θέσει για την χορήγηση δανείων είτε σε ιδιώτες, είτε σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις είτε σε μεγάλες εταιρείες. Κατά την διάρκεια της κρίσης, τα τραπεζικά ιδρύματα όπως διαπιστώθηκε χορηγούσαν ανεξέλεγκτα δάνεια σε ιδιώτες αλλά και επιχειρήσεις χωρίς να πραγματοποιούν ενδελεχή έλεγχο της ικανότητας των δανειοληπτών αποπληρωμής ή μη των δανείων, που σημαίνει ότι ο κύριος στόχος τους ήταν το κέρδος. Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί θα πρέπει να θέσουν αυστηρότερους όρους στη χορήγηση δανείων, δηλαδή να γίνεται ενδελεχής έλεγχος ώστε να χρηματοδοτούν υγιείς οικονομικές μονάδες και ιδιώτες, με τη δυνατότητα αποπληρωμής των δανείων, με στόχο να περιορίσουν την ζημία και τους κινδύνους.

Στην Ελλάδα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των εταιρειών και χαρακτηρίζονται ως οι «πραγματικοί γίγαντες» της οικονομίας. Ειδικά τα τελευταία χρόνια που η οικονομική κρίση έχει οξύνει προβλήματα όπως η ανεργία και έχει δημιουργήσει τρομερές συνθήκες ύφεσης, αποκτά όλο και μεγαλύτερη βάση η άποψη πως η πραγματική λύση στα προβλήματα αυτά είναι

²¹ Χασιώτης Αντώνης (2015) άρθρο «Η πολλαπλή συνεισφορά των τραπεζών στην πρόοδο της ελληνικής οικονομίας», Ελληνική Ένωση Τραπεζών

η ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η κυριότερη βοήθεια των τραπεζών προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αφορά την στήριξη της ρευστότητας μέσω βραχυπρόθεσμων δανείων που θα τις βοηθήσουν να καλύψουν τις άμεσες ανάγκες τους ή να πραγματοποιήσουν μια μικρή επένδυση για το κοντινό μέλλον. Τα δάνεια αυτά μπορούν να καλύψουν ένα μεγάλο μέρος του κύκλου εργασιών της επιχείρησης, δίνουν την δυνατότητα στην επιχείρηση να κάνει ελεύθερες αναλήψεις και καταβολές ανάλογα με τις ανάγκες της και την αναγκάζουν να πληρώνει τόκους μόνο για το διάστημα που χρησιμοποιεί το δάνειο.

Οι τραπεζικοί οργανισμοί προσφέρουν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις δυο ειδών δάνεια:

Βραχυπρόθεσμα Δάνεια

Πρόκειται για ένα δάνειο μικρής διάρκειας που μπορεί να καλύψει έως και το 100% των αναγκών της επιχείρησης. Το τελικό ποσοστό θα εξαρτηθεί από διάφορους παράγοντες της επιχείρησης όπως οι προοπτικές της. Σκοπός του δανείου είναι:

- ❖ Η ενίσχυση της ρευστότητας της επιχείρησης
- ❖ Η αντιμετώπιση των αναγκών της επιχείρησης
- ❖ Η προετοιμασία και η πραγματοποίηση εισαγωγών – εξαγωγών
- ❖ Η αγορά μετοχών ή εταιρικών μεριδίων

Νέα, πιο ευέλικτα προγράμματα έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια από τις τράπεζες με σκοπό να εξυπηρετήσουν τις επιχειρήσεις. Ορισμένα προγράμματα είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες εποχικών επιχειρήσεων, όπως τουριστικές ή ξενοδοχειακές μονάδες, δίνοντας τους την δυνατότητα να δημιουργούν οι ίδιοι το χρονοδιάγραμμα σύμφωνα με το οποίο θα γίνεται η αποπληρωμή τόκων και δανείου. Σε μια χώρα σαν την Ελλάδα αποτελούν μεγάλο μέρος της παραγωγικής της δύναμης.

Κατά το στάδιο της έναρξης της επιχείρησης, και εφόσον η βιωσιμότητα και το πλάνο της επιχείρησης το επιτρέπουν, τα δάνεια αυτής της μορφής μπορούν να χορηγηθούν και σαν Κεφάλαιο Κίνησης.

Μακροπρόθεσμα Δάνεια

Τα μακροπρόθεσμα δάνεια αφορούν τόσο τα δάνεια εγκατάστασης όσο και τα δάνεια για την αγορά εξοπλισμού. Λόγω της μεγαλύτερης διάρκειας του δανείου, το επιτόκιο είναι μικρότερο από τα δάνεια που αφορούν το κεφάλαιο κίνησης. Η διάρκεια αποπληρωμής μπορεί να φτάσει έως και τα 15 χρόνια, ενώ το επιτόκιο διαμορφώνεται ανάλογα με την επιχείρηση και τις εξασφαλίσεις που μπορεί να παρέχει. Παρότι βλέπουμε ότι οι τράπεζες, ακόμα και μέσα στην οικονομική ύφεση, προσπαθούν να στηρίξουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, έχουν δημιουργήσει αρκετά ευέλικτα προγράμματα που αποσκοπούν στην εκπλήρωση όσο το δυνατόν περισσότερων επιθυμιών των πελατών τους, ωστόσο έχουν μείνει προσκολλημένες στο θέμα των εμπράγματων εξασφαλίσεων. Μια τακτική αρκετά αναχρονιστική που όμως τους παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια. Επιπλέον, στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν

πρόσφατα, υπάρχει το αρνητικό δεδομένο πως καλούνται να αποπληρώσουν δάνεια (ειδικά στα κεφαλαίου κίνησης) με αρκετά μεγάλο (πολλές φορές ασύμφορο) επιτόκιο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως οι τράπεζες βασίζουν την επιτοκιακή τους πολιτική στην πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη, που για μια νεοσύστατη επιχείρηση δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη.

Οι ελληνικές τράπεζες είναι γεγονός ότι συμβάλλουν με πολλούς τρόπους στην οικονομία μιας χώρας. Είτε μέσω χρηματοδοτήσεων στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που αποτελούν και ραχοκοκαλιά της χώρας αλλά και σε διάφορους κλάδους όπως ο τουρισμός, η ναυτιλία και άλλοι κλάδοι που αποτελούν σημαντικό ρόλο στη χώρα είτε μέσω των φόρων που καταβάλλουν στο Δημόσιο, των μερισμάτων κλπ. Παρακάτω αναλύονται οι τρόποι με τους οποίους οι τράπεζες συμβάλλουν στην οικονομία:

Φόροι που καταβάλλουν οι τράπεζες στο Ελληνικό Δημόσιο

Είναι γεγονός ότι στο πλαίσιο της φορολογικής μεταρρύθμισης που βρίσκεται σε εξέλιξη έχει ξεκινήσει η εκλογίκευση των συντελεστών φορολόγησης των εγκατεστημένων στην χώρα μας επιχειρήσεων, τάση η οποία παρατηρείται στα περισσότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς εντείνεται ο φορολογικός ανταγωνισμός. Για πρώτη φορά από την οικονομική χρήση του 2007 οι τράπεζες φορολογούνται με συντελεστή φόρου εισοδήματος 25%, χαμηλότερο βέβαια απ' ό,τι στο παρελθόν, αλλά αισθητά υψηλότερο από τον αντίστοιχο συντελεστή σε όμορες χώρες, στις οποίες δραστηριοποιείται το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μέσω θυγατρικών και υποκαταστημάτων. Ενδεικτικά, η Τουρκία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Κύπρος έχουν αντίστοιχους φορολογικούς συντελεστές κάτω του 20%, ενώ ειδικά στη Βουλγαρία, από τις αρχές του 2007, μειώθηκε περαιτέρω ο συντελεστής φορολόγησης των κερδών των ανωνύμων εταιρειών από 15% σε 10%. Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.3634/2008, οι τραπεζικές ημεδαπές ανώνυμες εταιρείες και τα υποκαταστήματα αλλοδαπών τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα, και μόνον αυτές, προκαταβάλλουν, από το τρέχον έτος, τη φορολογία εισοδήματος που τους αντιστοιχεί σε ποσοστό 100%.

Μερίσματα που καταβάλλουν οι τράπεζες στους μετόχους και χρηματιστηριακές εξελίξεις

Η μερισματική πολιτική των ελληνικών τραπεζών ασκείται περίπου με το 45-50% των καθαρών τους κερδών (κέρδη προ φόρων. Οι τράπεζες (Εθνική, ΕFG Eurobank, Alpha Bank, Πειραιώς, Εμπορική και Αγροτική Τράπεζα), την 30η Ιουνίου 2008, συμμετείχαν σε ποσοστό 77% περίπου στη συνολική κεφαλαιοποίηση των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών τραπεζών. Τα μερίσματα που πληρώθηκαν από τις τράπεζες αυτές σε Έλληνες και ξένους ιδιώτες και θεσμικούς επενδυτές, υπερέβησαν τα 1.800 εκατ. ευρώ. Ως προς τον αριθμό των μετόχων αξίζει να σημειωθεί ότι σήμερα οι ιδιώτες επενδυτές υπερβαίνουν τους 1.200.000, ενώ οι ξένοι θεσμικοί επενδυτές κατέχουν το 1/3 περίπου του μετοχικού κεφαλαίου των εν λόγω τραπεζών που αντιστοιχεί σε 15 δισ. ευρώ σε κεφαλαιοποίηση, τη μεγαλύτερη δηλαδή σε μέγεθος ξένη επένδυση στην Ελλάδα σε επίπεδο κλάδου.

Εταιρική κοινωνική ευθύνη

Οι τράπεζες έχουν αποδείξει με συνέπεια τα τελευταία χρόνια ότι αναλαμβάνουν εκτεταμένη δράση στο πλαίσιο της αυξημένης εταιρικής κοινωνικής ευθύνης τους, με βάση δύο κυρίως άξονες: (α) Κατ' αρχήν, περιορίζουν, σε εθελούσια, βέβαια, βάση, τα έσοδά τους με την ευνοϊκή τιμολόγηση των υπηρεσιών που παρέχουν σε κοινωνικές ομάδες που εκάστοτε περιέρχονται σε δυσχερή θέση λόγω εκτάκτων συνθηκών (π.χ. σεισμοί, πυρκαγιές, κ.λπ.). Πρόσφατο ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η στήριξη των πυρόπληκτων κατά τη διάρκεια του περσινού καλοκαιριού με τη λήψη άμεσων μέτρων ενίσχυσής τους. Συγκεκριμένα:

- κατέθεσαν η κάθε μια από αυτές, καθώς και η ΕΕΤ, σημαντικά ποσά στο λογαριασμό πυρόπληκτων
- ανέστειλαν για ικανό χρονικό διάστημα τις δανειακές υποχρεώσεις των πυρόπληκτων
- δεν εισέπραξαν έξοδα χορήγησης καρτών και δανείων, ενώ τέλος
- στήριξαν εμπράκτως τον κρατικό μηχανισμό, διατηρώντας τα υποκαταστήματά τους στις πυρόπληκτες περιοχές όλη την ημέρα πέραν του ωραρίου ανοικτά, για την άμεση καταβολή του έκτακτου βοηθήματος.

Ανάλογες ενδεικτικές δράσεις αποτελούν η ενίσχυση των σεισμοπλήκτων, καθώς και η δωρεά ικανότατου χρηματικού ποσού, κατά το παρελθόν, για την ενίσχυση της ελληνικής αστυνομίας με τεχνικό εξοπλισμό. Επιπλέον, κατευθύνουν πόρους, οι οποίοι άλλως θα αποδίδονταν στους μετόχους τους, σε συγκεκριμένες εκπαιδευτικές, περιβαλλοντολογικές και, βέβαια, πολιτιστικές δραστηριότητες, περιλαμβανομένων των αθλητικών. Ειδικά σε ότι αφορά τις πολιτιστικές δραστηριότητες, η ύπαρξη και λειτουργία μορφωτικών ιδρυμάτων, καθώς οι σχετικές χορηγίες, εκθέσεις και δωρεές αναδεικνύουν τον τραπεζικό κλάδο ως έναν από τους σημαντικότερους αν όχι το σημαντικότερο χορηγό στη χώρα μας.

Καινοτόμες Επιχειρήσεις

Ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της ανάπτυξης σε μια οικονομία είναι η καινοτομία και οι καινοτόμες επιχειρήσεις. Από αυτές πηγάζει το σύνολο σχεδόν των βελτιώσεων που επέρχονται στην τεχνολογία. Επειδή έχουν την δυνατότητα να αναπτύσσονται πολύ γρήγορα, μπορούν και αυξάνουν το επίπεδο οικονομικής απόδοσης στον τομέα που δραστηριοποιούνται, αλλάζοντας με τον τρόπο που λειτουργούν, ακόμα και ολόκληρη την αγορά που δραστηριοποιούνται. Στην πλειοψηφία τους, η αξία των καινοτόμων μικρομεσαίων επιχειρήσεων πηγάζει κυρίως από την πνευματική ιδιοκτησία που κατέχουν, η οποία εξαρτάται από την επιστημονική γνώση, παράγοντας που δεν μπορεί να εκτιμηθεί και να ποσοτικοποιηθεί με την έννοια της χρηματικής αξίας. Οι περισσότερες τράπεζες είναι πολύ πιο συνηθισμένο να χρηματοδοτούν εξαγορές, συγχωνεύσεις, επεκτάσεις παραγωγής, παρά την αρχική ανάπτυξη ενός καινοτόμου σχεδίου.

Πράσινες Επιχειρήσεις

Ένας άλλος τομέας που οι ελληνικές τράπεζες άργησαν να στραφούν, όμως τελικά φαίνεται να τους ενδιαφέρει, είναι η λεγόμενη «πράσινη τραπεζική». Κυρίως λόγω της ελλιπούς νομοθεσίας στο Ελληνικό Κράτος, η «στροφή» αυτή άργησε σε σχέση με τα μεγάλα, ξένα, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Όταν όμως δημιουργήθηκε το κατάλληλο νομικό πλαίσιο, τότε τα αντανακλαστικά των τραπεζών αποδείχτηκαν άμεσα και δημιουργήθηκαν έτσι τα πρώτα «πράσινα» τραπεζικά προϊόντα. Δάνεια για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, πράσινες πιστωτικές κάρτες και δάνεια για εξοικονόμηση ενέργειας έκαναν την εμφάνισή τους στην ελληνική αγορά. Επίσης, οι ίδιες οι τράπεζες προσπάθησαν να κάνουν «στροφή» στην πράσινη ανάπτυξη αφού αυξήθηκε η ευαισθητοποίηση στα περιβαλλοντολογικά ζητήματα.

Οι προοπτικές για την πράσινη ανάπτυξη είναι σαφώς πολύ μεγάλες. Είναι ένας πολύ ανερχόμενος τομέας, ο οποίος έχει συγκεντρώσει για τα καλά την προσοχή των τραπεζών. Παρά το γεγονός ότι μιλάμε για έναν σχετικά αργό (όσον αφορά τον χρόνο απόσβεσης των επενδύσεων) τομέα, οι τραπεζικοί οργανισμοί έχουν δείξει μεγάλο ενδιαφέρον στην εξέλιξή του και στην εξέλιξη και προώθηση των τραπεζικών προϊόντων που προσφέρουν. Εκτός των άλλων, είναι και ένας τομέας όπου οι τράπεζες δείχνουν την κοινωνική τους ευθύνη και βελτιώνουν την εικόνα τους απέναντι στην κοινωνία που τους «φιλοξενεί».

Ναυτιλιακές Επιχειρήσεις

Με δεδομένα τα οικονομικά στοιχεία που προκύπτουν από τον ΟΟΣΑ, το Υπουργείο Οικονομικών καθώς και από άλλους φορείς, προκύπτει ότι η ελληνική ναυτιλία είναι ο σημαντικότερος οικονομικός τομέας στη χώρα. Η συμμετοχή της ναυτιλίας στο ΑΕΠ της Ελλάδας, ξεπερνά κατά πολύ τους υπόλοιπους οικονομικούς τομείς. Επιπλέον, η Ελληνική Ναυτιλία, σύμφωνα μάλιστα και με πρόσφατες δημοσιεύσεις είναι μία από τις μεγαλύτερες ναυτικές δυνάμεις στον κόσμο και εάν οι εκάστοτε κυβερνήσεις έδιναν ιδιαίτερη σημασία στον κλάδο αυτό ίσως να μιλούσαμε για την μεγαλύτερη δύναμη και ίσως τα οφέλη από αυτήν την κυρίαρχη θέση να ήταν καθοριστικά για την χώρα και να μην βρισκόταν σε αυτή την δυσμενή θέση η χώρα μας. Γίνεται εύκολα κατανοητό ότι η συμμετοχή των τραπεζών στη χρηματοδότηση αυτού του τομέα είναι πολύ μεγάλης σημασίας και βαρύτητας.

Με τον όρο ναυτιλιακό δάνειο, ορίζεται η χρηματοδότηση μιας ναυτιλιακής εταιρείας με σκοπό να αντικατασταθούν τα ήδη υπάρχοντα πλοία του στόλου, ή να πραγματοποιηθεί επέκταση του ήδη υπάρχοντος στόλου ή να δημιουργηθεί μια νέα ναυτιλιακή εταιρεία, ή να μετασκευαστεί ένα ήδη υπάρχον πλοίο ή για την αύξηση της προσφερόμενης ικανότητας και ανταγωνιστικότητας της εταιρείας.²²

Η ανάγκη για χρηματοδότηση των ναυτιλιακών επιχειρήσεων είναι αναμενόμενη διότι ο κύκλος εργασιών τους είναι τέτοιου μεγέθους που οι εταιρείες αδυνατούν να σταθούν στο «ύψος» της ανάπτυξης, να κάνουν νέες επενδύσεις, να καλύψουν έξοδα σε περίπτωση ενός έκτακτου ή

²²Βλάχος Γ.Π., Ναυτιλιακή Οικονομία, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα 2011

ανεπιθύμητου γεγονότος χωρίς εξωτερική χρηματοδότηση. Μέχρι και σήμερα, η κύρια πηγή άντλησης κεφαλαίων παραμένει ο τραπεζικός δανεισμός ωστόσο θα επιθυμούσαν να μην στηρίζονται στην εξωτερική χρηματοδότηση. Η ανάπτυξη και η συνεχώς μεγαλύτερη προοπτική παρουσιάζεται στην ελληνική ναυτιλία, καθιστούν τις ανάγκες της χρηματοδότησης μεγάλες.

Αν και η εκμετάλλευση των πλοίων αποτελεί μεγάλη πηγή εσόδων, είναι μια αρκετά επικίνδυνη επένδυση λόγω των διαρκών μεταβολών και διακυμάνσεων της αγοράς. Αυτή η πραγματικότητα επηρεάζει το πόσο εύκολα ή δύσκολα θα δώσει ένας τραπεζικός οργανισμός, δάνειο σε μια ναυτιλιακή επιχείρηση. Η Επιτροπή της Βασιλείας, έχοντας λάβει υπ' όψιν τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η ναυτιλιακή αγορά έδωσε την δυνατότητα στις τράπεζες να κατατάσσουν τις ναυτιλιακές χορηγήσεις σε μια ειδική κατηγορία, χωρίς να επηρεάζεται η υπόλοιπη αξιολόγηση των χρηματοδοτήσεων που προσφέρουν.

Εκτός των πολλών πλεονεκτημάτων(μέσο άντλησης κεφαλαίων, χαμηλό επιτόκιο κλπ.) του τραπεζικού δανεισμού για τις ναυτιλιακές επιχειρήσεις, υπάρχουν και μερικά μειονεκτήματα. Αυτά μπορεί να είναι η εξασφάλιση εγγυήσεων για λογαριασμό της τράπεζας (κυρίως εμπράγματων), το κυμαινόμενο επιτόκιο που δεν δίνει την δυνατότητα σταθερής πρόβλεψης της πορείας του χρέους, η αργή ταχύτητα εξασφάλισης του δανείου καθώς επίσης και το γεγονός πως στις περισσότερες περιπτώσεις η χρηματοδότηση καλύπτει ένα ποσοστό (μεγάλο, 80%-90%), αλλά όχι ολόκληρο.

Τουριστικές Επιχειρήσεις

Ο τουρισμός αναμφίβολα αποτελεί μια εκ των βασικότερων πηγών δημιουργίας χρήματος στην Ελληνική οικονομία. Διάφορες έρευνες και πάμπολλοι μελετητές της ελληνικής οικονομίας αναφέρονται στον τουρισμό με την ίδια συγκεκριμένη φράση: «Η ατμομηχανή της ελληνικής οικονομίας». Οι περισσότερες περιοχές της χώρας, λόγω του κλίματος, της γεωλογικής διαμόρφωσης (πολλά νησιά και παραθαλάσσιες περιοχές κυρίως) αναπτύσσουν τουριστικές δραστηριότητες οι οποίες και είναι η κύρια πηγή εισοδήματος.

Όπως είναι λογικό, ο τραπεζικός τομέας δείχνει «ζεστό» ενδιαφέρον για την εξέλιξη και τη μεγέθυνση του τουριστικού τομέα και με διάφορα προγράμματα υποβοηθάει στην επένδυση που θα οδηγήσει στην ανάπτυξη του. Τέλος, η επένδυση στις διάφορες τουριστικές μονάδες γίνεται και μέσω του κλασσικού τραπεζικού δανεισμού. Εξαιτίας της ιδιαιτερότητας του τουριστικού τομέα, οι τράπεζες μελετούν πολύ προσεκτικά τα επιχειρηματικά σχέδια που καταθέτουν οι ενδιαφερόμενοι και προχωράει στην διαδικασία έκδοσης του δανείου. Τα χαρακτηριστικά των δανείων προς τις τουριστικές επιχειρήσεις είναι:

- ✚ να είναι τετραετούς τουλάχιστον διάρκειας
- ✚ να έχει τη μορφή τραπεζικού δανείου ή ομολογιακού δανείου εκδιδόμενου σε δημόσια ή μη εγγραφή ή δανείου από άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς, αποκλειόμενης της μορφής αλληλόχρεου λογαριασμού

✚ να λαμβάνεται για την πραγματοποίηση του επενδυτικού σχεδίου, όπως αυτό θα προκύπτει ρητά από τη σχετική δανειακή σύμβαση

✚ να έχει εγκριθεί από τη χρηματοδοτούσα τράπεζα ή το χρηματοδοτικό οργανισμό, κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης υπαγωγής στις ενισχύσεις. Το σχετικό έγγραφο της έγκρισης του πρέπει να αναφέρει τους όρους χορήγησης του δανείου και συγκεκριμένα το ύψος του, τη διάρκεια του, το επιτόκιο, την περίοδο χάριτος και τις εξασφαλίσεις για την παροχή του και να περιλαμβάνεται στον υποβαλλόμενο με την αίτηση υπαγωγής φάκελο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η παραγωγική διαδικασία οποιασδήποτε μορφής (πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής) εξαρτάται από την τραπεζική χρηματοδότηση για την ανάπτυξη και την εξέλιξή της. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν το (99%) της ελληνικής παραγωγικής δύναμης, πράγμα που σημαίνει ότι η επιβίωσή τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις τράπεζες. Επιπλέον, η ελληνική ναυτιλία αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής οικονομίας, όπου μέσω της διαμεσολάβησης των τραπεζών πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζουν μεγάλες εταιρίες, όπως οι ναυτιλιακές μπορούν να μετριαστούν. Αξιοσημείωτη είναι και η στροφή των τραπεζών με τη χρηματοδότησή τους σε εναλλακτικές μορφές ενέργειας. Πέραν αυτών, είναι φανερό ότι και η εξέλιξη της τεχνολογίας έχει δημιουργήσει νέους ορίζοντες στα πλαίσια ανάπτυξης των ηλεκτρονικών υπηρεσιών.

Οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες μέσα από το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων (PSI) βρέθηκαν σε τραγική κατάσταση, μετρώντας μεγάλες ζημιές στα αποτελέσματά τους, έχασαν μεγάλα ιδία κεφάλαια και βρέθηκαν αναγκασμένες να αναζητούν κεφάλαια για την δημιουργία νέας ισχυρής κεφαλαιακής βάσης. Επίσης τον Ιούνιο του 2015 η κοινωνία βίωσε μία πρωτόγνωρη κατάσταση ωστόσο με αυτόν τον τρόπο έγινε κατανοητό η σημασία που έχουν οι τραπεζικοί οργανισμοί στην εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και της οικονομίας για την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, τα γνωστά πλέον σε όλους capital controls, τα οποία δεν ήταν τίποτα περισσότερο από τον «παραγκωνισμό» τον τραπεζών από την καθημερινότητα των ιδιωτών και των επιχειρήσεων. Τα καταστροφικά αποτελέσματα φάνηκαν αμέσως και με ιδιαίτερα απότομο τρόπο, ενώ παρά την όποια χαλάρωση των μέτρων με την πάροδο του χρόνου, η περιορισμένη επιρροή των τραπεζών στην οικονομική ζωή του τόπου επηρεάζει άμεσα τις εξελίξεις. Η ανάπτυξη της παραγωγικής διαδικασίας δεν ήρθε ποτέ, αντιθέτως παρατηρήθηκε μεγάλη στασιμότητα που μεταφράζεται σε άσχημα οικονομικά αποτελέσματα για κράτος, επιχειρήσεις και ιδιώτες.

Η μεγαλύτερη ίσως επίδραση των τραπεζών (κυρίως των εμπορικών που αποτελούν και την «ραχοκοκαλιά» του ελληνικού τραπεζικού συστήματος) είναι τα αποτελέσματα που διαφαίνονται συνεχώς και περισσότερο, από τη στιγμή που σταμάτησαν οι δανειοδοτήσεις. Οι Ελληνικές Τράπεζες έχασαν μεγάλη κεφαλαιακή επάρκεια από το χαρτοφυλάκιο τους, βρέθηκαν σε κίνδυνο ύπαρξης και έτσι το πρώτο μέτρο που λήφθηκε είναι να σταματήσει η δανειοδότηση της ελληνικής οικονομίας. Με

μικρές εξαιρέσεις φυσικά, η κύρια δανειοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες είναι εκείνες που «κινούν τα νήματα» στην ελληνική οικονομία, έχει σταματήσει.

Οι επενδύσεις σε άνοιγμα νέων επιχειρήσεων έχουν σταματήσει, οι αναπτύξεις των υφιστάμενων επιχειρήσεων έχει παγώσει και η μόνη ουσιαστική επιλογή για κάποιον που επιθυμεί είτε να κάνει μια καινούργια επένδυση, είτε να αναπτύξει μια ήδη υπάρχουσα, είναι η χρηματοδότηση μέσω κοινοτικών πακέτων στήριξης (π.χ. ΕΣΠΑ). Αυτοί οι πόροι είναι περιορισμένοι και σε συνδυασμό με το «πάγωμα» της τραπεζικής χρηματοδότησης όπως αναφέραμε η ανάπτυξη της ελληνικής έχει ελαττωθεί σημαντικά. Η ανεργία συνεχώς και ανεβαίνει αφού δεν δημιουργούνται θέσεις εργασίας, ενώ οι επιχειρήσεις αδυνατούν να λειτουργήσουν με βάση τα προηγούμενα «standards» αφού η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών έχει μειωθεί δραστικά.

Με λίγα λόγια, όλα τα παραπάνω συμπεράσματα μας οδηγούν στο κύριο συμπέρασμα της μελέτης, το οποίο είναι η τεράστια σημασία που έχει από τη σύσταση του ελληνικού κράτους, στο πέρασμα των χρόνων έως και σήμερα ο τραπεζικός τομέας για τη χώρα. Η ευημερία του τραπεζικού συστήματος και η οικονομική - κοινωνική ανάπτυξη του ελληνικού κράτους είναι δυο έννοιες συνυφασμένες. Ακόμα και από την αντίθετη σκοπιά, καταλήγεις στο ίδιο συμπέρασμα. Η ουσιαστική αρχή κατάρρευσης της ελληνικής οικονομίας, ήρθε όταν ξεκίνησε η πραγματική τραπεζική «ύφεση». Όταν δηλαδή, οι τράπεζες αδυνατούσαν να χρηματοδοτήσουν τα ελληνικά νοικοκυριά και τις ελληνικές επιχειρήσεις. Δεν νοείται οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική ευημερία χωρίς τη συμβολή ενός υγιούς, ισχυρού, τραπεζικού τομέα.

2.11 ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η δίνη στην οποία βρίσκονται οι ελληνικές τράπεζες άρχισε να δημιουργείται πριν από δέκα χρόνια, όταν η χώρα εισήλθε σε μια μακροχρόνια και βαθιά ύφεση. Οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά βρέθηκαν στη θέση να μην μπορούν να αποπληρώσουν τα δάνειά τους. Ακολουθώντας βέβαια η κατάρρευση της οικονομίας, οδηγώντας τις τράπεζες να αναγκαστούν να διαγράψουν τα ομόλογα του ελληνικού Δημοσίου που είχαν στην κατοχή τους, με αποτέλεσμα οι ελληνικές τράπεζες να βρεθούν μπροστά σε ένα κυκεώνα αναφορικά με τη δυνατότητά τους να πετύχουν την θεαματική μείωση των προβληματικών ανοιγμάτων, χωρίς να χρειασθούν νέες και μεγάλες κεφαλαιακές ενισχύσεις. Αξιοσημείωτα είναι τα θέματα που παραθέτει ο κ. Μιχάλης Σάλας, λέγοντας ότι για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα το τραπεζικό σύστημα δεν ευθύνονται μόνον η μεγάλη ύφεση, οι τράπεζες και οι κυβερνήσεις αλλά και οι εποπτικές αρχές των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ο κ. Σάλας χρεώνει ευθύνες στην Τράπεζα της Ελλάδος για εσφαλμένους εποπτικούς χειρισμούς. Είναι αυταπόδεικτο ότι η Τράπεζα της Ελλάδος και ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός της ΕΚΤ έχουν αντικειμενικές ευθύνες για τα προβλήματά του. Με καλύτερους εποπτικούς χειρισμούς το πρόβλημα των «κόκκινων» ανοιγμάτων θα είχε ενδεχομένως αντιμετωπισθεί νωρίτερα και αποτελεσματικότερα. Ύστερα από την ένταξη της

Ελλάδας στο ευρώ η πιστωτική επέκταση ήταν εκτός ελέγχου, με αποτέλεσμα να μην λάβουν σοβαρά υπόψη τις αρχές του υπεύθυνου δανεισμού, σε συνδυασμό βέβαια με τη χορήγηση δανείων σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά χωρίς να πραγματοποιείται ενδελεχής έλεγχος για την πληρότητα των προϋποθέσεων.

Έτσι όλες αυτές οι ενέργειες οδήγησαν τις ελληνικές τράπεζες σε προβληματικά δάνεια ως ποσοστό των συνολικών χορηγήσεων. Επιπλέον, έγιναν από τις διοικήσεις τεράστιες τοποθετήσεις σε κρατικά ομόλογα, που εξαφάνισαν τα κεφάλαια των τραπεζών το 2012. Στη μεγέθυνση των προβλημάτων συνέτεινε και η κατάσταση που δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης με τους Ευρωπαίους εταίρους-δανειστές το 2015. Αυτό είναι προφανές πως δημιούργησε τεράστιο πλήγμα, αλλά αντισταθμίσθηκε με παροχές ρευστότητας από τον έκτακτο μηχανισμό του Ευρωσυστήματος (ELA).

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως σήμερα οι τράπεζες είναι σε δύσκολη θέση, η οποία οφείλεται κατά μεγάλο μέρος στα «κόκκινα δάνεια» που δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν μεγάλο μέρος των επιχειρήσεων αλλά και των ιδιωτών. Επιπρόσθετα οι τράπεζες ταλανίζονται και από τα προβλήματα που σχετίζονται με τη κερδοφορία της, εννοώντας ότι για όσο δεν υπάρχει ικανός ρυθμός ανάπτυξης στην οικονομία (ώστε να αυξηθεί η δανειακή ζήτηση) αλλά και σταδιακή επιστροφή των καταθέσεων που λιμνάζουν στο εξωτερικό (ώστε να αυξηθεί η ρευστότητα στο τραπεζικό σύστημα), οι τράπεζες βρίσκονται σε συμπληγάδες.

Το πρόβλημα για τα «κόκκινα δάνεια» φαντάζει αρκετά δύσκολο εύκολα να επιλυθεί. Είναι αλήθεια ότι οι τράπεζες δυσκολεύονται να δημιουργήσουν νέα έσοδα με τους απαιτούμενους ρυθμούς. Το συμπέρασμα αυτό, όμως, δημιουργεί καθεστώς έντονης αβεβαιότητας στους μεγάλους επενδυτές.

Ευρύτερα, τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα αποτελούν περίπου το 50% του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών. Και το μεγαλύτερο μέρος του ρυθμιστικού κεφαλαίου τους είναι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις έναντι του ελληνικού Δημοσίου. Ο τραπεζικός δείκτης του Χρηματιστηρίου Αθηνών έχει χάσει πάνω από το 30% της αξίας το έτος 2018 και η Τράπεζα Πειραιώς, καλείται να αντλήσει πρόσθετα κεφάλαια μέσω της διάθεσης ομολόγων χαμηλότερης διαβάθμισης. Ταυτόχρονα, οι τράπεζες πιέζονται από τις εποπτικές Αρχές, να καθαρίσουν πιο γρήγορα τους ισολογισμούς τους και να μειώσουν τον όγκο των «κόκκινων» δανείων.

Όσο αφορά την επίλυση του προβλήματος των κόκκινων δανείων, βρίσκεται στο προσκήνιο η δημιουργία ενός Σχεδίου Προστασίας Ενεργητικού (Asset Protection Scheme) και Οχημάτων Ειδικών Σκοπού (Special Purpose Vehicles – SPVs) όπου θα αποβάλουν, με κρατικές εγγυήσεις, τα «κόκκινα» δάνεια. Παράλληλα, η χρήση κεφαλαίων από το κεφαλαιακό «μαξιλάρι» της χώρας, μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά για τις προσπάθειες που καταβάλλει η κυβέρνηση να καθησυχάσει τους επενδυτές, ότι οι χρηματοδοτικές ανάγκες του κράτους είναι καλυμμένες για τα επόμενα χρόνια και θα μπορούσε επίσης, να έρθει αντιμέτωπη με τους κανονισμούς που διέπουν την Ευρώπη, απαγορεύοντας τη χορήγηση κρατικής ενίσχυσης σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα χωρίς να έχει προηγηθεί η συμμετοχή

των ιδιωτών πιστωτών, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και καταθέτες με καταθέσεις άνω των 100.000 ευρώ.

Τέλος, συνοψίζοντας αυτά είναι τα βασικότερα προβλήματα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος:

- Το αρκετά υψηλό μερίδιο των κρατικών ομολόγων στα τραπεζικά χαρτοφυλάκια, που αγγίζει τα 60 δις ευρώ.
- Το ζήτημα της ρευστότητας αλλά και η μεγάλη εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από την ΕΚΤ.
- Οι πιέσεις από το (PSI) ακολουθώντας τον κίνδυνο για μεγαλύτερο κούρεμα του χρέους, όπως επίσης η ανακεφαλαιοποίηση, παρά τη προσφορά πακέτων βοήθειας στο παρελθόν.
- Η ανάληψη μεγάλων ποσών καταθέσεων, που αγγίζουν τα 80 δις ευρώ την περίοδο μεταξύ 2009 - 2011 από τα οποία τα 55 δις είχαν αποσυρθεί από το τέλος του 2009.
- Η συρρίκνωση της αξίας των μετοχών αλλά και της κεφαλαιοποίησης των χρηματιστηρίων.
- Τα προβλήματα ρευστότητας, όπως είναι αναπόφευκτο έχουν αρνητική συνέπεια διότι οδηγούν σε μείωση του δείκτη ιδιωτικής οικονομικής δραστηριότητας, που και αυτό με τη σειρά του θα οδηγήσει σε σημαντική συρρίκνωση του ΑΕΠ της χώρας. Και τελικά το τελευταίο θα παρέχει αρνητική συνέπεια στην αγορά εργασίας (λόγω έλλειψης ρευστότητας). Η απασχόληση θα μειωθεί ενώ η ανεργία θα ανέλθει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Η τραπεζική εποπτεία έχει μακρά ιστορία, ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου στις αρχές του αιώνα αποτέλεσε σημαντικό τομέα άσκησης πολιτικής. Ο μεγάλος αριθμός πτωχεύσεων τραπεζών, ιδιαίτερα στην περίοδο της Μεγάλης Ύφεσης, υπήρξε η βασική αιτία για το ενδιαφέρον των οικονομικών αρχών, στο ζήτημα της επόπτευσης του τραπεζικού συστήματος. Η έμφαση δόθηκε τότε στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του αποταμιευτικού κοινού στα τραπεζικά ιδρύματα, ενώ δεν περιορίστηκε αποκλειστικά στις Ηνωμένες Πολιτείες. Καταρρεύσεις τραπεζών και στροφή του κοινού προς τον χρυσό, ήταν οι κύριες εμπειρίες της Αυστρίας και της Γερμανίας κατά την περίοδο της μεγάλης ύφεσης και ως εκ τούτου η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος αποτέλεσε κεντρικό οικονομικό στόχο. Μετά τη δεκαετία του '30, το πρόβλημα των πτωχεύσεων των τραπεζών υποχώρησε σε μεγάλο βαθμό. Η ένταση του εποπτικού ελέγχου μειώθηκε τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες, όσο και στην ηπειρωτική Ευρώπη. Από τη δεκαετία του '70 και μετά, οι τραπεζικές κρίσεις γίνονται συχνότερες σε ένα διεθνοποιημένο πλέον τραπεζικό περιβάλλον. Συνεπώς, η εποπτεία της διεθνούς τραπεζικής, αποτελεί ένα πιο πρόσφατο φαινόμενο στην οικονομική ιστορία. Κύριο χαρακτηριστικό της ήταν ότι κάθε ρυθμιστική παρέμβαση αποτελούσε αντίδραση σε κάποια σημαντική διεθνή τραπεζική κρίση. Εντούτοις, τα τραπεζικά ιδρύματα με διεθνή παρουσία παρέμεναν σε μεγάλο βαθμό κάτω από τον έλεγχο των εποπτικών αρχών της χώρας καταγωγής τους, ενώ ο υπερεθνικός συντονισμός των πρακτικών τραπεζικής εποπτείας εμποδίστηκε από θεσμικές διαφορές, ιδιαίτερες εθνικές συνήθειες και ολιγοπωλιακές δομές.

Μετά την κατάρρευση της γερμανικής τράπεζας Herstatt, το 1974, και της αμερικανικής Franklin National, το ενδιαφέρον των οικονομικών αρχών στράφηκε στην αλληλεξάρτηση των επιμέρους εθνικών τραπεζικών συστημάτων. Αυτό οδήγησε στη δημιουργία της Επιτροπής για την Τραπεζική Εποπτεία υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών. Έτσι, το 1974 συστάθηκε η Επιτροπή Βασιλείας με μέλη της, τις κεντρικές τράπεζες και άλλες εποπτικές αρχές από τα κράτη - μέλη του «Group of Ten». Η Ομάδα των Δέκα (Group of Ten, G-10) αποτελείται από δέκα βιομηχανικές χώρες και πιο συγκεκριμένα τις: Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ολλανδία, Σουηδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο. Κατ' ουσίαν συμμετέχουν 8 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι Καναδάς, ΗΠΑ και Ιαπωνία. Στόχος της ομάδας είναι η ανταλλαγή απόψεων και η συνεργασία σε θέματα οικονομικής, νομισματικής και χρηματοοικονομικής πολιτικής, μέσα από τις τακτές συνεδριάσεις των υπουργών οικονομικών και των διοικητών των κεντρικών τραπεζών των χωρών.

Σήμερα τα μέλη της Επιτροπής προέρχονται από την Αυστραλία, το Βέλγιο, τη Βραζιλία, τον Καναδά, την Κίνα, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ινδία, την Ιταλία, την Ιαπωνία, την Κορέα, το Λουξεμβούργο, το Μεξικό, τις Κάτω Χώρες, τη Ρωσία, την Ισπανία, τη Σουηδία, την Ελβετία, το

Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Επιτροπή συνεδριάζει τακτικά τέσσερις-πέντε φορές ετησίως, ενώ διαθέτει και τέσσερις υποεπιτροπές που συνεδριάζουν επίσης σε τακτά διαστήματα. Τα μέλη αντιπροσωπεύονται από την κεντρική τράπεζά τους ή από την αρχή, που είναι αρμόδια για την εποπτεία των τραπεζικών επιχειρήσεων.

Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν είναι διεθνής οργανισμός, αλλά μια «de facto» οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί με την υποστήριξη της γραμματείας της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements), η οποία εδρεύει στην πόλη Βασιλεία της Ελβετίας. Συνεπώς, οι συμφωνίες της Επιτροπής Βασιλείας δεν αποτελούν επίσημες δεσμευτικές συνθήκες και οι χώρες-μέλη της Επιτροπής δεν ενσωματώνουν πάντοτε και πλήρως τους κανόνες της στο εθνικό δίκαιο ή στο αντίστοιχο εθνικό ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο. Επίσης οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις της δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα, αλλά αποτελούν «γενικές κατευθυντήριες γραμμές καλής πρακτικής». Παρόλα τα παραπάνω η εφαρμογή των συμφωνιών της Βασιλείας έχει οδηγήσει σε πιο ομοιόμορφη αντιμετώπιση στο θέμα των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων παγκοσμίως καθώς οι περισσότερες χώρες με ανεπτυγμένους τραπεζικούς τομείς έχουν προσαρμόσει τους κανονισμούς τους στους κανόνες των συνθηκών της Επιτροπής Βασιλείας.

Οι κύριοι στόχοι των αποφάσεων της Επιτροπής της Βασιλείας είναι:

- Η διασφάλιση της σταθερότητας και της ευρωστίας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- Η διαμόρφωση όρων ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών σε διεθνές επίπεδο.
- Η ενθάρρυνση των πιστωτικών ιδρυμάτων για άσκηση αποτελεσματικής διοίκησης.

3.2 ΒΑΣΙΛΕΙΑ Ι

Από το 1980, η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών άρχισε να απασχολεί τις αρχές. Όπως αναφέραμε, οι ανωμαλίες που δημιουργήθηκαν λόγω της κατάργησης του συστήματος του Bretton Woods έθεταν σε κίνδυνο την ίδια την ύπαρξη πολλών τραπεζών, μέσω της συρρίκνωσης της κεφαλαιακής τους επάρκειας. Έτσι, οι χώρες που αποτελούσαν την Επιτροπή της Βασιλείας αποφάσισαν στην υιοθέτηση ενός συμφώνου. Το σύμφωνο αυτό συντάχθηκε τον Δεκέμβρη του 1987 και ονομάστηκε Σύμφωνο της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια (Βασιλεία Ι).²³

Το σύμφωνο αυτό εισήγαγε στον κόσμο των τραπεζών νέες έννοιες γύρω από τις οποίες θα έπρεπε να «συμμορφωθούν» οι τράπεζες. Ουσιαστικά πλέον δημιουργήθηκε ένα σύστημα μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου των στοιχείων του ενεργητικού στον ισολογισμό των τραπεζών. Παράλληλα, τέθηκε ένα κατώτατο όριο απαιτούμενων κεφαλαίων που αντιστοιχούσε στο 8% του σταθμισμένου

²³ Αγγελόπουλος Π.(2010) Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Γ Ανανεωμένη Έκδοση), Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.

ενεργητικού. Δημιουργήθηκε δηλαδή ένας νέος αριθμοδείκτης που ονομάστηκε Δείκτης Φερεγγυότητας.

Η αρχική συμφωνία δεν έμεινε αναλλοίωτη στο πέρασμα του χρόνου και τροποποιήθηκε 4 φορές έως το 1997. Η σημαντικότερη τροποποίηση συνέβη τον Ιανουάριο του 1997 όταν στην αρχική συμφωνία ενσωματώθηκαν οι κίνδυνοι αγοράς που προέρχονται από τις ανοιχτές θέσεις της τράπεζας που προέρχονται από (α) συνάλλαγμα (β) διαπραγματεύσιμους τίτλους χρέους (γ) μετοχές (δ) εμπορεύματα και (ε) δικαιώματα προαίρεσης. Δεδομένων των αλλαγών οι τράπεζες αναγκάστηκαν να χωρίσουν το χαρτοφυλάκιο τους, σε δυο είδη: (α) Το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο, στο οποίο κατείχαν για εισόδημα ή επένδυση και (β) το εμπορικό χαρτοφυλάκιο στο οποίο κατείχαν τίτλους που προορίζονταν για μεταπώληση ή για διαπραγμάτευση στις δευτερογενείς αγορές.

Το σύμφωνο «Βασιλεία I» ήταν σίγουρα μια πολύ καλή αρχή στην προσπάθεια οριοθέτησης της λειτουργίας των τραπεζών εντός πλαισίων που δεν θα θέτουν σε κίνδυνο την ύπαρξη τους, μέσω της συρρίκνωσης των εποπτικών τους κεφαλαίων. Παρόλα αυτά παρατηρήθηκαν αδυναμίες καθώς ο χρηματοοικονομικός τομέας πέρασε σε νέο επίπεδο, αναπτύσσοντας νέα «προϊόντα» που δεν είχαν προβλεφθεί στη Βασιλεία I. Αναλυτικά οι αδυναμίες αυτές ήταν:

- Η ομαδοποίηση στις κατηγορίες στάθμισης για τον πιστωτικό κίνδυνο είναι πολύ συγκεντρωτική με αποτέλεσμα να μην υπάρχει η απαιτούμενη διαφοροποίηση με βάση τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο.
- Δε λαμβάνονται υπ' όψιν οι λοιποί κίνδυνοι και ειδικότερα ο λειτουργικός κίνδυνος από ανεπάρκεια των πληροφοριακών συστημάτων.
- Η εποπτική αντιμετώπιση ορισμένων τεχνικών και προϊόντων δεν είναι πλήρως εξειδικευμένη.
- Το υπάρχον σύστημα δεν παρέχει κίνητρα στις τράπεζες για βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου.²⁴

Αυτές οι αδυναμίες, οδήγησαν την επιτροπή της Βασιλείας στη δημιουργία ενός δεύτερου συμφώνου, το οποίο θα κάλυπτε τις ανεπτυγμένες λειτουργίες των τραπεζών, και θα ελαχιστοποιούσε όσο το δυνατόν περισσότερο τα «κενά» που είχε δημιουργήσει το πρώτο σύμφωνο.

3.3 ΒΑΣΙΛΕΙΑ II

Το 2001 η επιτροπή της Βασιλείας παρουσίασε το νέο σύμφωνο (Βασιλεία II) που είχε δημιουργηθεί και το οποίο θα εφαρμοζόταν σταδιακά με στόχο να έχει τεθεί σε πλήρη εφαρμογή από τις τράπεζες έως το 2007. Το νέο αυτό σύμφωνο, περιγράφει τη νέα εποπτεία των τραπεζών η οποία θα πραγματοποιείται με βάση τρεις πυλώνες:

²⁴ Γ. Προβόπουλος, Χ. Γκόρτσος (2004), Το νέο Ευρωπαϊκό Χρηματοοικονομικό Περιβάλλον, Εκδόσεις Σάκκουλα

- Ο πρώτος πυλώνας αφορά την ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου.
- Ο δεύτερος πυλώνας αφορά τον εποπτικό έλεγχο
- Ο τρίτος πυλώνας αφορά τις γνωστοποιήσεις πληροφοριών, έτσι ώστε να υπάρξει ενδυνάμωση της πειθαρχίας της αγοράς απέναντι στις τράπεζες.

Σύμφωνα με τον Πρώτο Πυλώνα λοιπόν, διαφαίνεται η επιθυμία των συντακτών του συμφώνου να βελτιωθεί η ευαισθησία των τραπεζών ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο. Στη Βασιλεία II, ο υπολογισμός της κεφαλαιακής επάρκειας (εποπτικά κεφάλαια), γίνεται με νέο τρόπο, προσμετρώντας πλέον τις μεγάλες μεταβολές του κινδύνου. Στο νέο αυτό σύστημα υπολογισμού του Δείκτη Φερεγγυότητας (του οποίου το κατώτατο όριο παραμένει στο 8%), οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν τον τρόπο που θα το επιτυγχάνουν. Είτε θα ακολουθούν την τυποποιημένη περίπτωση που παρέχει η επιτροπή της Βασιλείας, είτε θα ακολουθήσουν τη δική τους μέθοδο (αυτό αφορούσε τις τράπεζες που με βάση τη Βασιλεία I επέλεγαν να έχουν ένα δικό τους σύστημα εσωτερικού ελέγχου, ανεξάρτητο του συμφώνου), εφόσον βεβαίως την αποδεχθεί η επιτροπή.

Ο Δεύτερος Πυλώνας της Βασιλείας II, αναφέρεται στην ανάγκη των εποπτικών αρχών να προσαρμόζονται στις μετρήσεις των τραπεζών σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα. Ενώ δηλαδή ο πρώτος πυλώνας αφορά τις ίδιες τράπεζες και τον τρόπο που θα πραγματοποιούν τους ελέγχους τους, ο δεύτερος πυλώνας αναφέρεται στις εποπτικές αρχές και τον τρόπο που θα πραγματοποιούν την εποπτική διαδικασία.

Ένα σημαντικό μέτρο που υιοθετείται με βάση τη Βασιλεία II, είναι τα ευρέως γνωστά (λόγω της δημοσιότητας που απέκτησαν κατά τη διάρκεια της χρηματοοικονομικής κρίσης του 2008) StressTests. Σύμφωνα με τα StressTests, οι εποπτικές αρχές θα λάμβαναν κάποια ακραία σενάρια οικονομικών εξελίξεων προκειμένου να υπολογίσουν τις αντοχές των τραπεζών σε μη φυσιολογικές οικονομικές συνθήκες.

Η Επιτροπή της Βασιλείας, στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα, ορίζει τέσσερις αρχές που θα προσδιορίζουν την διαδικασία της αποτελεσματικής εποπτείας των τραπεζών. Συγκεκριμένα:

- ✚ Οι τράπεζες οφείλουν να έχουν μια διαδικασία αξιολόγησης της κεφαλαιακής τους επάρκειας.
- ✚ Οι εποπτικές αρχές οφείλουν να ελέγχουν τις αξιολογήσεις και τις στρατηγικές των εποπτευόμενων τραπεζικών ιδρυμάτων σχετικά με την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Επιπλέον οι επόπτες θα πρέπει να προβαίνουν στις κατάλληλες διορθωτικές παρεμβάσεις εφόσον το αποτέλεσμα του ελέγχου τους δεν είναι το επιθυμητό.
- ✚ Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να ωθούν τις τράπεζες στο να κατέχουν μεγαλύτερη κεφαλαιακή επάρκεια από την κατώτατη απαιτούμενη με βάση το σύμφωνο της Βασιλείας II, καθώς το οικονομικό περιβάλλον είναι ιδιαίτερα ευμετάβλητο.

✚ Οι εποπτικές αρχές οφείλουν να παρεμβαίνουν εγκαίρως ώστε τα εποπτευόμενα τραπεζικά ιδρύματα που παρουσιάζουν «εκτροχιασμένα» αποτελέσματα σε σχέση με τα απαιτούμενα να προβαίνουν σε ενέργειες που θα τις επαναφέρει εντός στόχων.²⁵

Τέλος, ο Τρίτος Πυλώνας της Βασιλείας II αφορά στην παροχή επαρκούς ενημέρωσης από πλευράς των τραπεζών έτσι ώστε να υπάρχει πειθαρχία στην αγορά. Είναι ευκόλως κατανοητό, ότι όσο περισσότερες πληροφορίες έχουν στη διάθεσή τους, οι συμβαλλόμενοι με τις τράπεζες (επενδυτές, καταθέτες, δανειολήπτες) σχετικά με τους κινδύνους που αναλαμβάνει μια τράπεζα, τόσο μεγαλύτερη θα είναι και η ασφάλεια που νιώθουν, αφού οι εκτιμήσεις τους σχετικά με την κατάσταση της τράπεζας θα είναι ακριβείς και σαφείς.

Οι πληροφορίες που θα δημοσιεύουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αφορούν:

- ❖ Τις επιχειρήσεις που πρόσκεινται στον τραπεζικό όμιλο
- ❖ Τα εποπτικά κεφάλαια και τον τρόπο που ακολουθείται για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας.
- ❖ Την στρατηγική που ακολουθείται για την αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων, τους πιστωτικούς κινδύνους που αναλαμβάνει η τράπεζα, τις μεθόδους αξιολόγησης των κινδύνων αυτών καθώς και τις τεχνικές διαχείρισης τους.

Η Βασιλεία II δημιούργησε αναμφίβολα, νέα δεδομένα στον τραπεζικό χάρτη τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε εγχώριο επίπεδο. Στον ελληνικό τραπεζικό τομέα, η ολοκληρωτική εφαρμογή της συνθήκης έγινε το 2007. Αναμφίβολα, ήταν η σπουδαιότερη θέσπιση νομοθετικού πλαισίου που συνέβη στον τραπεζικό τομέα της χώρας τα τελευταία χρόνια και οι ελληνικές τράπεζες έπρεπε να εκσυγχρονιστούν με βάση τα νέα, ισχύοντα δεδομένα.

Με βάση την δημιουργία πιέσεων για κεφαλαιακή επάρκεια, υπήρξε η «ανάγκη» για δημιουργία τραπεζών, κεφαλαιακά ισχυρών. Πολλές τράπεζες προχώρησαν είτε σε συγχώνευση, είτε σε εξαγορά μικρότερων τραπεζών. Αποτέλεσμα αυτών των κινήσεων ήταν να αλλάξει άρδην ο τραπεζικός «χάρτης» της χώρας, καθώς πλέον δημιουργήθηκαν νέοι τραπεζικοί όμιλοι, κεφαλαιακά ισχυροί. Ταυτόχρονα, παρατηρήθηκε μειωμένη κερδοφορία, καθώς οι πιστωτικοί κίνδυνοι που μπορούσε να αναλάβει μια τράπεζα (μεγαλύτερος κίνδυνος, μεγαλύτερο κέρδος) ήταν πλέον λιγότεροι και μικρότεροι.

Κύριοι στόχοι του αναθεωρημένου συμφώνου δηλαδή του συμφώνου της Βασιλείας II είναι:

1. Η αντιστοίχιση, κατά το δυνατόν, των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών με τον πιστωτικό κίνδυνο, που πράγματι εμπεριέχεται σε κάθε χρηματοδοτικό άνοιγμα.
2. Η διεύρυνση των εποπτικά αναγνωριζόμενων μέσων και τεχνικών αντιστάθμισης ή μεταφοράς των πιστωτικών κινδύνων.

²⁵ Ζοπουνίδης Κ., Λεμονάκης Χ. (2008) Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου, Εκδόσεις Κλειδάριθμος

3. Ο καθορισμός συγκεκριμένων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου.
4. Η ενθάρρυνση των τραπεζών για την χρήση εσωτερικών συστημάτων μέτρησης και διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου.
5. Ο προσδιορισμός βασικών αρχών και κριτηρίων που θα διέπουν την διαδικασία αξιολόγησης από τις εποπτικές αρχές της πολιτικής και των μηχανισμών των τραπεζών για την διασφάλιση της κεφαλαιακής τους επάρκειας. Η αξιολόγηση αυτή θα λαμβάνει υπόψη την φύση και το εύρος των δραστηριοτήτων των εποπτευόμενων πιστωτικών ιδρυμάτων και το είδος και το ύψος των σχετικών κινδύνων που αναλαμβάνουν.
6. Η ενίσχυση της αρχής της πειθαρχίας που η αγορά επιβάλλει στα πιστωτικά ιδρύματα μέσω της υποχρεωτικής δημοσιοποίησης ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων που να επιτρέπουν την αντικειμενική αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων. Η αξιολόγηση αυτή, από την αγορά ουσιαστικά προσδιορίζει και το κόστος δανεισμού των τραπεζών και κατά συνέπεια την επιτοκιακή πολιτική έναντι των πελατών.

3.4 ΒΑΣΙΛΕΙΑ III

Αρχής γενομένης από τη χρηματοοικονομική κρίση του 2008 και το «φαινόμενο - ντόμινο» που ακολούθησε και παρέσυρε πολλές χώρες στην αβεβαιότητα, η Επιτροπή της Βασιλείας αποφάσισε ότι πρέπει να γίνουν αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο που ίσχυε στον τραπεζικό τομέα. Με πιο απλά λόγια, η Βασιλεία II θεωρήθηκε αρκετά «τρωτή» για την περίοδο κρίσης που επικρατούσε και αποφασίστηκε η σύνταξη ενός νέου πλαισίου, το οποίο έγινε γνωστό ως «Βασιλεία III».

Στις 16 Δεκεμβρίου του 2010 η επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε δυο εκθέσεις οι οποίες απαρτίζουν τη νέα συνθήκη:

1. Βασιλεία III: Ένα διεθνές εποπτικό πλαίσιο για ανθεκτικότερες τράπεζες και τραπεζικά συστήματα.
2. Βασιλεία III: Διεθνές πλαίσιο για τη μέτρηση του κινδύνου ρευστότητας, τα πρότυπα και την παρακολούθησή του.

Το νέο πλαίσιο, η Βασιλεία III, δε θεωρήθηκε μόνο ως μια βελτιωμένη μορφή του προηγούμενου πλαισίου, ούτε και μια εκσυγχρονισμένη λύση στα προβλήματα που οι νέες συνθήκες επιβάλλουν. Αλλά αντιθέτως, εισάγει καινοτόμα στοιχεία και αριθμοδείκτες που δεν είχαν υπολογιστεί πριν.

Όσον αφορά τις βελτιστοποιήσεις στα ήδη υπάρχοντα στοιχεία, αυτές αφορούν:

- ✓ Τα ίδια κεφάλαια
- ✓ Την κάλυψη των τραπεζών έναντι του πιστωτικού κινδύνου

Τα νέα στοιχεία που εισάγει η Βασιλεία III είναι:

- Συντελεστής μόχλευσης
- Συντελεστής κάλυψης ρευστότητας

- Συντελεστής καθαρής χρηματοδότησης
- Εργαλεία παρακολούθησης κινδύνου ρευστότητας
- Κεφαλαιακό απόθεμα για θέματα συντήρησης
- Αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα

Η νέα συνθήκη είχε ως εναρκτήρια ημερομηνία εφαρμογής του την 1η Ιανουαρίου 2013, με την πλήρη εφαρμογή στα πιστωτικά ιδρύματα να γίνεται έως την καταληκτική ημερομηνία της 1ης Ιανουαρίου 2019.²⁶

²⁶ Γκόρτσος Χ. (Τεύχος 1/2011) «Βασιλεία III: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος», Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Περιοδική έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς Περιοδικό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΥΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ

Λόγω της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, τα τραπεζικά ιδρύματα και ειδικότερα οι τράπεζες-αντιμετωπίζουν κινδύνους, τους οποίους πρέπει να διαχειριστούν. Θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος ότι η βασική λειτουργία των τραπεζών είναι η διαχείριση των κινδύνων που προκύπτουν από τα χαρτοφυλάκια καταθέσεων, δανείων και χρεογράφων που διατηρούν στον ισολογισμό τους, καθώς και από χαρτοφυλάκια εκ χρηματιστηριακών αξιών που δεν εμφανίζονται σε αυτόν. Οι κίνδυνοι αυτοί μπορούν να κατηγοριοποιηθούν με διάφορους τρόπους. Στο πιο γενικό επίπεδο, μιλάμε για Ειδικούς (μικροοικονομικούς) κινδύνους, τους οποίους ένα Χ.Ι. μπορεί εύκολα να αντισταθμίσει, και για συστηματικούς (μακροοικονομικούς) κινδύνους, που επηρεάζουν όλο το σύστημα και το Χ.Ι. δεν μπορεί να αποφύγει.

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναφερθούμε σε συγκεκριμένα είδη κινδύνων που καλούνται να διαχειριστούν τα Χ.Ι. και, ειδικότερα, οι τράπεζες. Λόγω της χορήγησης δανείων σε ιδιώτες, εταιρείες και νοικοκυριά, οι τράπεζες πρέπει να διαχειριστούν τον πιστωτικό κίνδυνο (credit risk), που αφορά στην αθέτηση υποχρεώσεων αποπληρωμής από δανειζόμενους. Παράλληλα, μεγάλης σημασίας για την τράπεζα είναι και ο κίνδυνος ρευστότητας, ένας τέτοιος κίνδυνος εμφανίζεται, όταν η τράπεζα δεν μπορεί να κάνει έγκαιρα πληρωμές στους δανειστές της, όπως για παράδειγμα στους καταθέτες της, οι οποίοι έχουν το δικαίωμα να αντλήσουν ρευστότητα από την τράπεζα, όποτε αυτοί θέλουν. Ο κίνδυνος ρευστότητας είναι διαφορετικός από τον κίνδυνο φερεγγυότητας (solvency risk), ο οποίος εμφανίζεται, όταν η αξία του ενεργητικού της τράπεζας υπολείπεται της αξίας του παθητικού της και υπάρχουν αμφιβολίες για το κατά πόσον η τράπεζα είναι αξιόχρητη.

Λόγω της διαδικασίας μετασχηματισμού λήξεων, οι τράπεζες αντιμετωπίζουν σημαντικό επιτοκιακό κίνδυνο (interest rate risk). Η χορήγηση μακροπρόθεσμων δανείων, τα οποία χρηματοδοτούνται από βραχυπρόθεσμες καταθέσεις, καθώς και οι επενδύσεις σε ομόλογα, εκθέτουν την τράπεζα ως προς τις μεταβολές επιτοκίων διαφορετικών λήξεων, οι συσχετίσεις των οποίων, είναι σταθερές. Επιπροσθέτως, το συνολικό χαρτοφυλάκιο διαφόρων που διατηρεί η τράπεζα είναι εκτεθειμένο σε ποικίλους κινδύνους όπως οι μεταβολές στις τιμές του συναλλάγματος, των εμπορευμάτων κ.ά. Οι μεταβολές αυτές μπορεί να παρουσιάσουν κάποιες συσχετίσεις μεταξύ τους, θετικές ή αρνητικές, και η συνισταμένη τους, επηρεάζει τη συνολική αξία του ενεργητικού της τράπεζας.

4.2 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΓΟΡΑΣ

Είναι φανερό ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των οικονομικά μεγάλων τραπεζών μέσω της τοποθέτησης τους στα χρηματιστήρια, αποσκοπούν στην ενίσχυση των κεφαλαίων τους. Οι αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου των τραπεζών απορροφούν το μεγαλύτερο μέρος της ρευστότητας της αγοράς. Παρόλα αυτά όμως τέτοιου είδους ενέργειες διατρέχουν υψηλά ποσοστά κινδύνων, οι οποίοι υπόκεινται σε έναν ενιαίο όρο που ονομάζεται κίνδυνοι χρηματιστηριακής αγοράς. Ο κίνδυνος αυτός προέρχεται από τις μεταβολές της τιμής του αντιπροσωπευτικού χαρτοφυλακίου της εκάστοτε αγοράς στην οποία είναι εισηγμένη η κάθε επιχείρηση καθώς οι μεταβολές αυτές προκαλούν αύξηση ή μείωση της αξίας της επιχείρησης. Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο με την άρση των περιορισμών στη λειτουργία των αγορών, όσο και με τη παγκοσμιοποίηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καταλαβαίνουμε ότι ο κίνδυνος της χρηματιστηριακής αγοράς αποτελεί τον σπουδαιότερο κίνδυνο των τραπεζών εξαιτίας της αυξημένης μεταβλητότητας των χρηματιστηριακών αγορών.

Όσον αφορά όμως τη συσχέτιση του κινδύνου αγοράς και των μετοχικών αποδόσεων ο συστηματικός κίνδυνος συσχετίζεται θετικά με τις αποδόσεις των μετοχών.

Ο χρηματιστηριακός κίνδυνος εκφράζεται μέσα από:

A) του υποδείγματος αποτίμησης κεφαλαιουχικών περιουσιακών στοιχείων (Capital Asset Pricing Model).

B) του υποδείγματος αντισταθμιστικής αποτίμησης περιουσιακών στοιχείων (Arbitrage Pricing Theory)

Γ) της αξίας σε κίνδυνο (Value at Risk)

4.3 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ

Ένας αξιοσημείωτος ακόμη κίνδυνος είναι και ο επιτοκιακός, ο οποίος με τις μεταβολές του μέσα από τη νομισματική πολιτική, ταλανίζει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Μέσα από αυτή την μεταβολή απορρέει και η μεταβολή του επιτοκίου τόσο στα αποτελέσματα των τραπεζών, όσο και στις τιμές των μετοχών. Συμπερασματικά καταλαβαίνουμε πως οι ενέργειες αυτές θα πρέπει να αντισταθμιστούν καθοριστικά.

Ο κίνδυνος του επιτοκίου θεωρείται η μεταβολή στην απόδοση των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού εξαιτίας της αλλαγής των επιτοκίων με αποτέλεσμα τη μεταβολή της κερδοφορίας των τραπεζών λόγω επηρεασμού των εσόδων και εξόδων από τόκους. Στην περίπτωση που το ενεργητικό μιας τράπεζας έχει μεγαλύτερη ληκτότητα από το παθητικό της, τότε η τράπεζα υπόκειται σε κίνδυνο επαναχρηματοδότησης αν τα επιτόκια αυξηθούν και όταν η ληκτότητα του ενεργητικού είναι μικρότερη από το παθητικό τότε αντιμετωπίζει κίνδυνο επανεπένδυσης αν τα επιτόκια μειωθούν.

Η εκτίμηση του επιτοκιακού κινδύνου πραγματοποιείται μέσα από τα δύο ακόλουθα μοντέλα:

α) Στο μοντέλο ανοίγματος (gap model)

β) Στο μοντέλο ανοίγματος σταθμισμένης διάρκειας (duration-gap model)

4.4 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ

Οι επιχειρήσεις και κατά κύριο λόγο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δέχονται αλλά και ασκούν μεγάλη πίεση μέσα στη παγκόσμια αγορά. Προσπαθώντας να αναπτύξουν την ευημερία τους, προβαίνουν σε κάποιες ενέργειες οι οποίες αναπόφευκτα τους οδηγούν σε υψηλά ποσοστά συναλλαγματικού κινδύνου. Ο κίνδυνος αυτός εκφράζεται ως η πιθανότητα ζημίας μιας τράπεζας και γενικότερα κάποιου χρηματοοικονομικού ιδρύματος όταν μεταβληθεί η ισοτιμία του συναλλάγματος. Ύστερα από τη μελέτη της Chamberlain έγινε γνωστό ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των μετοχικών αποδόσεων και της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Για αυτό τον λόγο έχουν κάθε λόγο οι τράπεζες να γνωρίζουν ανά πάσα στιγμή τον συναλλαγματικό κίνδυνο στον οποίο εκτίθενται καθώς και πώς να τον αντισταθμίζουν. Η βασική μέθοδος μέτρησης του συναλλαγματικού κινδύνου είναι η ανάλυση ευαισθησίας των συναλλαγματικών θέσεων. Η λύση είναι να εκτιμήσουμε την καθαρή συναλλαγματική θέση για κάθε νόμισμα η οποία προκύπτει με την αφαίρεση από τις θετικές θέσεις (long positions) των αρνητικών θέσεων (short positions). Είναι γνωστό ότι θετική θέση κατέχει κάποιος που έχει επενδύσει ή έχει δεσμευτεί να αγοράσει ένα χρηματοοικονομικό προϊόν και αρνητική θέση κατέχει κάποιος που έχει δανεισθεί ή που έχει δεσμευτεί να πουλήσει το εν λόγω χρηματοοικονομικό προϊόν.

Η αντιστάθμιση του συναλλαγματικού κινδύνου επιτυγχάνεται, είτε με αναδιάρθρωση των συναλλαγματικών θέσεων, είτε με τη χρήση παράγωγων προϊόντων επί συναλλάγματος. Αξίζει να σημειωθεί ότι είναι εξίσου σημαντική και εποικοδομητική, η χρήση των συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης και των προθεσμιακών συμβολαίων αλλά και τα δικαιώματα προαίρεσης όπως και οι ανταλλαγές νομισμάτων. Η εφαρμογή του συστήματος των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών σε συνδυασμό με την διεθνοποίηση των τραπεζικών εργασιών έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον των ερευνητών σχετικά με την ευαισθησία των τραπεζικών αποδόσεων στις μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Έγιναν πολλές έρευνες προς αυτή την κατεύθυνση, το συμπέρασμα της πρώτης μελέτης ήταν ότι από την εφαρμογή του μοντέλου που εφαρμόστηκε η σχέση μεταξύ των αποδόσεων των μετοχών και της συναλλαγματικής ισοτιμίας μπορεί να είναι θετική, μηδενική ή αρνητική και αυτό εξαρτάται από την έκθεση των επιχειρήσεων στον συναλλαγματικό κίνδυνο. Το 1986 εξέτασαν την ευαισθησία 119 αμερικάνικων τραπεζών στον συναλλαγματικό κίνδυνο για την περίοδο 1976-1981 και βρήκαν ότι για διαφορετικά νομίσματα η σχέση του με τις αποδόσεις των μετοχών των τραπεζών ήταν είτε θετική είτε αρνητική.

Όσον αφορά τον κίνδυνο επιτοκίου συμπέραναν ότι το βραχυπρόθεσμο επιτόκιο έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στις αποδόσεις των τραπεζικών μετοχών ενώ και ο συναλλαγματικός κίνδυνος

συσχετίζονταν είτε θετικά είτε αρνητικά ανάλογα με την υποπερίοδο την οποία εξέταζαν ή το είδος της τράπεζας. Αυτό αποτελεί μια πρώτη εντύπωση ότι ο συναλλαγματικός κίνδυνος μεταβάλλεται στη διάρκεια του χρόνου. Ύστερα από έρευνα των Wetmore και Brick (1994) αποδείχθηκε ότι οι αποδόσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν δάνεια σε ξένο νόμισμα συσχετίζονται θετικά με τις μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας ενώ σε περίπτωση ύπαρξης δραστηριοτήτων εκτός ισολογισμού η συσχέτιση είναι αρνητική. Εντόπισαν ότι όσο μειώνονταν ο συναλλαγματικός κίνδυνος, τόσο αυξάνονταν ο κίνδυνος επιτοκίου, αποδεικνύοντας ότι οι κίνδυνοι αυτοί μεταβάλλονται στο διάβα των χρόνων. Μετέπειτα ο Tai (2000) χρησιμοποίησε τρία εργαλεία-οικονομετρικές μεθόδους προκειμένου να εξετάσει αν ο συναλλαγματικός κίνδυνος επηρεάζει τις τιμές των τραπεζικών μετοχών. Η μέθοδος των μη γραμμικών παλινδρομήσεων φανέρωσε ότι μόνο ο επιτοκιακός κίνδυνος συμβάλλει στη διαμόρφωση των τιμών των τραπεζών. Η δεύτερη βασίστηκε στην «τιμολόγηση πυρήνα» δείχνοντας ότι οι αποδόσεις των τραπεζικών μετοχών, συσχετίζονται στατιστικά σημαντικά με τις μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας, επιπλέον παρείχε ενδείξεις ότι οι κίνδυνοι επιτοκίου και συναλλάγματος μεταβάλλονται στη διάρκεια του χρόνου. Όσον αφορά άλλες έρευνες εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών οι Ryan και Worthington (2004) διερεύνησαν τον κίνδυνο αγοράς, επιτοκίου και συναλλάγματος των αυστραλέζικων τραπεζών κατά τη διάρκεια της περιόδου 1996-2001 χρησιμοποιώντας ημερήσια δεδομένα αποδόσεων. Συμπερασματικά από τις μελέτες προέκυψε ότι ο κίνδυνος αγοράς είναι σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας των τραπεζικών αποδόσεων όπως και τα βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα επιτόκια. Ωστόσο τα μακροπρόθεσμα επιτόκια και οι μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας δεν φάνηκε να επηρεάζουν τις αποδόσεις των τραπεζικών μετοχών.

4.5 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

Όταν τα στελέχη της χρηματοοικονομικής ανάλυσης και διοίκησης μιας τράπεζας επενδύουν σε αξιόγραφα της δευτερογενούς αγοράς, ευελπιστούν ότι η ρευστοποίησή τους θα έχει θετικά αποτελέσματα και ότι δεν θα υποχρεωθούν να χάσουν προμήθεια ή άλλα προνόμια.

Η παραπάνω έκφανση του κινδύνου της αγοράς είναι ο κίνδυνος της ρευστότητας (liquidity risk) και πηγάζει από την αβεβαιότητα σχετικά με το χρόνο και την ενδεχόμενη ζημία κατά τη μετατροπή σε μετρητά μιας επένδυσης.

Ρευστότητα καλείται η ιδιότητα και ικανότητα μιας τραπεζικής επιχείρησης, εν προκειμένω, να είναι σε θέση να εκπληρώνει πλήρως όλες τις απαιτητές υποχρεώσεις της. Η δυνατότητα αυτή είναι εξέχουσας σημασίας για τα πιστωτικά ιδρύματα, αφενός μεν διότι η συντριπτική πλειοψηφία των δανειακών κεφαλαίων των τραπεζών είναι ξένα (σημαντικό δε τμήμα αυτών απαιτητό σε πρώτη ζήτηση) και αφετέρου διότι η διατήρηση της εμπιστοσύνης του κοινού στο τραπεζικό σύστημα δεν επιτρέπει καν την εκδήλωση αδυναμίας επιστροφής αυτών των κεφαλαίων.

Η διαχείριση της θέσης ρευστότητας μιας τράπεζας απαιτεί την ύπαρξη ισορροπίας ανάμεσα στη διάρκεια αναχρηματοδότησης των στοιχείων του ενεργητικού και σε εκείνη των στοιχείων του παθητικού. Η διαφορά ανάμεσα στα δύο αυτά μεγέθη καλείται άνοιγμα χρηματοδότησης.

Οι διαφορές μεταξύ αξιών στο ενεργητικό και υποχρεώσεων στο παθητικό δημιουργούν κενά ρευστότητας. Όταν οι υποχρεώσεις στο παθητικό ξεπερνούν τις αξίες, η τράπεζα πρέπει να φροντίσει να επενδύσει αποτελεσματικά την επιπλέον ρευστότητα. Όταν οι αξίες ξεπερνούν τις χρεώσεις, δημιουργείται ένα κενό χρηματοδότησης και η τράπεζα πρέπει να αντλήσει ρευστά για την κάλυψή του. Η διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας εμπεριέχει και τη διάσταση του χρόνου, αφού η τράπεζα επιβάλλεται να γνωρίζει τα ελλείμματα ή πλεονάσματα μεταξύ των δύο πλευρών του ισολογισμού για κάθε χρονική στιγμή στο μέλλον.

Στην ιδανική περίπτωση, η τράπεζα μπορεί να καλύπτει με τις χρηματοροές που προκύπτουν από τις επενδύσεις της, εκείνες που απαιτούν οι υποχρεώσεις της. Στην περίπτωση αυτή, τα κενά ρευστότητας είναι μηδενικά, ενώ η τράπεζα δεν αντιμετωπίζει ούτε επιτοκιακό κίνδυνο. Στην πραγματικότητα, η τράπεζα δεν μπορεί να επιτύχει κάτι τέτοιο, οπότε, χωρίζει το μέλλον σε μικρές χρονικές περιόδους και φροντίζει να εξαλείφεται ο κίνδυνος μέσα σε αυτά τα χρονικά πλαίσια. Οι αξίες με ενσωματωμένα δικαιώματα δυσκολεύουν τη διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας, αλλά με δυναμικές τεχνικές αυτός μπορεί να περιοριστεί σε ανεκτά επίπεδα.

Είδαμε ότι οι εποπτικές αρχές μιας χώρας μπορούν να περιορίσουν τον κίνδυνο ρευστότητας, χρησιμοποιώντας την κεντρική τράπεζα ως ύστατο καταφύγιο, παρέχοντας εγγυήσεις για τις καταθέσεις των ιδιωτών ή απαιτώντας από τις τράπεζες να διατηρούν ένα συγκεκριμένο ποσό κεφαλαίων, στο πλαίσιο των κλασματικών αποθεμάτων. Ένα καίριο ερώτημα είναι: Ποιο είναι, όμως, το κεφάλαιο που πρέπει να βάλει στην άκρη η τράπεζα, ώστε να μειώσει τον κίνδυνο έλλειψης ρευστότητας;

4.6 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Ο πιστωτικός κίνδυνος αφορά στην πιθανώς επερχόμενη ζημία ενός πιστωτικού ιδρύματος εξαιτίας της αδυναμίας των αντισυμβαλλομένων με αυτό να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Η ένταση και το περιεχόμενο του πιστωτικού κινδύνου διαφοροποιούνται ανάλογα με το τραπεζικό προϊόν, το είδος της συναλλαγής και την ταυτότητα αυτού που συμβάλλεται.

Αφορά εμφάνιση ζημιών, λόγω μη εκπλήρωσης υποχρεώσεων αντισυμβαλλόμενων, αλλά και λόγω συγκέντρωσης μεγάλων ανοιγμάτων σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις. Για τα κλασικά προϊόντα, είναι η πιθανή μείωση της αξίας τους, κατά την περίοδο διακράτησης.

Αξιολογείται από το κόστος αντικατάστασης των χρηματικών ροών, που εξαφανίζονται λόγω μη εκπλήρωσης υποχρεώσεων. Επειδή αλλαγές στις αγοραίες τιμές δανειζόμενων κεφαλαίων (εξαιτίας αλλαγών της πιστοληπτικής ικανότητας αντισυμβαλλόμενων) μπορούν επίσης να θεωρηθούν

πιστωτικός κίνδυνος, δημιουργείται κάποια εννοιολογική επικάλυψη μεταξύ πιστωτικού και κινδύνου αγοράς.

Ο πιστωτικός κίνδυνος αντικατοπτρίζει τις απώλειες που πιθανόν να έχει μία τράπεζα εάν ο αντισυμβαλλόμενος αθετήσει τις δανειακές ή εν γένει οικονομικές υποχρεώσεις του ή επιδεινώσει την πιστοληπτική του ικανότητα. Όταν καθυστερούν οι δανειολήπτες την αποπληρωμή των χρεών τους και οι οφειλές τους καθίστανται ληξιπρόθεσμες, το ενδιαφέρον των τραπεζικών στελεχών στρέφεται πρωτίστως σε επενδύσεις κατά το δυνατότερον ρευστοποιήσιμες και απαλλαγμένες από "ρίσκα". Κατά συνέπεια, ο πιστωτικός κίνδυνος αποβαίνει κρίσιμος, εάν απορρέει από την αφερεγγυότητα πλήθους δανειζομένων.

Η αφερεγγυότητα ως έννοια περιλαμβάνει τόσο τον κίνδυνο αθέτησης εξόφλησης μιας ενοχικής υποχρέωσης, όσο και τον κίνδυνο έκθεσης, ως αποτέλεσμα πιθανής μελλοντικής αφερεγγυότητας. Θεωρούμε ότι η έκθεση στον κίνδυνο μελλοντικά λόγω αφερεγγυότητας είναι περιορισμένη ή και αμελητέα. Η ανάκτηση της απαίτησης δεν είναι εκ των προτέρων βεβαία σε πλείστες περιπτώσεις. Σε περιορισμένο μόνον αριθμό περιπτώσεων το πρόγραμμα αποπληρωμής της οφειλής είναι καθορισμένο. Για το λόγο αυτό, ο πιστωτικός κίνδυνος θα μπορούσε να εκλαμβάνεται ως η συνισταμένη τεσσάρων επί μέρους κινδύνων:

- α) του κινδύνου αθέτησης
- β) του κινδύνου έκθεσης
- γ) του κινδύνου ανάκτησης (recovery risk) και
- δ) του κινδύνου περιθωρίου (credit spread risk).

Ο τελευταίος κίνδυνος, ο κίνδυνος του περιθωρίου, συνδέεται με την τεχνική υπολογισμού του κινδύνου των επιτοκίων και με τη μέθοδο που βασίζεται στη λήξη των χρεογράφων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η μεγάλη διακύμανση των τιμών και των αποδόσεων των χρεογράφων (ομολογιών, μετοχών κ.λπ.), οδήγησε τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις εποπτικές αρχές στην ανάπτυξη διαφόρων τεχνικών μεθόδων για την εκτίμηση του κινδύνου που αυτές οι μεταβολές συνεπάγονται για τα πιστωτικά ιδρύματα, το συνολικό χρηματοοικονομικό σύστημα και ολόκληρη την οικονομία.

Τα τελευταία χρόνια, σημειώθηκε πολύ σημαντική εξέλιξη στην ανάπτυξη υποδειγμάτων μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου. Η εισαγωγή του ελάχιστου δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας και οι νέες διατάξεις της Επιτροπής της Βασιλείας για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην πιστοληπτική αξιολόγηση. Οι τράπεζες μπορούν πλέον να προσεγγίζουν το θέμα της ταξινόμησης των κινδύνων που αναλαμβάνουν με τα δάνεια που χορηγούν σε τρία επίπεδα:

- εφαρμόζοντας το τυποποιημένο βασικό μοντέλο
- εφαρμόζοντας το βασικό μοντέλο εσωτερικής
- εφαρμόζοντας το εξελιγμένο μοντέλο εσωτερικής ταξινόμησης

Ο πιστωτικός κίνδυνος κατηγοριοποιείται ως :

- ✚ Κίνδυνος αφερεγγυότητας (default risk), εάν ο δανειζόμενος αδυνατεί να εξυπηρετήσει το δάνειό του.
- ✚ Κίνδυνος χώρας συνδεδεμένος με αδυναμία αποπληρωμής δημόσιου χρέους από κεντρικές εκδότριες ή κρατικά ελεγχόμενες τράπεζες.

Συγκεκριμένα, ο κίνδυνος χώρας αφορά στην πιθανότητα η επέλευση αρνητικών και συνήθως, απρόβλεπτων πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών σε μία χώρα να μην επιτρέψει στους οφειλέτες να εκπληρώσουν τις συμβατικές και ληξιπρόθεσμες οφειλές τους, εκφρασμένες σε ξένο νόμισμα.

4.7 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Προσεγγίζοντας την έννοια του λειτουργικού κινδύνου (operational risk) παρατηρούμε ότι καταρχήν αναφέρεται στις καθημερινές δραστηριότητες του πιστωτικού ιδρύματος. Οι επιχειρηματικές και οικονομικές δραστηριότητες μιας τράπεζας ενέχουν τον κίνδυνο ζημίας ή την πιθανότητα αδυναμίας εκπλήρωσης των υποχρεώσεών της, ή τουλάχιστον, την πιθανότητα μη υλοποίησης συγκεκριμένων προσδοκιών.

Η ποιότητα των εργασιών στις τράπεζες συναρτάται συνήθως με επικοινωνιακά ζητήματα καθώς και με ζητήματα αποφυγής συναισθημάτων αποτυχίας που δημιουργούνται στους πελάτες ως αποτέλεσμα λειτουργικών ανεπαρειών. Στην πραγματικότητα όμως τα επικοινωνιακά και λειτουργικά πλεονεκτήματα που προσλαμβάνει ο πελάτης και επηρεάζουν την ψυχολογική του προδιάθεση προς μία τράπεζα συναρτώνται με ζητήματα διαχείρισης τραπεζικών κινδύνων.

Η είσοδος των τραπεζών στην αγορά των ηλεκτρονικών συναλλαγών, τις κάνει πιο ευάλωτες σε ενδεχόμενα προβλήματα τεχνικής φύσεως. Οι λειτουργικοί κίνδυνοι σχετίζονται με την μη εύρυθμη λειτουργία και την αρνητική απόδοση των εσωτερικών συστημάτων πληροφορικής, οργάνωσης, διοίκησης και διαχείρισης του κινδύνου. Άρα, λοιπόν, μπορεί να εμφανιστούν:

- α) είτε σε τεχνικό επίπεδο
- β) είτε σε επίπεδο οργανωτικής δομής της παρακολούθησης των κινδύνων

Στην πρώτη περίπτωση, για την αποφυγή οποιουδήποτε κινδύνου, κρίνεται απαραίτητη η ορθολογική διοικητική οργάνωση και η άριστη υλικοτεχνική υποδομή (σύγχρονα και άρτια πληροφοριακά συστήματα, ενημέρωση των πληροφοριακών συστημάτων διοίκησης, υψηλής ποιότητας και εμπέλειας τηλεπικοινωνίες, βελτιστοποίηση των συστημάτων reporting και των εσωτερικών κανόνων παρακολούθησης του κινδύνου).

Μια πολιτική που γενικά εδραιώνει την πεποίθηση ότι οδηγεί στη μείωση του λειτουργικού κινδύνου, είναι οι τράπεζες να αναθέσουν τα συστήματα που υποστηρίζουν τη διεξαγωγή του

ηλεκτρονικού εμπορίου σε ανεξάρτητες εταιρείες. Αυτή η τακτική απαλλάσσει την τράπεζα από την ευθύνη της εύρυθμης λειτουργίας και συντήρησης του συστήματος και κατά πάσα πιθανότητα οδηγεί σε μείωση του κόστους λόγω οικονομιών κλίμακας.

Από πλευράς διοικητικής υποδομής, η ύπαρξη μιας ανεξάρτητης μονάδας παρακολούθησης των κινδύνων και η στελέχωση των επί μέρους τμημάτων της Διαχείρισης Κινδύνου με νέα άτομα υψηλών γνώσεων και εξειδικεύσεων στα θέματα τεχνολογίας αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επιτυχή αντιμετώπιση των λειτουργικών κινδύνων.

Οι τράπεζες είναι ήδη εξοικειωμένες με τη δημιουργία συστημάτων διαχείρισης του κινδύνου, τα οποία συνεπάγονται οι παραδοσιακές εργασίες τους, όπως τα μοντέλα που ποσοτικοποιούν την πιθανή ζημία κάτω από εναλλακτικές υποθέσεις για την εξέλιξη των επιτοκίων, των σχετικών τιμών των διαφόρων χρηματοοικονομικών προϊόντων και εν γένει των συνθηκών της αγοράς. Η απόκτηση και καλλιέργεια από τα τραπεζικά στελέχη της, για ικανότητα διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου αποτελεί όλο και περισσότερο μέλημα της τραπεζικής εκπαίδευσης.

Συγχρόνως, αυτός ο τρόπος αντιμετώπισης νέων προκλήσεων και λειτουργικών δεδομένων, με τη δημιουργία κατάλληλης νοοτροπίας και την απόκτηση γνώσεων, σημαίνει την αλλαγή οργανωσιακών δεδομένων, δεδομένου ότι οι καθετοποιημένες διαδικασίες ελέγχου σταδιακά αντικαθίστανται από μορφές οριζόντιας επικοινωνίας και κατανομής τόσο της γνώσης όσο και των ευθυνών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

5.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Χρηματοπιστωτικό Σύστημα είναι το σύνολο των χρηματοπιστωτικών προϊόντων, αγορών και ιδρυμάτων μιας οικονομίας (δηλαδή οι τράπεζες, το χρηματιστήριο, τα ομόλογα, τα δάνεια κτλ), που στόχο έχει τη μεταφορά μέρους των κεφαλαίων των πλεονασματικών οικονομικών μονάδων (ιδιωτών ή επιχειρήσεων με έσοδα περισσότερα από τα έξοδα τους) στις ελλειμματικές. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αναμφίβολα θεωρείται ως η κινητήριος δύναμη στην ανάπτυξη μιας οικονομίας, παρ' όλα αυτά όμως ελλοχεύουν κάποιες δυσμενείς καταστάσεις οι οποίες περιορίζουν την δυναμική της. Τέτοια φαινόμενα κατά καιρούς εμφανίζουν ραγδαία προβλήματα συμπαρασύροντας ορισμένες φορές ολόκληρο το σύστημα σε δύσκολη και προβληματική κατάσταση, αυτό ουσιαστικά που ονομάζουμε χρηματοπιστωτική κρίση. Όπως π.χ., απότομες μειώσεις των τιμών των περιουσιακών στοιχείων και πτωχεύσεις πιστωτικών ιδρυμάτων λαμβάνουν χώρα, με αποτέλεσμα ολόκληρη η οικονομία διαταράσσεται.

Όπως είναι φυσικό το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας μας, δεν θα μπορούσε να σταθεί ακλόνητο μπροστά στις ραγδαίες εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο, αρχής γινομένης των ΗΠΑ. Πραγματοποιώντας μια συνοπτική αναδρομή της κρίσης ως σημείο αναφοράς τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, διαπιστώνουμε ότι σπουδαίο ρόλο σε αυτή έπαιξε η τεράστια χρήση ενυπόθηκων δανείων η οποία οδήγησε σε σημαντική αναταραχή και αβεβαιότητα σε ολόκληρο το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το πρόβλημα αρχικά εντοπίστηκε από την ανάληψη υπερβολικών κινδύνων που σχετίζονται με τα διαρκή χαμηλά επιτόκια και την επιθυμία των επενδυτών να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη. Η ρίζα του φαινομένου αυτού, δημιουργήθηκε από τις αρχές του 2000, όπου τα επιτόκια στις ΗΠΑ είχαν προκαλέσει αύξηση της ζήτησης του αριθμού των στεγαστικών δανείων για την αγορά ακινήτων, με αποτέλεσμα την εκτόξευση των τιμών τους. Ωστόσο η κρίση του 2007 ξεκίνησε από την παροχή ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων με υψηλό πιστωτικό κίνδυνο σε επισφαλείς πελάτες, οι οποίοι στη συνέχεια δεν μπορούσαν να αποπληρώσουν τα δάνειά τους, με αποτέλεσμα οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί να αντιμετωπίσουν τεράστια προβλήματα ρευστότητας.

Όσο αφορά την Ελλάδα παρόλο που δεν είχε την τάση να εκτίθεται σε προϊόντα υψηλού ρίσκου, οι διαρκείς χορηγήσεις δανείων από τις αρχές του 2000 και ύστερα σε άτομα υψηλού κινδύνου σε συνδυασμό βέβαια με την απουσία ενδελεχούς ελέγχου για την αποπληρωμή των δανείων, συνέβαλαν αρνητικά για την σταδιακή συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας του εκάστοτε χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Ευρύτερα, φτάνοντας στο ξέσπασμα της κρίσης, αναδείχθηκαν τεράστιες μακροοικονομικές ανισορροπίες και διαρθρωτικές αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας, το οποίο μεταφράζεται σε έλλειμμα ανταγωνιστικότητας και οργανωτική ανεπάρκεια του κράτους, όπως

πραγματοποιείται εμφανώς στο έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και στο δημοσιονομικό έλλειμμα.

5.2 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η επιστημονική κοινότητα και οι εποπτικές αρχές αιφνιδιάστηκαν από το ξέσπασμα και το μέγεθος της κρίσης. Μάλιστα, οι κεντρικές τράπεζες είχαν τότε επικεντρωθεί στην δραστηριότητα των αμοιβαίων κεφαλαίων υψηλού ρίσκου, τα οποία δεν ήταν τα μόνα υπεύθυνα για την κρίση, παραβλέποντας τη συμπεριφορά των επενδυτικών τραπεζών, όπως εύκολα διαπιστώνεται από τις προ κρίσης εκθέσεις τους για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Οι προειδοποιήσεις για την επερχόμενη κρίση, για τις αδυναμίες του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος και για τους κινδύνους που εγκυμονούσαν ήταν ελάχιστες.

Οι κυριότεροι λόγοι, που μπορεί να συμβάλουν στην οικονομική κρίση μιας χώρας, όπως συνέβη και στην Ελλάδα είναι οι παρακάτω:

1. Μια εκ των βασικών αιτιών της οικονομικής κρίσης έχει θεωρηθεί η υιοθέτηση του νέου νομίσματος, το ευρώ. Την περίοδο πριν το ξέσπασμα της κρίσης, οι κεφαλαιακές εισροές προς τις χώρες κυρίως που σημείωναν ταχεία ανάπτυξη, ισορροπούσαν ως ένα βαθμό το ισοζύγιο πληρωμών, γεγονός που σημαίνει ότι η εμφάνιση ελλείμματος στο ισοζύγιο θεωρούνταν επιτρεπτή. Με το ξέσπασμα όμως της κρίσης η «ευκολία» αυτή έπαψε να υφίσταται, διότι οι κεφαλαιακές εισροές περιορίστηκαν.
2. Επιπρόσθετα, η χορηγήσεις στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου σε νοικοκυριά, τα οποία δεν θα έπρεπε να είχαν δανειοδοτηθεί. Το ξέσπασμα αυτό διογκώθηκε την περίοδο 2003-2007, έτσι οι τράπεζες δημιούργησαν μία πιστωτική πολιτική η οποία όπως αποδείχθηκε ως τροχοπέδη για την ανάπτυξη και για την πορεία τους.
3. Αξιοσημείωτη είναι η πολιτική που ακολούθησε η ΕΕ, μέσα από την οποία η χορηγήσεις δανείων στις εκάστοτε κυβερνήσεις από την ΕΚΤ, συρρικνώθηκαν, αναγκάζοντάς τις, να αντλούν δάνεια τόσο από τις χρηματοπιστωτικές αγορές όσο και από τις εμπορικές τράπεζες. Αυτό το γεγονός οδήγησε στην αύξηση των επιτοκίων δανεισμού.
4. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως καθοριστικό ρόλο σε αυτών των κυκεώνα των αρνητικών εξελίξεων και αιτιών της οικονομίας, συνέβαλλαν και οι εκάστοτε πολιτικοί, διότι ένα σημαντικό κομμάτι των κονδυλίων που εισέρχονταν σε χώρες με σημαντικά έργα, διοχετεύονταν για προσωπικά οφέλη.
5. Ευρύτερα, τα υπέρογκα ποσά που δαπανήθηκαν για την παιδεία, για πολεμικό εξοπλισμό αλλά και σε δημόσιους φορείς, συνέβαλλαν ώστε να ξεσπάσει και να διογκωθεί η κρίση.
6. Είναι φανερό πως από οι σημαντικότερες αιτίες της οικονομικής κρίσης ήταν και είναι η φοροδιαφυγή. Συνακόλουθα από την πλευρά του δημοσίου χρήματος, δαπανήθηκαν υπέρογκα ποσά τόσο για την ενίσχυση της μισθοδοσίας των υπαλλήλων, όσο και για την αύξηση του ποσού συνταξιοδότησης.

7. Αξίζει να σημειωθεί πως μέσα από τις τιτλοποιήσεις των τραπεζών, εννοώντας την μεταφορά του ρίσκου του ισολογισμού τους προς τους επενδυτές, οι οποίοι αδυνατούσαν να υπολογίσουν κάποιον επερχόμενο κίνδυνο σε συνδυασμό βέβαια με τις εντυπωσιακές αποδόσεις όντας υψηλές.
8. Ένα από τα πιο γνωστά προϊόντα που παρέχουν οι τράπεζες είναι η χρήση των πιστωτικών καρτών. Η δυνατότητα αυτή ξεπέρασε τα όρια της χρήσης της, όταν οι πολίτες άρχιζαν να σπαταλούν μεγάλα χρηματικά ποσά αλλά και να δανείζοντα με τεράστια ποσά, ώσπου έφτασε η στιγμή να μην καταφέρνουν να τα αποπληρώσουν. Το πρόβλημα αυτό διογκώνονταν με το πέρασμα των ετών, με αποτέλεσμα οι πολίτες να οδηγούνταν σε κατάσχεση της ακίνητης περιουσίας τους.

5.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Είναι φανερό πως οι οικονομικοί κύκλοι στους οποίους πορεύονταν οι οικονομίες σε όλο τον κόσμο, μέσα από τις κακές αποφάσεις και ενέργειες έδειξαν τον δρόμο προς την παγκόσμια οικονομική κρίση, η οποία έκανε το ξέσπασμά της το 2008.

Αρχικά με την έλευση της νέας χιλιετίας, η λανθασμένη απόφαση μηδενισμού επιτοκίων είχε ως αποτέλεσμα σε εικονική ανάπτυξη του ΑΕΠ. Τόσο τα κέρδη του εξωτερικού χρέους και αυτά σαν ποσοστό του ΑΕΠ, όσο το εμπορικό έλλειμμα και η αποταμίευση συνετέλεσαν στην υποτίμηση του \$. Η παρούσα κατάσταση δεν ενέπνεε σε μεγάλο βαθμό το αίσθημα της αποπληρωμής των χρεών διότι έπρεπε να υπάρχει συνεργασία με τα άλλα συναλλασσόμενα κράτη η διαφορετικά την μη έγκριση νέας επενδυτικής πράξης. Παρ' όλα αυτά, οι αρρωστημένες αυτές καταστάσεις δεν πτοούσαν τους δανειστές για την αποπληρωμή των χρεών, και τα φαινόμενα τοκογλυφίας έκαναν την εμφάνισή τους.

Σε αυτό το σημείο σημειώθηκε μεγάλη αύξηση των δανειστικών επιτοκίων, καθώς ήρθε στο προσκήνιο η άρνηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για πιστωτική επέκταση. Συνακόλουθα οι χρηματιστηριακές αξίες υπέστησαν πτώση που άγγιξε το 50% την περίοδο 2008-2009. Ως εκ τούτου το αίσθημα για την σωτηρία των τραπεζών έπαιξε κυρίαρχο ρόλο, διότι οι υποχρεώσεις αυξάνονταν ως αποτέλεσμα της μείωσης εσόδων των προϋπολογισμών. Απόρροια των προηγούμενων ήταν η αύξηση ελλειμμάτων δημοσίου χρέους, το οποίο άνοιξε τον δρόμο για αύξηση τόκων επερχόμενων κρατικών προϋπολογισμών.

Όπως είναι φυσικό η Ελλάδα δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να έμενε ακλόνητη. Ο συσχετισμός καταθέσεων και δανείων βρισκόταν σε δυσμενή θέση, η οποία είχε αντίκτυπο στην διόγκωση του εξωτερικού χρηματοοικονομικού χρέους. Έτσι η αναπροσαρμογή του πληθωρισμού στα μέσα του 2009 (23 δις ευρώ) δημιουργήθηκε από τις σπατάλες εκ μέρους του δημοσίου και από αυτές, στον τομέα της ασφάλισης.

Ως συνεπαγωγή των προηγούμενων, οι συνέπειες που σημειώθηκαν ήταν ραγδαίες, διότι οδήγησαν τόσο σε πτώση της κερδοφορίας και των φορολογικών εσόδων όσο και σε επιβαρύνσεις των δανείων. Παράλληλα οι διαγραφές δανείων πραγματοποιούνταν με πιο αργούς ρυθμούς έως και το 2013. Ο τομέας του τουρισμού ως θύμα των εξελίξεων επλήγη με το ποσοστό να ανέρχεται στα 85% το 2012. Όπου το 2013 τα πρώτα σημάδια αναστήλωσης, ήρθανε στην επιφάνεια.

Πιο συγκεκριμένα θα αναφέρουμε παρακάτω πού εστιάζονται περισσότερο οι προαναφερθείς επιπτώσεις:

Οι επιπτώσεις της κρίσης στα παιδιά

Τα παιδιά θεωρούνται από τις πλέον ευπαθείς ομάδες του κοινωνικού συνόλου καθώς δέχονται και απορροφούν όλα αυτά που συμβαίνουν γύρω τους αλλά και μέσα στον οικογενειακό του περίγυρο, χωρίς να μπορούν αντιδράσουν. Αντιλαμβάνονται τις πιέσεις που απορρέουν από την κρίση, οι οποίες μέσα στην παιδική τους ψυχή διογκώνονται με αντίκτυπο στην τωρινή αλλά και στην μελλοντική τους ζωή. Όπως είναι λογικό κάθε παιδί βιώνει από διαφορετική σκοπιά την εξέλιξη των γεγονότων το οποίο εξαρτάται από το περιβάλλον στο οποίο ανατρέφεται. Π.χ. υπάρχει αρκετά μεγάλο ποσοστό παιδιών που προέρχονται από μονογονεϊκές ή πολυμελείς οικογένειες. Επίσης παιδιά από αγροτικές περιοχές, παιδιά των οποίων οι γονείς βρίσκονται στην ανεργία. Επιπρόσθετα, ένα σημαντικό ποσοστό παιδιών που ζουν υπό τη νομική φροντίδα, παιδιά με αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις, όπως επίσης αυτά των οποίων οι γονείς βρίσκονται στην ανεργία και ας μην ξεχνάμε τα παιδιά με μεταναστευτικό βιογραφικό.

Οι επιπτώσεις στην υγεία των Ελλήνων

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως οι ζωές των Ελλήνων πήραν άσχημη τροπή. Οι αυτοκτονίες αυξήθηκαν σε μεγάλο βαθμό, οι οποίες οφείλονται στην αδυναμία αποπληρωμής των χρεών. Πέραν αυτού σημειώθηκαν γεγονότα βίας ληστείες και δολοφονίες, τα οποία διπλασιάστηκαν στα πρώτα έτη εμφάνισης της κρίσης.

Θα ήταν ελλιπές να μην αναφέρουμε την έξαρση και την ανάπτυξη του προβλήματος των ναρκωτικών κυρίως σε νεαρά άτομα αλλά και την εμφάνιση και το ξέσπασμα πολύ γνωστών ασθενειών όπως ο ιός του AIDS. Σύμφωνα με μετρήσεις ο ιός αναμενόταν να φτάσει στο 52% στα μέσα του 2011. Τέλος αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τις περικοπές του προϋπολογισμού ακολούθησαν την διακοπή κέντρων απεξάρτησης.

Επιπτώσεις στην κοινωνική ζωή

Η οικονομική κρίση έχει διεισδύσει και έχει καθορίσει σε αρκετά μεγάλο βαθμό την κοινωνική ζωή των πολιτών. Η συρρίκνωση που υπέστη το εισόδημα, οδήγησε ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού σε τέλμα. Ευρύτερα παρατηρώντας τόσο την πορεία του διεθνούς όσο και αυτή του εσωτερικού εμπορίου, διαπιστώνεται περίτρανα ο βαθμός παθογένειας αλλά και η αρρωστημένη αυτή κατάσταση. Οι εξουθενωτικές επιπτώσεις εστιάζονται κυρίως στις ομάδες ανθρώπων που προέρχονται από χαμηλό μορφωτικό επίπεδο όχι πως στις υπόλοιπες ομάδες δεν δημιουργήθηκαν πληγές. Το έτος 2008 ήταν αυτό στο οποίο η ανεργία αναπτύσσονταν με εξωφρενικά γοργούς ρυθμούς. Η κατάσταση αυτή, φωτίζει τρία βασικά συσχετιζόμενα προβλήματα: α) την αυξανόμενη τάση των ανισοτήτων στο εσωτερικό των χωρών, β) την ανισοτιμία στις συνθήκες κοινωνικής προστασίας και υγείας, και Γ) τα επείγοντα ζητήματα της κλιματικής αλλαγής και της οικολογικής υποβάθμισης.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στον τομέα αυτό, είναι τεράστιες προκαλώντας βαθιές πληγές οδηγώντας σε ριζικές αλλαγές της ζωής των πολιτών. Νέοι αλλά και μεγαλύτερης ηλικίας άνθρωποι βρίσκονται σε τραγική θέση, όταν τους ανακοινώνεται η απόλυσή τους, με αποτέλεσμα να αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της ζωής αλλά και να στηρίζουν την οικογένειά τους. Το πρόβλημα απλώνει τις ρίζες του και στις νεαρές ηλικίες, πράγμα που σημαίνει ότι νέοι άνθρωποι με υψηλό μορφωτικό επίπεδο να μην μπορούν να βρουν θέσεις εργασίας, ώστε να βοηθήσουν με τον τρόπο αυτό, αλλά και με το όραμά τους, την χώρα τους. Καταλήγουν όμως ένα μεγάλο ποσοστό να διοχετεύεται στο εξωτερικό βοηθώντας την ευημερία άλλων οικονομιών.

Το θέμα της εγκληματικότητας είναι ένα μείζων θέμα που ταλανίζει πολλές οικονομίες όπως και την χώρα μας. Πολλοί είναι αυτοί κυρίως νέοι άνθρωποι και πολλές φορές με οικογένειες που οδηγούνται στο να πραγματοποιούν αποτρόπαιες ενέργειες προκειμένου να συντηρήσουν τόσο τους εαυτούς όσο και τις οικογένειές τους. Απόρροια αυτών των καταστάσεων αποτελεί η κατάρρευση του συστήματος αξιών αλλά και αυτό του κοινωνικού ελέγχου.

Δεν μπορούμε να παραλείψουμε το κομμάτι των ανθρωπίνων σχέσεων. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως οι ανθρώπινες σχέσεις έχουν κλονιστεί την τελευταία δεκαετία και είναι ως ένα βαθμό λογικό διότι μια ανεπτυγμένη και υγιής οικονομία συσφίγγει τις διαπροσωπικές σχέσεις όπως π.χ. εάν σε μια οικογένεια έχει χορηγηθεί ένα ποσό δανείου και σε μια επερχόμενη πτώση της οικονομίας η αποπληρωμή του θα είναι δυσβάσταχτη και πολλές φορές μη πραγματοποιήσιμη, το οποίο είναι πιθανό να οδηγήσει σε ρήξη τα μέλη της. Παράλληλα τέτοιου είδους περιπτώσεις προκαλούν κατάθλιψη, καθώς και διάφορα σωματικά προβλήματα (αϋπνίες, σωματική ένταση). Είναι γνωστό πως η φτώχεια θεωρείται διεθνώς ως μια βασική αιτία θανάτου και τέλος οι αρνητικές εξελίξεις της κρίσης έχουν οδηγήσει σε μία αύξηση των αυτοκτονιών, συσχετιζόμενη με την αύξηση της ανεργίας.

Επιπτώσεις στην ψυχική υγεία

Με γνώμονα το ξέσπασμα της κρίσης του έτους 2008, το μεγαλύτερο πρόβλημα στον τομέα της ψυχικής υγείας, είναι αυτό της κατάθλιψης. Η κατάθλιψη θεωρείται ως ένα σύγχρονο «τέρας» διότι παρόλο που προϋπήρχε όπως είναι φυσικό, διογκώθηκε και μεταλλάχθηκε σε θανατηφόρο μέσα στην τελευταία δεκαετία. Είναι μεγάλο το ποσοστό τόσο παγκοσμίως όσο και στην Ελλάδα των ανθρώπων που επιλέγουν να βάλουν τέλος στην ζωή τους. Αξίζει να αναφερθεί πως οι ομάδες ανθρώπων που επηρεάζονται πιο πολύ από την κατάθλιψη είναι άτομα με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και άτομα με εισόδημα 0-400 ευρώ, όπως επίσης άνεργοι και οι υποαπασχολούμενοι. Το γυναικείο φύλλο έχει μετρηθεί πως επηρεάζεται πιο πολύ. Κλείνοντας πρέπει να αναφέρουμε πως 1 στους 3 σε ποσοστό έχει μειώσει κατά πολύ τα άκρως απαραίτητα του έξοδα όπως για ιατρική περίθαλψη.

Θετικές επιπτώσεις

- Ανακεφαλαίωση Τραπεζών και Κοινού Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων και εξυγίανσης Τραπεζικού Συστήματος
- Δημιουργία του ESM και EFSF
- Η αυξημένη συνεισφορά της ΕΚΤ
- Βέλτιστος χειρισμός κινδύνων
- Νέα εγκύκλιος για δημοσιονομική συμμόρφωση και πειθαρχία
- Η ανάπτυξη της αρχιτεκτονικής του ευρώ

Όσο αφορά τον τομέα των τραπεζών, οι επιπτώσεις άρχισαν να εμφανίζονται από τα μέσα του 2008. Ο τραπεζικός κλάδος, εμφάνισε αυξημένη έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο. Ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο δανείων άγγιξε το ποσοστό της τάξης του 5% σχετικά με το έτος 2007 το οποίο ήταν στα 4,5%. Εξαιτίας της αύξησης των καθυστερήσεων στα στεγαστικά και τα καταναλωτικά δάνεια, σε αντίθεση με το ποσοστό κάλυψης των δανείων σε καθυστέρηση από τις σωρευμένες προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο μειώθηκε στα 48,9% σχετιζόμενο με το έτος 2007 το οποίο ήταν στα 53,4%. Επιπρόσθετα, σε χαμηλά επίπεδα παρέμεινε ο βαθμός συγκέντρωσης των τραπεζικών δανείων σε συγκεκριμένους πελάτες ή κλάδους επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενώ σημαντικά αυξημένες ήταν σε απόλυτα μεγέθη, οι προβλέψεις των τραπεζών για την κάλυψη των κινδύνων του χαρτοφυλακίου πιστοδοτήσεων εσωτερικού και εξωτερικού. Σημειώνοντας βέβαια πως ο κίνδυνος ρευστότητας του τραπεζικού τομέα, επηρεάστηκε με αυξητική τάση από τις εντάσεις στις αγορές χρήματος και από τις δραστηριότητες εξωτερικού των ελληνικών τραπεζών, ιδίως σε χώρες της

Αναδυόμενης Ευρώπης που επλήγησαν βαθύτερα συγκριτικά με την ελληνική οικονομία, από την παγκόσμια κρίση.

Οι δραστηριότητες των ελληνικών τραπεζών στις χώρες αυτές αντιστοιχούν στο 1/5 του ελληνικού ΑΕΠ. Μείωση, επίσης εμφάνισαν ο κίνδυνος αγοράς και ο λειτουργικός κίνδυνος, οι οποίοι αποτελούν μικρό κομμάτι των κινδύνων. Ωστόσο η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών ελαττώθηκε. Οι βασικότεροι παράγοντες που συνέβαλαν στην εξέλιξη αυτή, ήταν ο υπερδιπλασιασμός των προβλέψεων για τον πιστωτικό κίνδυνο, οι ζημιές από χρηματοοικονομικές πράξεις και η επιβράδυνση της αύξησης των εσόδων από τόκους. Οι επιπτώσεις όμως της κρίσης στην ελληνική πραγματική οικονομία είναι πλέον αισθητές, παρά τις αρχικές προβλέψεις ότι η Ελλάδα θα υποστεί σε μικρότερο βαθμό τις συνέπειες αφού είναι συγκριτικά μία πιο κλειστή οικονομία σε σχέση με άλλες. Η συρρίκνωση της κατανάλωσης και τα προβλήματα ρευστότητας που αντιμετωπίζουν νοικοκυριά και επιχειρήσεις δεν μπορούν παρά να επηρεάσουν και την Ελλάδα. Ο περιορισμός της οικονομικής δραστηριότητας έχει διεισδύσει στην χρηματοοικονομική θέση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών με αρνητικές συνέπειες, όσον αφορά τις επιχειρήσεις, η συρρίκνωση του κύκλου εργασιών και η τάση επιμήκυνσης του χρονικού διαστήματος των πιστώσεων προς τους πελάτες επηρέασαν ανασταλτικά ορισμένα χρηματοοικονομικά μεγέθη, όπως οι δείκτες κερδοφορίας και εσωτερικής ρευστότητας.

Αναμφίβολα οι ελληνικές τράπεζες στο διάβα της κρίσης και πιο συγκεκριμένα από το έτος του 2015 και ύστερα με την εμφάνιση του (capital control), η εμπιστοσύνη μεταξύ τραπεζών και καταθετών όπως και η σχέση εμπιστοσύνης τραπεζών-επενδυτών, υπέστη ραγδαία μείωση. Με αποτέλεσμα οι καταθέτες να αποτραβήξουν από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μεγάλα ποσά, πράγμα που σημαίνει άμεσος κίνδυνος ρευστότητας των τραπεζών. Συνακόλουθα οι επενδυτές θα ελαττώσουν τις δραστηριότητές τους στην Ελλάδα ή θα στραφούν στο εξωτερικό. Έτσι ο τραπεζικός κλάδος είναι αναγκασμένος να δημιουργήσει και να προωθήσει ενισχυμένα προϊόντα τόσο για τους καταθέτες όσο και για τους επενδυτές προς όφελός της.

5.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Στα πρώτα χρόνια της οικονομικής κρίσης υπήρχε η αντίληψη πως το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν θα επηρεάζονταν σε τόσο μεγάλο βαθμό εξαιτίας του περιορισμένου χρηματοδοτικού ανοίγματος των ελληνικών τραπεζών όσο αφορά τον λόγο δανείων προς καταθέσεις, επιπρόσθετα λόγω της μικρής έκθεσής τους σε προϊόντα υψηλού ρίσκου. Όπως όμως ήταν αναπόφευκτο κλονίστηκε όχι μόνο η λειτουργία τους, αλλά δημιουργήθηκε και ο φόβος για την επιβίωσή τους.

Δύο από τους λόγους που συνετέλεσαν σε αυτή τη κατάσταση αποδείχθηκε πως ήταν αρχικά η χονδρική χρηματοδότηση κυρίως από το 1999, με τα ποσά ρευστότητας να διογκώνονταν και με

αποτέλεσμα να οδηγούνται σε πιστωτικό κίνδυνο και έπειτα ο διαρκείς και εύκολος δανεισμός, από άλλες τράπεζες σε ποσοστό 60% και από την Ευρώπη σε ποσοστό 70% της χονδρικής χρηματοδότησής τους. Σε αντίθεση όμως με το 2008 όπου αποφάσισαν να στραφούν στον παραδοσιακό τρόπο χρηματοδότησης, ήρθαν σε ρήξη με τα υπόλοιπα πιστωτικά ιδρύματα εξαιτίας της χαμηλής εμπιστοσύνης μεταξύ τους.

Αξιοσημείωτες είναι οι ενέργειες που ακολούθησαν στον τομέα της επεκτατικής πολιτικής στην περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης, οι οποίες ήταν διαρκείς με σκοπό την ικανοποίηση των αναγκών τους.

- Ικανοποίηση των λειτουργικών δαπανών
- Η ενίσχυση κεφαλαίου
- Η χρηματοδότηση προς το ενεργητικό των θυγατρικών τραπεζών

Όταν όμως ενεργοποιούνταν οι προαναφερθείς ενέργειες σε κάποιες των περιπτώσεων πραγματοποιούνταν μετατροπή του ευρώ στο τοπικό νόμισμα, ως εκ τούτου να δεσμεύονταν ποσοστά ρευστότητας με προβλήματα στις χρηματαγορές. Συνακόλουθα στο άκουσμα της πτώχευσης της Lehman Brothers τον Σεπτέμβριο του 2008, οδήγησε τις εποπτικές αρχές να πραγματοποιήσουν και να λάβουν πιο σκληρά μέτρα. Με αποτέλεσμα τα επιτόκια να ενοποιηθούν με τον πιστωτικό κίνδυνο και η διατραπεζική αγορά να τείνει στο τέλμα.

Παρ' όλα αυτά οι τράπεζες προσπαθώντας σκληρά να κερδίσουν ξανά την εμπιστοσύνη των επενδυτών, ενοποιώντας τις εγγυήσεις στις νέες εκδόσεις αλλά και ελαττώνοντας τα υψηλά ποσοστά στο κόστος δανεισμού. Την εξέλιξη αυτή ακολούθησε η αναποτελεσματικότητα των αγορών με η και χωρίς εγγύηση αλλά και οι αγορές υψηλού κινδύνου έως και το έτος του 2009.

Στο σημείο αυτό και ενώ η κατάσταση ήταν σε δυσμενή θέση, η ΕΚΤ, αποφάσισε να δώσει «ανάσες ζωής» στη διατραπεζική αγορά, πρώτον, με ενέσεις ρευστότητας έως ένα έτος στα μέσα του 2009 και δεύτερον παρέχοντας χαλάρωση όσο αφορά τα κριτήρια καταλληλότητας ενεχύρων. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως στη συνέχεια ο δανεισμός από την πλευρά της ΕΚΤ δεν ήταν πλέον τόσο ελκυστικός εξαιτίας του επιτοκίου δανεισμού. Ενώ ο δανεισμός των ελληνικών τραπεζών ήταν λογικό να συνεχιστεί λόγω της ανάγκης που υπήρχε για αναχρηματοδότηση προηγούμενων ομολόγων.

Στο σημείο αυτό, το ξέσπασμα του δημοσιονομικού προβλήματος των ελληνικών τραπεζών, τις οδήγησε σε δυσβάσταχτα μονοπάτια, όπως την παύση παροχής ρευστότητας, με αποτέλεσμα να στραφούν στην προσέλκυση νέων πελατειακών καταθέσεων. Ορμώμενες από αυτή τη κατάσταση, οι τράπεζες του εξωτερικού κλείνουν τις διόδους χρηματοδότησης, αλλά και τα όρια πίστωσης για τα ελληνικά προϊόντα με ελληνικές τράπεζες, με υψηλές απαιτήσεις για τη συνεχή έκθεσή τους στον ελλαδικό χώρο.

Είναι φανερό πως αυτός ο κυκεώνας εξελίξεων επηρέασε και τη διεθνή κοινότητα μέσα στην οποία κυριάρχησε το αίσθημα του φόβου για την βιωσιμότητα των ελληνικών τραπεζών, διότι το κόστος

χρηματοδότησης έφτασε σε υψηλά επίπεδα. Έπειτα ο δεσμός των ελληνικών τραπεζών με την ΕΚΤ γίνεται ολοένα και πιο σφιχτός, στον τομέα της χρηματοδότησης. Σε χαρτοφυλάκια δανείων ενδείκνυται η ρευστοποίηση του ενεργητικού τους υπό τον όρο ότι δεν έχουν κάποια σχέση με την Ελλάδα.

Σε αυτό το σημείο η μόνη λύση για τις ελληνικές τράπεζες φαίνεται να είναι η ΕΚΤ, η οποία φέρει το βάρος χρηματοδότησης αδύναμων οικονομιών. Τα δημοσιονομικά μέτρα τα οποία καλείται να φέρει εις πέρας η Ελλάδα εγκυμονούν τον κίνδυνο για το εάν είναι εφικτό η οικονομία της Ελλάδος να ξεπεράσει τα προβλήματα και να στραφεί στον άνοιγμα των αγορών. Ο κλοιός όπως δείχνει η κατάσταση να κλείνει όλο και περισσότερο για την Ελλάδα στο κομμάτι της χρηματοδότησης της εκτός ΕΚΤ, (Μιχόπουλος 2011), αντίθετα ο δανεισμός των ελληνικών τραπεζών από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αγγίζει τα 95 δισ. ευρώ στις αρχές του 2011 έναντι 50 δις. ευρώ στο τέλος του 2009. Η σχέση αυτή δικαιολογεί το 18% των στοιχείων του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών έναντι 3% για το σύνολο των τραπεζών στην Ευρώπη. Η πορεία της Ελλάδας γίνεται πιο δυσχερή καθώς εντάσσεται στην κατηγορία μη διαβαθμισμένης επενδυτικής ικανότητας από τους περισσότερους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης. Το γεγονός αυτό είχε ως αντίκτυπο την επιδείνωση της αποτίμησης των ελληνικών ενεχύρων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Τα οποία με τη σειρά τους αποφέρουν ελλειμματική χρηματοδότηση αλλά και διαιωνίζουν το πρόβλημα τακτικής αναπλήρωσης του ύψους των ενεχύρων, που απαιτείται να είναι δεσμευμένα για την επαρκή κάλυψη του ονομαστικού ύψους δανεισμού από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

5.5 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα εντάχθηκε στη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, με ενισχυμένο τον κίνδυνο ρευστότητας ως συνέπεια της επεκτατικής πιστωτικής πολιτικής που ακολούθησε και λόγω και των χαμηλών επιτοκίων. Ο Ν.3723/2008, λειτουργώντας ως πρώτο στάδιο ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών, ανέδειξε τις μέχρι τότε ανάγκες των Τραπεζών για τη συνέχιση άντληση ρευστότητας από εξωτερικές πηγές και για τη διασφάλιση ισχυρής κεφαλαιακής επάρκειας. Μετά το πέρας δύο ετών, σημειώθηκε η ενεργοποίηση του προγράμματος στήριξης από την Ε.Ε., την Ε.Κ.Τ. και το Δ.Ν.Τ., οι ελληνικές τράπεζες αλλά και σε πιο ευρεία κλίμακα η ελληνική οικονομία πάλεψε σκληρά έχοντας έρθει αντιμέτωπη με τα προβλήματα αναχρηματοδότησης του δημοσίου χρέους της. Τα προβλήματα αυτά συνδέονταν με τις επαναλαμβανόμενες υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής της ικανότητας από τους οίκους αξιολόγησης, την έλλειψη ρευστότητας και τη μειωμένη εμπιστοσύνη που επικρατούσε στη διατραπεζική αγορά, ως προέκταση της παγκόσμιας κρίσης. Το ύψος της ζημίας των ελληνικών τραπεζών άγγιξε τα 37 δις. Ευρώ, λόγω της συμμετοχής τους στο PS, της αποτίμησης των ομολόγων του Δημοσίου βάσει της τρέχουσας αξίας τους και των συναλλαγών (αναλήψεις-καταθέσεις).

Το θετικό εντοπίζεται στο ότι μειώνεται το δημόσιο χρέος της χώρας και επίσης, υπάρχουν ελαφρύνσεις για μελλοντικές πληρωμές τόκων.

Ο στόχος της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών, ήταν να επαναπροσδιορίσει τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας σε ποσοστό 9% ή και υψηλότερα έως τον Σεπτέμβριο του 2012. Η πορεία του τραπεζικού συστήματος προς την ανάπτυξη ύστερα από τα βαθιά μέτρα της δημοσιονομικής η συναλλαγματικής κρίσης βρισκόταν προ των πυλών για να οδηγηθεί ξανά σε βιώσιμους ρυθμούς ανάπτυξης.

Αναμφίβολα τα ιδιωτικά κεφάλαια θεωρήθηκαν αναπόσπαστο κομμάτι για να βρει πρόσφορο έδαφος το δεύτερο πακέτο χρηματοδότησης αλλά και να βοηθήσει την κατάσταση που επικρατούσε με τις επενδύσεις με το αίσθημα μεγαλύτερης ασφάλειας. Όσο για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των καταθετών αλλά και για την πρόληψη αντιμετώπισης μελλοντικών κρίσεων, θεωρήθηκε σημαντικό τόσο η ενίσχυση της εποπτείας όσο και της διαφάνειας του τραπεζικού συστήματος σε συνδυασμό πάντα με την προσφορά των ιδιωτικών κεφαλαίων.

Όπως είναι φανερό εάν το πρόγραμμα αυτό χρηματοδότησης ήταν επιτυχές θα βοηθούσε αρκετά ώστε το τραπεζικό σύστημα να οδηγούνταν σε βιώσιμα επίπεδα αλλά και να έχτιζε δυνατές σχέσεις εμπιστοσύνης και αίσθημα ασφάλειας στους καταθέτες. Το πρόγραμμα αυτό είχε τελικά αρνητική εξέλιξη διότι συνέβαλε στη ανησυχία του επιχειρηματικού κόσμου αλλά και σε μείωση του εγχώριου προϊόντος.

Η πραγματοποίηση της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών, σήμαινε και διαίρεση του συνόλου των τραπεζών σε συστημικές και μη. Όπου η πράξη αυτή επετεύχθη από την τράπεζα της Ελλάδος. Οι εν λόγω συστημικές τράπεζες αποφασίστηκε ότι θα πρέπει να δεχθούν δημόσια στήριξη και ανακεφαλαιοποίηση με τα κεφάλαια του μνημονίου μέσου του κράτους, υπό τον όρο να ικανοποιηθεί το 10% της συνολικής αύξησης από την συμμετοχή ιδιωτών.

Ανακεφαλαιώση τραπεζών είναι μια διαδικασία κατά την οποία μια τράπεζα λαμβάνει χρήματα από έξω για να αυξήσει το κεφάλαιο της. Μία τράπεζα για να μπορεί να δανείζει και γενικά για να λειτουργεί χρειάζεται χρήματα. Αυτά τα χρήματα συνήθως τα έχει από τις καταθέσεις των πολιτών τα οποία δανείζεται και εκμεταλλεύεται και στη συνέχεια επιστρέφονται με τόκο στους καταθέτες. Όταν όμως αυτά δεν αρκούν, για να συνεχίζει να πουλάει τα προϊόντα της, τότε χρειάζεται να γίνει ανακεφαλαιοποίηση ώστε να συμπληρωθούν τα χρήματα που της λείπουν για να μπορεί να συνεχίσει να λειτουργεί κανονικά, να μην κινδυνεύει να στερήσει από μετρητά και να είναι υγιής. Κατά τη διαδικασία αυτή μπαίνουν καινούργιοι μέτοχοι αγοράζοντας επιπλέον μετοχές που εκδίδει η τράπεζα και κάποιοι που είναι ήδη μέτοχοι αγοράζουν και αυτοί και άλλες μετοχές της. Έτσι η τράπεζα αποκτά και άλλα χρήματα από τα άτομα που αγόρασαν τις επιπλέον μετοχές που έκδωσε. Αν δεν γίνει ανακεφαλαιοποίηση, τότε για να μην πτωχεύσει, μπορεί να αναγκαστεί να κάνει κούρεμα καταθέσεων ώστε να βρει τα χρήματα που της χρειάζονται για να μην καταρρεύσει.

Όσο αφορά το ελληνικό τραπεζικό σύστημα η διαδικασία της ανακεφαλαιοποίησης και της σταθεροποίησης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος αποτελούν βασική προϋπόθεση για την παροχή ρευστότητας στην πραγματική οικονομία και άρα για την πολυπόθητη ανάκαμψη. Ας δούμε όμως αναλυτικά τις ανακεφαλαιοποιήσεις των τραπεζών από την αρχή της κρίσης μέχρι σήμερα.

1η Ανακεφαλαιοποίηση Τραπεζών

Σύμφωνα με την αρχική μελέτη ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών τον Δεκέμβριο του 2012 που έγινε από την Τράπεζα της Ελλάδος, οι συνολικές κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών μέχρι το τέλος του 2014, εκτιμήθηκαν σε 40,5 δις €. Την άνοιξη του 2013 το κράτος με τη μέθοδο της ανακεφαλαιοποίησης των 4 «συστημικών» τραπεζών, όπως τις αποκαλεί η Τράπεζα της Ελλάδος, παρέχει κεφάλαια ύψους 27,5 δις € τα οποία τελικά μετά τις συμμετοχές ιδιωτών διαμορφώθηκαν σε 25,5 δις € και κάλυψαν άμεσες κεφαλαιακές ανάγκες της Εθνικής Τράπεζας, της Τράπεζας Πειραιώς, της Alpha Bank και της Eurobank. Τα χρήματα αυτά διατέθηκαν μέσω του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Βέβαια τα ποσά που διατέθηκαν για τις τράπεζες δεν είναι τα μόνα, αλλά εκείνα που δόθηκαν απευθείας για την ενίσχυση των 4 «συστημικών» τραπεζών. Εκτός από αυτά διατέθηκαν και άλλα 14,7 δις € που πήγαν απευθείας για την ενίσχυση των «μη συστημικών» τραπεζών. Με αυτές τις τοποθετήσεις, οι τράπεζες θα έπρεπε να περάσουν στον έλεγχο του Δημοσίου, κάτι που δεν συνέβη, αφού προβλεπόταν από τις συμφωνίες με την Τρόικα και το καταστατικό του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ), ότι το Δημόσιο δεν μπορεί να ασκεί κανέναν έλεγχο στις τράπεζες που ανακεφαλαιοποίησε. Έτσι οι «τραπεζίτες» που βούλιαξαν τις τράπεζες συνέχισαν να τις διαχειρίζονται, κάποιοι μάλιστα πήραν μόνους και από άλλες τράπεζες, ενώ τον λογαριασμό πλήρωσε ο ελληνικός λαός.

2η Ανακεφαλαιοποίηση

Η 2η ανακεφαλαιοποίηση έγινε την άνοιξη του 2014 χωρίς την συμμετοχή του ΤΧΣ το οποίο σκόπιμα παραιτήθηκε των δικαιωμάτων του για να αφήσει χώρο στους ιδιώτες. Το σύνολο των αυξήσεων του κεφαλαίου ήταν 8,3 δις € για τις 4 συστημικές τράπεζες. Οι τιμές αγοράς των νέων μετοχών ήταν πολύ χαμηλότερες από τις αντίστοιχες της 1ης ανακεφαλαιοποίησης με αποτέλεσμα το ΤΧΣ δηλαδή το Δημόσιο να υποστεί μεγάλη οικονομική ζημιά και φυσικά να μειωθούν σημαντικά τα ποσοστά συμμετοχής του και στις 4 τράπεζες. Να σημειωθεί ότι τον Οκτώβριο του 2014 ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα των «τεστ αντοχής» των 4 τραπεζών και όλων των συστημικών ευρωπαϊκών τραπεζών που έγιναν από την ΕΚΤ. Οι 4 ελληνικές τράπεζες πέρασαν επιτυχώς σύμφωνα με τις ανακοινώσεις, όμως αν διερευνηθεί εκτενέστερα θα διαπιστωθεί ότι βρέθηκαν εκτός αντοχής. Αυτό επιβεβαιώνεται

και από τις ανάγκες της 3ης ανακεφαλαιοποίησης. Σύμφωνα με την ανακοίνωση του ΤΧΣ στο στατικό σενάριο δυσμενών εξελίξεων η συνολική κεφαλαιακή υστέρηση για τις ελληνικές συστημικές τράπεζες ανήλθε σε 8,7 δις €. Ωστόσο λαμβάνοντας υπόψη την επίπτωση της άντλησης κεφαλαίων που πραγματοποιήθηκε το 2014 το υπόλοιπο της κεφαλαιακής υστέρησης ανήλθε σε 2,7 δις €.

3η Ανακεφαλαιοποίηση

Η 3η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών ολοκληρώθηκε με τις τράπεζες να επιστρέφουν και πάλι σε ιδιωτικά χέρια. Η τρίτη κεφαλαιακή ενίσχυση κρίθηκε απαραίτητη μετά τον εκτροχιασμό της οικονομίας και ειδικά του τραπεζικού συστήματος. Η πολιτική αβεβαιότητα που οδήγησε σε εκλογές τον Ιανουάριο του 2015 προκάλεσε ένα μεγάλο κύμα εκροών καταθέσεων, ενώ η κατάσταση επιδεινώθηκε δραματικά εξαιτίας της παρατεταμένης διαπραγμάτευσης που οδήγησε τη χώρα ένα βήμα εκτός Ευρωζώνης. Οι καταθέσεις μειώθηκαν κατά 45 δις Ευρώ, τα κόκκινα δάνεια αυξήθηκαν, ενώ η αβεβαιότητα οδήγησε στην επιβολή capital controls. Η επιβολή κεφαλαιακών περιορισμών τεχνικά θέτει τις τράπεζες σε καθεστώς χρεοκοπίας.

Με βάση τα παραπάνω, φθάνουμε στο συμπέρασμα ότι η κυβέρνηση, μέσω των ανακεφαλαιοποιήσεων, που δεν αποτελεί απλά ένα οικονομικό συμπέρασμα, προειδοποιεί τις τράπεζες, ότι αν δεν συνταχθούν και δεν υποχωρήσουν σε κομβικά θέματα στη διαχείριση των χαρτοφυλακίων τους, τότε θα είναι αναγκασμένες είτε να αναζητήσουν σημαντικά κεφάλαια από το εξωτερικό ή να δεχθούν μέσω κρατικών εγγυήσεων εκ νέου την παρουσία του κράτους ως βασικού μετόχου, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις διοικήσεις τους και το μοντέλο που ακολουθείται σήμερα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με την παρούσα εργασία έγιναν κατανοητές πολλές έννοιες, ο τρόπος λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος, τους κινδύνους που έχει να αντιμετωπίσει, πως έχει επηρεαστεί από την οικονομική κρίση αλλά και η συμβολή του στην οικονομία μιας χώρας. Μελετώντας διεξοδικά το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και την επιρροή του στην ελληνική οικονομία, πρέπει να παραθέσουμε τα συμπεράσματα που προέκυψαν αλλά και προτάσεις για τη βελτίωση του τραπεζικού συστήματος. Με λίγα λόγια, με όλα τα παραπάνω που αναλύθηκαν μας οδηγούν στο κύριο συμπέρασμα της εργασίας, το οποίο είναι η τεράστια σημασία που έχει από τη σύσταση του ελληνικού κράτους, στο πέρασμα των χρόνων έως και σήμερα ο τραπεζικός τομέας για τη χώρα. Η ευημερία του τραπεζικού συστήματος και η οικονομική - κοινωνική ανάπτυξη του ελληνικού κράτους είναι δυο έννοιες συνυφασμένες.

Η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος συμβάλλει στην οικονομική μεγέθυνση μέσω της παροχής πληρέστερης πληροφόρησης και της μείωσης του κόστους συναλλαγών. Επιπλέον, συνεισφέρει στη βελτίωση της παραγωγικότητας και της αποτελεσματικότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα, ενθαρρύνει την αποταμίευση και διευκολύνει τις επενδύσεις. Γενικότερα, πιο ανεπτυγμένα χρηματοπιστωτικά συστήματα έχουν τη δυνατότητα να διοχετεύουν με αποτελεσματικό τρόπο, μεγαλύτερες ποσότητες κεφαλαίων από τους αποταμιευτές στους επενδυτές.

Εκτός από τις παραδοσιακές δραστηριότητες της άντλησης καταθέσεων και της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, μεγάλη ώθηση δόθηκε στην προσφορά εξειδικευμένων τραπεζικών προϊόντων. Η ευελιξία που παρείχαν τα νέα προϊόντα διεύρυνε τις επιλογές των επιχειρήσεων και νοικοκυριών ως προς την κάλυψη των αναγκών τους. Η διεύρυνση των τραπεζικών καταθέσεων, που αποτελούσαν σημαντικό μέσο τοποθέτησης των ιδιωτικών αποταμιεύσεων, συνοδεύτηκε από την εξάπλωση νέων επενδυτικών και αποταμιευτικών προϊόντων που προσφέρουν εναλλακτικούς συνδυασμούς αποδόσεων και ανάληψης κινδύνων. Οι καταθέσεις εγγυημένου κεφαλαίου, τα αμοιβαία κεφάλαια και τα τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα προϊόντων, η προσφορά των οποίων συνδυάστηκε με διεύρυνση της ποικιλίας τους, προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες επιμέρους κατηγοριών επενδυτών.

Η επέκταση των χρηματοοικονομικών προϊόντων μέσω των καινοτομιών διεύρυνε τις επιλογές των συναλλασσόμενων με τις τράπεζες και επέτρεψε την καλύτερη προσαρμογή των προσφερόμενων υπηρεσιών στις ανάγκες των επιχειρήσεων και καταναλωτών. Μια βασική ερμηνεία που προβάλλεται είναι ότι, πριν από αυτές τις καινοτομίες οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά αντιμετώπιζαν σημαντικά κόστη συναλλαγής που ενδεχομένως δεν επέτρεπαν την επιθυμητή διάρθρωση των χαρτοφυλακίων τους. Οι χρηματοπιστωτικές καινοτομίες, υποβοηθούμενες από τις βελτιώσεις στην τεχνολογία και την απορρύθμιση, ελαττώνουν αυτά τα κόστη, διευκολύνοντας την αναδιάρθρωση των χαρτοφυλακίων και επιτρέπουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή των επιχειρήσεων και νοικοκυριών στις αγορές.

Η παραγωγική διαδικασία οποιασδήποτε μορφής (πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής) εξαρτάται από την τραπεζική χρηματοδότηση για την ανάπτυξη και την εξέλιξη της. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που όπως είδαμε αποτελούν την απόλυτη σχεδόν πλειοψηφία της ελληνικής παραγωγικής δύναμης, είναι απόλυτα εξαρτημένες από τον τραπεζικό δανεισμό για την επιβίωση τους. Επιπλέον, είδαμε τη σημασία που έχει για την ελληνική ναυτιλία, τον ακρογωνιαίο λίθο της ελληνικής παραγωγικής διαδικασίας, η τραπεζική χρηματοδότηση, καθώς και το πόσες δυσκολίες ξεπερνούν οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις χάρη στην διαμεσολάβηση των τραπεζικών ιδρυμάτων. Επιπλέον, οι τράπεζες αρχίζουν σιγά-σιγά να επεκτείνουν τη χρηματοδότηση τους και σε άλλους λιγότερο γνωστούς αλλά ανερχόμενους τομείς, όπως οι καινοτόμες (startups) επιχειρήσεις και η πράσινη ανάπτυξη, δηλαδή οι εναλλακτικές μορφές ενέργειας.

Στον τομέα της επιχειρηματικής πίστης δόθηκε έμφαση στη συνολική εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων και στη διεύρυνση των δυνατοτήτων για κάλυψη των αναγκών τους. Σημειώθηκε απλοποίηση των διαδικασιών στις συναλλαγές των επιχειρήσεων με τις τράπεζες και ευρύτατη εξάπλωση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων που επιτρέπουν την εξυπηρέτηση των αναγκών των επιχειρήσεων χωρίς υπέρμετρη επιβάρυνση της ρευστότητάς τους. Στα πλαίσια αυτά σημαντική εξάπλωση σημείωσαν η χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) που επιτρέπει τη χρήση μηχανολογικού εξοπλισμού και διαρκών αγαθών με σταδιακή αποπληρωμή, καθώς και η πρακτόρευση επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) που ικανοποιεί την ανάγκη για ρευστότητα μέσω της προεξόφλησης εσόδων. Επιπλέον, η διεύρυνση της ποικιλίας των εναλλακτικών προϊόντων στεγαστικής και καταναλωτικής πίστης που έλαβε χώρα, κατέστησε δυνατή τη διαχρονική κατανομή της δαπάνης των νοικοκυριών ανάλογα με τις ροές των προσδοκώμενων μελλοντικών τους εισοδημάτων, χωρίς να απαιτείται προγενέστερη αποταμίευση για την κάλυψη της απαιτούμενης δαπάνης.

Η ανάπτυξη της χώρας, θα βελτιώσει την οικονομική κατάσταση των τραπεζών, αφού θα ισχυροποιηθεί το χαρτοφυλάκιό τους μέσα από την ισχυροποίηση των ενέχυρων που διακρατούν οι τράπεζες. Επιπλέον η οικονομική ανάπτυξη θα βελτιώσει τη θέση των τραπεζών όσον αφορά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, που θέτουν σε κίνδυνο την ευρωστία τους, ενώ επιπλέον θα τους δώσει την δυνατότητα να παρέχουν περισσότερα δάνεια. Η αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων αποτελεί τον πρωταρχικό κίνδυνο που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες και αφορά την ύπαρξή τους. Διάφοροι μικροοικονομικοί και μακροοικονομικοί παράγοντες που συνεχώς μεταβάλλονται λόγω των αλλαγών στο περιβάλλον, δυσχεραίνουν τις προβλέψεις για την εξέλιξη των δανείων αυτών.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η έντονη ανοδική πορεία των τραπεζικών δανείων κατά τη δεκαετία 1999-2008 έλαβε χώρα σε μια περίοδο χαμηλών επιτοκίων, ευνοϊκών προσδοκιών και ευφορίας λόγω της συμμετοχής της χώρας στην ευρωζώνη. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπό τις συνθήκες αυτές οι τράπεζες, ανταποκρινόμενες στην υψηλή ζήτηση για δάνεια, υποεκτίμησαν τους κινδύνους μη εξυπηρέτησης των υποχρεώσεων της πελατείας τους, και δεν έδειξαν την απαιτούμενη αυτοσυγκράτηση

υπό τον φόβο απώλειας μεριδίων αγοράς σε συνθήκες έντονου ανταγωνισμού.

Η χρηματοοικονομική κρίση όμως που ξέσπασε άλλαξε πολλά από τα δεδομένα στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα αλλά και στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Ανέδειξε ότι σε συνθήκες αυξανόμενης παγκοσμιοποίησης και απελευθέρωσης των χρηματαγορών, η ύπαρξη απλώς ενιαίων κανόνων εποπτείας των εθνικών τραπεζικών συστημάτων δεν αποτελεί εγγύηση για την ομαλή και φερέγγυα λειτουργία του πιστωτικού συστήματος.

Οι ελληνικές τράπεζες, αν και δεν ήταν εκτεθειμένες σε παράγωγα προϊόντα υψηλού ρίσκου, επηρεάστηκαν αρνητικά από την οικονομική κρίση με αποτέλεσμα τη μείωση της ρευστότητάς τους. Προς αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων, προχώρησαν ή προχωρούν σε αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίων, εκδόσεις ομολογιακών δανείων, αύξηση των προβλέψεων μη αποπληρωθέντων δανείων, μείωση των λειτουργικών τους κοστών, επέκταση των επενδύσεών τους στις αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, εφόσον σε αυτές τις αγορές εμφανίζονται ευοίωνες προοπτικές, ενώ πολλές από αυτές χρησιμοποίησαν και τον κρατικό μηχανισμό στήριξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Όλες αυτές οι ενέργειες συνέβαλαν στην διατήρηση ικανοποιητικού επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας.

Η κρίση που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία συνδέεται κυρίως με τα χρόνια προβλήματα και ανισορροπίες που έχουν συσσωρευτεί, αλλά και με τα ζητήματα που έχουν επηρεάσει παγκοσμίως την οικονομία είναι αποτέλεσμα των επιπτώσεων της χρηματοοικονομικής κρίσης. Η ένταση της κρίσης, μεταξύ άλλων, είναι άμεση απόρροια της διόγκωσης του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους σε επίπεδα που είναι δύσκολο να ελεγχθούν. Η επιδείνωση των δημοσιονομικών επιδόσεων οφείλεται στη μη έγκαιρη και συστηματική λήψη μέτρων που ήταν απαραίτητα για τη συγκράτηση του ήδη υπέρογκου δημόσιου χρέους και τη μη εμπέδωση πολιτικών που θα εξασφάλιζαν συνθήκες συνετούς δημοσιονομικής διαχείρισης. Η επιβάρυνση των δαπανών για κοινωνική ασφάλιση, η χαμηλή αποδοτικότητα των δημοσίων δαπανών και η εκτεταμένη παραοικονομία και φοροδιαφυγή δημιούργησαν μια ιδιαίτερα δυσμενή δημοσιονομική κατάσταση που συνέβαλε στη διαμόρφωση του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα.

Είναι προφανές ότι εξάλειψη των μακροοικονομικών ανισορροπιών απαιτεί, πέρα από την προσήλωση στη δημοσιονομική πειθαρχία, την προσαρμογή προς ένα νέο διατηρήσιμο αναπτυξιακό πρότυπο. Η αναπτυξιακή δυναμική της χώρας πρέπει να γίνει πιο εξωστρεφής, προκειμένου να επιτευχθούν χαμηλά ποσοστά ανεργίας και υψηλό βιοτικό επίπεδο. Η επίτευξη αυτού του στόχου απαιτεί τη μετατόπιση της παραγωγής σε τομείς με δυναμικά συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Η ύφεση που πλήττει την ελληνική οικονομία, πέρα από τις αρνητικές επιπτώσεις στα μακροοικονομικά μεγέθη, επηρεάζει δυσμενώς και τον τραπεζικό τομέα. Οι τράπεζες είναι αντιμέτωπες με προβλήματα άντλησης ρευστότητας από τις διεθνείς αγορές λόγω της υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας του Ελληνικού Δημοσίου. Παράλληλα, το ποσοστό των μη

εξυπηρετούμενων δανείων εμφανίζει ανοδική πορεία, γεγονός που έχει αρνητικές επιπτώσεις στους τραπεζικούς ισολογισμούς. Υπό τις συνθήκες αυτές, η διοχέτευση πόρων στην πραγματική οικονομία καθίσταται δυσχερής.

Τα προβλήματα που αφορούν το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν είναι μονοσήμαντα. Αντανακλούν τους μηχανισμούς αλληλεπίδρασης μεταξύ του χρηματοπιστωτικού τομέα και της πραγματικής οικονομίας που λειτουργούν με ιδιαίτερη ένταση υπό τις συνθήκες της παρούσας οικονομικής κρίσης. Η έξοδος από την οικονομική κρίση ευνοεί την αξιοποίηση νέων ευκαιριών. Κατά τη νέα αυτή πορεία, το εγχώριο τραπεζικό σύστημα μπορεί να αποτελέσει τον κινητήριο μοχλό για την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και να διαδραματίσει πρωτεύοντα ρόλο στην ενεργοποίηση των αναπτυξιακών παραγόντων. Στον τομέα της επιχειρηματικής πίστης θα υπάρξουν προκλήσεις για μια πιο επιλεκτική πολιτική χρηματοδότησης προς κλάδους που ανταποκρίνονται στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της ελληνικής οικονομίας. Οι επιχειρήσεις που θα ευνοηθούν μέσα από τη διαδικασία αυτή, θα είναι εκείνες που συνδυάζουν τα παραδοσιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα με καινοτομία και ποιότητα. Εκτός από τους παραδοσιακούς εξωστρεφείς κλάδους του τουρισμού, της ναυτιλίας, των τροφίμων κ.λπ., η ελληνική οικονομία παρουσιάζει σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες σε μια σειρά από προϊόντα και υπηρεσίες που ευνοούνται από τη γεωμορφολογία, το κλίμα και τη γεωγραφική της θέση.

Κάτω από τις δυσμενείς αυτές συνθήκες για την χώρα, οι προκλήσεις για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι οι εξής:

- (α) Να βελτιωθεί η ποιότητα των συνθηκών ρευστότητας, με σταδιακή αποκλιμάκωση της εξάρτησης από τη ρευστότητα που αντλείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
- (β) Να διατηρηθεί η σταθερότητα, με διατήρηση υψηλών δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας.
- (γ) Να συγκρατήσει ή και να μειώσει τα λειτουργικά του έξοδα.
- (δ) Να συνεχίσει τη στήριξη των διεθνών δραστηριοτήτων του, ειδικά σε χώρες όπου η οικονομική συγκυρία βελτιώνεται ή έχει βελτιωθεί σημαντικά.

Επιπροσθέτως, εν μέσω κρίσης το τραπεζικό σύστημα θα πρέπει να αναστηλωθεί ξεπερνώντας βέβαια τις παθογένειες των προηγούμενων ετών. Μία εξ αυτών είναι η διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Στο πλαίσιο αυτό, οι τράπεζες θα πρέπει να διαθέτουν ένα ικανό μέγεθος απόδοσης ρευστότητας, μέσω των υψηλών προβλέψεων απομείωσης των βασικών κεφαλαίων, το οποίο θα αποτελέσει τη βάση μελλοντικής απελευθέρωσης ρευστότητας για τη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας, όταν τα δάνεια αυτά έρθουν σε κανονική κατάσταση αποπληρωμής. Έπειτα, είναι αναγκαίο στα πλαίσια εκπλήρωσης των υποχρεώσεων των τραπεζών για την διαχείριση των κόκκινων δανείων, να είναι πιο λειτουργικό το ανθρώπινο δυναμικό των τραπεζών όσο αφορά τον κώδικα δεοντολογίας των τραπεζών σε συνδυασμό με τα χρονοδιαγράμματα, την αξιολόγηση δυνατότητας αποπληρωμής των δανειοληπτών, όπως επίσης στους κανόνες αλλά και στην επικοινωνία

μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων και δανειοληπτών.

Συνοψίζοντας για την βέλτιστη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων προτείνουμε:

1. Προστασία της πρώτης κατοικίας, για εξασφάλιση κοινωνικής συνοχής και αποτροπής ακραίων φαινομένων.
2. Διερεύνηση δυναμικών λύσεων για την αξιοποίηση των αποθεμάτων ρευστότητας, των πιστωτικών ιδρυμάτων.
3. Κατάταξη εκφρασμένη σε ποσοστό και αξιολόγηση των κόκκινων δανείων, όσο αφορά τον αριθμό των δανειοληπτών και τη συσχέτισή τους με το ποσό των συνολικών καθυστερήσεων, για όλες τις κατηγορίες δανείων.
4. Εφαρμογή ενισχυμένων προϊόντων ρύθμισης των δανείων, ώστε να μετατραπούν σε εξυπηρετούμενα με βάση τη σημερινή οικονομική δυνατότητα των δανειοληπτών.

Το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι καθοριστικό για την πορεία των τραπεζών. Πέρα από τα προαναφερθέντα μέτρα για τα ήδη υπάρχοντα μη εξυπηρετούμενα δάνεια θα πρέπει να θέσουμε και προτάσεις ώστε να μην δημιουργηθούν νέα δάνεια που δεν πρόκειται να εξυπηρετηθούν. Για αυτό το λόγο, θα πρέπει να θέσουν τα τραπεζικά ιδρύματα μέτρα για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος. Θα πρέπει να καθορίσουν αυστηρότερες προϋποθέσεις για τη χορήγηση νέων δανείων, να εξετάζουν ενδελεχώς την οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι αιτούντες την στιγμή που κάνουν αίτηση για τη δανειοδότηση. Να εξετάζουν εάν έχουν περιουσιακά στοιχεία που μπορούν να επωφεληθούν αργότερα από την μη αποπληρωμή των δανείων αυτών, εάν έχουν λάβει χορήγηση από άλλη τράπεζα την πιστοληπτική του ικανότητα, αλλά και να κάνουν ένα πλάνο με πολλές διαφορετικές παραδοχές (ανεργία του δανειολήπτη, πτώχευση εταιρείας, θάνατος ή ασθένεια δανειολήπτη, μείωση μισθού κ.α.) για το εάν θα εισπράξουν τελικά τα δάνεια αυτά και τέλος τι κίνδυνο θα αναλάβουν για κάθε μια παραδοχή.

Επίσης, όλες οι τράπεζες θα έπρεπε να έχουν ένα ειδικό κεντρικό τμήμα που να εξετάζει τα αιτήματα για χρηματοδότηση και να αποδέχονται ή να απορρίπτουν τα αιτήματα αυτά μέσα σε μικρό σχετικό διάστημα. Έπειτα, μια οριζόμενη Επιτροπή από την Τράπεζα της Ελλάδος θα ελέγχει εάν το συγκεκριμένο τμήμα της εκάστοτε τράπεζας αποφάσισε αντικειμενικά τη χορήγηση ή μη του δανείου, και αν κρίνει ότι δεν ήταν αμερόληπτοι, να επιβάλλει κυρώσεις στην τράπεζα.

Σκόπιμο θα ήταν να δημιουργηθεί μια βάση δεδομένων που θα έχουν όλα τα πιστωτικά ιδρύματα πρόσβαση που θα συμπεριλαμβάνονται σε αυτή όλοι οι μη αξιόπιστοι δανειολήπτες, εκείνοι οι οποίοι δεν αποπληρώνουν τα δάνεια τους ή έχουν εξαφανιστεί ή έχουν καταδικαστεί ώστε οι τράπεζες να μην τους χορηγούν νέα δάνεια.

Πέραν του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων, έχει βρεθεί στο προσκήνιο το ζήτημα της πτώχευσης των τραπεζών, με στόχο να δημιουργηθεί ένα ασφαλέστερο, σταθερότερο, πιο διαφανές και υπεύθυνο χρηματοπιστωτικό σύστημα που θα λειτουργεί προς όφελος της οικονομίας και της

κοινωνίας στο σύνολό της. Συνακόλουθα θα πρέπει να εξασφαλιστεί μια λεπτή ισορροπία μεταξύ της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και της δημιουργίας των κατάλληλων συνθηκών για τη χορήγηση πιστώσεων στην πραγματική οικονομία, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ο διαρθρωτικός διαχωρισμός των κινδύνων των τραπεζών είναι κάτι που πιστεύεται ακράδαντα πως πρέπει να διαχειριστεί. Στο πλαίσιο αυτό, οι ακόλουθες προτάσεις, είναι αυτές που θα ήταν εποικοδομητικό εάν ακολουθηθούν, για την ενδυνάμωση της ανθεκτικότητας αλλά και εξασφάλιση εμπιστοσύνης για διαρκή χρηματοδότηση των τραπεζών σε τομείς όπως είναι η ανάπτυξη.

Όσο αφορά την αποδοτικότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων, συνίστανται ειδικές και ενισχυμένες μέθοδοι. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι τράπεζες αντιμετωπίζουν διαφόρων ειδών προκλήσεις, ιδιαίτερα στην παρούσα περίοδο που καλούνται να δραστηριοποιηθούν σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον με κύριο χαρακτηριστικό την ύφεση. Στην πλειοψηφία τους οι τράπεζες έχουν περιθώρια βελτίωσης κυρίως στους τομείς της οργάνωσης, της διαχείρισης και της τεχνολογίας, αρκεί να κατορθώσουν να συντονίσουν κατάλληλα την προσφορά και την ζήτηση. Με τη συνεισφορά του ανθρώπινου δυναμικού συσχετιζόμενο με τις δομές και την τεχνολογία, εξασφαλίζεται η διαχείριση της απόδοσης και τα σημαντικά οφέλη για την βελτίωση της κερδοφορίας και την προοπτική ανάπτυξης. Για την επίτευξη αυτών των στόχων αναφέρουμε παρακάτω κάποιες πρακτικές όπως:

- Τον σχεδιασμό ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων διοίκησης και διαχείρισης γνώσης και την καθιέρωση τακτικής διαδικασίας σύνταξης και υποβολής αξιόπιστων εκθέσεων πληροφόρησης, με στόχο την αξιολόγηση της απόδοσης και την εφαρμογή των προτεινόμενων βελτιώσεων.
- Την δημιουργία αποτελεσματικών εργαλείων μέτρησης της αποδοτικότητας με στόχο την βελτίωση της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας.
- Τον προσδιορισμό και την παρακολούθηση των σημαντικών σημείων οικονομικής και λειτουργικής απόδοσης, με στόχο την αξιολόγηση τους και την πρόταση συγκεκριμένων τρόπων βελτίωσης τους.
- Την διασύνδεση των στόχων του οργανισμού με την αξιολόγηση των εργαζομένων και το σύστημα αμοιβών ώστε να διασφαλιστεί η διαρκής βελτίωση.

Συνοψίζοντας με τον τομέα της αποδοτικότητας, διαπιστώνουμε πως συγκεντρώνοντας την προσοχή στον ανθρώπινο παράγοντα, στις διαδικασίες, τις δομές αλλά και στην τεχνολογία εξασφαλίζεται η διαχείριση της απόδοσης και τα σημαντικά οφέλη για την βελτίωση της κερδοφορίας και την προοπτική ανάπτυξης. Έτσι παραθέτουμε κάποιες υπηρεσίες που αποσκοπούν ακράδαντα στην κερδοφορία και στην αποτελεσματικότητα των εκάστοτε πιστωτικών ιδρυμάτων.

Διαχείριση κρίσεων

Διεργασία, στην οποία ενσωματώνονται το σύνολο των προληπτικών, παρεμβατικών και συντονιστικών ενεργειών

Αναδιοργάνωση διαδικασιών

Στοχεύει στο να κάνει μια επιχείρηση, να είναι περισσότερο αποδοτική και αποτελεσματική σε σχέση με τις απαιτήσεις του περιβάλλοντος όπου δραστηριοποιείται και να διασφαλίσει την βιωσιμότητα της

Συγκριτική αξιολόγηση

Μέτρηση αποδοτικότητας όπως επίσης κάλυψη αδυναμιών και κινδύνων

Διαχείριση λειτουργιών

Στόχος είναι ο εντοπισμός της αιτίας κάθε δυσλειτουργίας και η αναζήτηση λύσεων για την αποκατάσταση της, ώστε η επιχείρηση να διασφαλίσει μακροπρόθεσμα οφέλη

Πέραν των ανωτέρω που αναφέρθηκαν θα πρέπει επίσης τα πιστωτικά ιδρύματα να ισχυροποιηθούν, να αποκτήσουν την δύναμη και την αξιοπιστία που είχαν. Εάν αποκτήσουν πάλι την αξιοπιστία τους, ο κόσμος θα επιστρέψει τις καταθέσεις που είχε αποσύρει λόγω του φόβου δέσμευσης των καταθέσεων τους. Οι ξένοι επενδυτές που θα θέλουν να επενδύσουν στη χώρα μας, θα θέλουν επίσης να δημιουργήσουν και έναν τραπεζικό λογαριασμό για τη διευκόλυνση μεταφοράς χρημάτων. Για αυτά τα άτομα θα πρέπει να υπάρχει ένα μεγαλύτερο επιτόκιο, να έχουν ένα κίνητρο για να καταθέσουν τα χρήματά τους στις Ελληνικές Τράπεζες

Τέλος, για να αντιμετωπιστούν όλες αυτές οι παθογένειες που υπήρχαν και οδήγησαν τη χώρα σε αυτή τη δυσμενή κατάσταση, χρειάζεται ολοκληρωτική αλλαγή σε πολλούς τομείς, επιβάλλεται δηλαδή μια γενικότερη πολύπλευρη προσπάθεια. Για την αναστήλωση και την ανάκαμψη της οικονομίας αλλά και για να δημιουργηθεί αίσθημα σταθερότητας θα πρέπει να γίνουν βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες αλλαγές σε όλους τους τομείς, αρχίζοντας με καθοριστικές αποφάσεις από την κυβέρνηση. Οι ακόλουθες προτάσεις διατυπώνονται με στόχους και κριτήρια τη σταθεροποίηση των δημοσίων οικονομικών, την ανάσχεση της ύφεσης, την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας και την ανάπτυξη όλων των παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας:

- Η προσέλκυση μεγάλης κλίμακας επενδύσεων τόσο από εγχώρια επενδυτικά κεφάλαια όσο και από το εξωτερικό.
- Η μετατόπιση της παραγωγής προς των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών και η

αποτελεσματική προώθηση συγκεκριμένων προϊόντων και υπηρεσιών, τα οποία έχουν συγκριτικά και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στις διεθνείς αγορές.

- ✚ Η άρση των περιορισμών στην είσοδο νεοεισερχομένων επαγγελματιών και επιχειρηματιών σε μία ομάδα επαγγελματιών και κλάδων.
- ✚ Η χάραξη οικονομικής και επενδυτικής πολιτικής καθώς και συνολικού αναπτυξιακού σχεδίου της χώρας με κλαδική προσέγγιση.
- ✚ Η αποκατάσταση της ρευστότητας στην αγορά. Προκειμένου να αποκατασταθεί η ρευστότητα θα πρέπει να ανακεφαλαιοποιηθούν οι Ελληνικές τράπεζες ομαλά και να μπορέσουν να αντλήσουν επιπλέον ρευστότητα από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την διεθνή διατραπεζική αγορά. Επιπρόσθετα προκειμένου να αυξηθεί η ρευστότητα στην Ελληνική αγορά θα πρέπει να γίνει άριστη εκμετάλλευση του Ε.Σ.Π.Α. με στόχο να μην υπάρξουν αδιάθετοι πόροι.
- ✚ Η δημιουργία νομοθετικών ρυθμίσεων για την προστασία επενδυτών και ειδικότερα των ξένων άμεσων επενδύσεων.
- ✚ Η εμπέδωση κλίματος αξιοπιστίας για την χώρα μας στο διεθνές γίγνεσθαι.
- ✚ Η απάλειψη της πολυνομίας και της γραφειοκρατίας οι οποίες λειτουργούν σαν τροχοπέδη για τις επενδύσεις,
- ✚ Η δημιουργία νέου σταθερού φορολογικού πλαισίου το οποίο να προάγει την επιχειρηματικότητα και να δίδει φορολογικά κίνητρα για νέες επενδύσεις στη χώρα μας. Επιπρόσθετα θα πρέπει να εγκαθιδρυθεί ένα νέο φορολογικό ήθος καθώς και κουλτούρα συμμόρφωσης στους φορολογικούς νόμους.
- ✚ Η δημιουργία χρηματοοικονομικής καινοτομίας, με την δημιουργία νέων προϊόντων χρηματοδότησης επιχειρήσεων σε όλα τα στάδιά τους, αλλά και δημιουργία επενδυτικών σχεδίων.
- ✚ Η Σταδιακή εισαγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα θεμάτων και εννοιών σχετικά με την επιχειρηματικότητα, την οικονομία και τη διαχείριση.
- ✚ Η δημιουργία, από πλευράς θεσμικών επαγγελματικών φορέων, βοηθημάτων και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.
- ✚ Η συνεχής προσπάθεια εμπέδωσης της έννοιας της διαφάνειας σε όλο το σύστημα.
- ✚ Η ύπαρξη κινήτρων για την έρευνα και την καινοτομία.
- ✚ Η σύνδεση του Πανεπιστημίου με την επιχειρηματικότητα και τις επιχειρήσεις.
- ✚ Η διασύνδεση της έρευνας και της τεχνολογίας με τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα.
- ✚ Η υποστήριξη των εξαγωγών.
- ✚ Ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας.
- ✚ Ειδικά προγράμματα για μικρές δυναμικές επιχειρήσεις.
- ✚ Κινητοποίηση εθνικού επιχειρηματικού κεφαλαίου.
- ✚ Τουριστική ανάπτυξη

- ✚ Η συναίνεση όσο το δυνατόν περισσότερων πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων, στην προσπάθεια επίτευξης του νέου οράματος για την Ελλάδα του αύριο.
- ✚ Το κτίσιμο εμπιστοσύνης μεταξύ κράτους και πολιτών, με την διαφάνεια και την ειλικρίνεια να αποτελούν τους θεμελιώδεις άξονες οικοδόμησής της.
- ✚ Η έγκαιρη και έγκυρη επικοινωνία και ενημέρωση των πολιτών της χώρας για θέματα οικονομικής και κοινωνικής φύσεως.
- ✚ Η ανάδειξη της κοινωνικής υπευθυνότητας των επιχειρήσεων και του κράτους σε σημαντική παράμετρο του νέου μοντέλου ανάπτυξης.
- ✚ Η δημιουργία ενός ενιαίου Λογιστικού και Πληροφοριακού Συστήματος για το Ελληνικό δημόσιο.
- ✚ Η δημιουργία ισχυρών και ανεξάρτητων ρυθμιστικών και εποπτικών αρχών.
- ✚ Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών η οποία είναι ο βασικότερος προσδιοριστικός παράγοντας για τη μακροχρόνια βιωσιμότητα της οικονομίας.
- ✚ Ο ιδιωτικός τομέας πρέπει να ενεργοποιηθεί για την αξιοποίηση επιχειρηματικών και επενδυτικών ευκαιριών που θα ενισχύσουν την εξωστρέφεια και ανταγωνιστικότητα της χώρας.
- ✚ Η διαφθορά στο δημόσιο τομέα πρέπει να καταπολεμηθεί, περιορίζοντας την πολυνομία και ελαχιστοποιώντας τις συναλλαγές μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και των δημόσιων οργανισμών σε τομείς που σχετίζονται με την επιχειρηματική και επενδυτική δραστηριότητα.
- ✚ Η μερική απασχόληση πρέπει να ενθαρρυνθεί ώστε να διευρυνθεί η βάση απασχόλησης και να γίνει πιο ευέλικτη η εργασία.
- ✚ Η επιτυχής έκβαση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων η οποία θα αυξήσει την εισροή ξένων κεφαλαίων και θα δημιουργήσει στρατηγικές συμμαχίες ανάμεσα σε ελληνικές και ξένες επιχειρήσεις.
- ✚ Η απλοποίηση και επιτάχυνση των διαδικασιών για την έγκριση και αδειοδότηση επενδύσεων με ταχύρρυθμες διαδικασίας (fast track).
- ✚ Ο επαναπροσδιορισμός του περιβαλλοντολογικού και χωροταξικού πλαισίου και εναρμόνιση τους με τις πραγματικές αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας, με παράλληλη διατήρηση του περιβαλλοντικού μας πλούτου.
- ✚ Η αύξηση της ταχύτητας εκδίκασης υποθέσεων με έμφαση στο Συμβούλιο της Επικράτειας.
- ✚ Η τοποθέτηση πρόσθετων δικαστικών λειτουργιών με οικονομική εξειδίκευση στα διοικητικά πρωτοδικεία και εφετεία.
- ✚ Η ίδρυση ενός ανεξάρτητου θεσμικού οργάνου Οικονομικής Ανάπτυξης και Μεταρρύθμισης με συνεισφορά και του ιδιωτικού τομέα που θα υπάγεται απευθείας στον Πρωθυπουργό και θα έχει ως αποστολή την παρακολούθηση και το συντονισμό της εφαρμογής της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής.
- ✚ Λιτές, λειτουργικά αποτελεσματικές και ευέλικτες δομές.

- ✚ Η βελτιστοποίηση των μέτρων καταπολέμησης της φοροδιαφυγής, αξιοποιώντας διεθνείς πρακτικές στους τομείς της ανίχνευσης/τμηματοποίησης, της στρατηγικής επικοινωνίας και συλλογής φόρων.
- ✚ Επιτάχυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων
- ✚ Ευλυγισία στην εφαρμογή δημοσιονομικής πολιτικής
- ✚ Μείωση του υψηλού αποθέματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων.
- ✚ Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγελόπουλος Π., (2010), *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Γ' Ανανεωμένη Έκδοση)*
Εκδόσεις Σταμούλη

Βλάχος Γ.Π, (2011), *Ναυτιλιακή Οικονομία*, Εκδόσεις Σταμούλη

Γκόρτσος Χ., (Τεύχος 1/2011) *Βασιλεία ΙΙΙ: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος*, Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Περιοδική έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς Περιοδικό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών

Ετήσια έκθεση, (2008), *Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην Ελληνική οικονομία*, Εκδόσεις: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Ετήσια έκθεση (2010) *Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009* Εκδόσεις: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Ετήσια έκθεση (2011) *Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010* Εκδόσεις: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Ετήσια έκθεση (2013) *Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 & 2012* Εκδόσεις: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Ετήσια έκθεση (2010) *Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2008* Εκδόσεις: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Ζοπουνίδης Κ., Λεμονάκης Χ. (2008) *Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου*, Εκδόσεις: Κλειδάριθμος

Λουμιώτης Β. (2010) *Ειδικά Θέματα Εφαρμοσμένης Λογιστικής και Ελεγκτικής των Τραπεζών*, Εκδόσεις ΙΕΣΟΕΛ

Μόσχος, Δ. , Χορταρέας, Γ. (2011), *Χρηματοπιστωτικό σύστημα και οικονομική δραστηριότητα, Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*

Μπογάς Χ., (2015), *Τραπεζική Διοίκηση και Χρηματοοικονομική*

- Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδος. (2015) *Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα και οι προτάσεις της ΟΤΟΕ για το ρόλο του και τη συμβολή του στην οικονομική ανάπτυξη.*
- Προβόπουλος Γ.- Γκόρτσος Χ., (2004), *Το νέο Ευρωπαϊκό Χρηματοοικονομικό Περιβάλλον*, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Προβόπουλος Γ. - Καπόπουλος Π., (2001) *Η δυναμική του χρηματοοικονομικού συστήματος*
Εκδόσεις: Κριτική
- Σπαρτιώτης Δ. - Στουρνάρας Γ.,(2010) *Τα Θεμελιώδη Αίτια της Κατάρρευσης των Τραπεζών & των Χρηματοπιστωτικών αγορών, Η εμπειρία 2007-2008* Εκδόσεις: Gutenberg
- Συλλιγάρδος Γ. - Σχοινιωτάκης Ν., (2018) *Χρήμα, Τράπεζες, Αγορές και Διαχείριση Κινδύνων*
Εκδόσεις: Δισιγμα
- Τσακλόγλου Π.,(2016), *Χάρτης εξόδου από την κρίση - Ένα νέο παραγωγικό μοντέλο για την Ελλάδα*
Εκδόσεις: Διανέοσις
- Χασιώτης Α., (2015), *Η πολλαπλή συνεισφορά των τραπεζών στην πρόοδο της ελληνικής οικονομίας*,
Ελληνική Ένωση Τραπεζών
- Χριστόπουλος Α. – Ντόκας Ι., (2012), *Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας*
Εκδόσεις: ΚΡΙΤΙΚΗ
- Peter Howells-Kelth Bain, (2009), *Χρήμα Πίστη Τράπεζες Μια Ευρωπαϊκή Προσέγγιση*

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oro/xrimatopistwtiko-sustima>

<https://www.bankofgreece.gr/pages/el/bank/history/foundation.aspx>

<https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.el.html>

<https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/responsibilities.aspx>

https://www.otoe.gr/uploads/files/otoe_xrimatopistotiko.pdf

<https://www.alpha.gr/el/omilos/alpha-bank/istoria>

https://el.wikipedia.org/wiki/Alpha_Bank

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%A4%CF%81%CE%AC%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%82

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CF%81%CE%AC%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B1_%CE%A0%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CF%82

<http://eranistis.net/wordpress/2013/05/26/%CE%BF%CE%B9%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82%CE%BA%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%B4%CE%AF%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7%CF%80%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%B7%CF%84%CF%81%CE%AC-2/>